SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Rantiyeye 550 trilyon, işçiye 40 trilyon!

▼ İç borç faiz ödemesine bu yıl 550 trilyon gidecek, savaş harcamalarına ise yaklaşık 400 trilyon gidiyor. Kamu işçilerinin istediği zammın toplamı ise 100 trilyon civarında, ancak hükümetin önerdiği zam 40 trilyonu geçmiyor. Türk-İş 70 trilyona kadar indi, ama hükümet direniyor.

■ Haberi 14 ve 15. sayfalarda

BSP ve GBK Parti Girişimi geçen hafta buluştu. Solda büyük birliğe doğru!.

Haberi 4 ve 5. sayfalarda..

Ertuğrul Kürkçü'nün ve Saim Koç'un yazıları 5. sayfada, Ahmet Asena'nın yazısı 4. sayfada..

Birleşik Sosyalist Parti ve Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi adına sunulan tebliğler 20 ve 21. sayfalarda..

Altında kalmamak için..

O'nda Kürt kadınının Nobel'i var

■ YAZISI 6. SAYFADA

Petrolü görmeden paçayı sıvamak

■ HABERİ 11. SAYFADA

Bülent Uluer 15 yıl sonra Türkiye'de

"Dev-Genç sosyalist hareketin 'Harp Okulu'ydu"

■ SÖYLEŞİ 12 ve 13. SAYFALARDA

Gülcemal vapuru denize açıldı

■ YAZISI 17. SAYFADA

● TARİH: 14 EKİM 1995 ● SAYI: 35 ● FİYATI: 50.000 TL (KDV DAHİLDİR)

● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Yerel TV'ler medya tekellerine karşı..

Ahmet ÇINAR

Önce tüm dünyayı kasıp kavuran bir "enformasyon devrimi" yaşandı. Özel televizyonlar ve radyolar geniş ve yaygın ağlar halinde tüm dünyayı sardı.

Tüm bu olan bitenin Türkiye'ye yansıması da kısa sürdü. "Kısa sürdü" diyorum, matbaanın bize 300 yıl sonra geldiğini düşünecek olursanız, özel televizyon ve radyolar için, çabuk geldi bile diyebilirsiniz.

Önce özel televizyonlar kuruldu... Arkasından mantar gibi biten radyolar... Neredeyse her mahallede bir radyo kurulmuştu...

Bir furyaydı sürüp giden. "Özel" gazetelerin, dergilerin "özel" sahipleri ve patronları, "özel" televizyonlar kurmaya başladılar. Neredeyse her gazetenin bir televizyonu olmuştu. Bunlar tüm yurda yayın yapan "ulusal özel televizyonlardı." İlk kuruldukları zaman, yıllardan beri "devlet televizyonu TRT"yi izleyenler şaşırdılar, afalladılar. Belki bir süre alışamadılar, ama "özeller" kendilerine özgü yöntemlerle, izleyicileri "tüketici" haline sokmayı başardılar. Ve "tüketici" izleyiciler zamanla her şeye alıştıkları gibi "özeller"e de alıştılar. Hatta özellerin getirdiği reality'lere, paparazzi'lere, show'lara, sansasyonlara, yargısız infazlara, pornoya bile...

İlk özel televizyonlar çıktığı zaman, Türkiye'de olabilirliği konusunda neler yazılmadı ki... Hepimiz "Magic Box" tartışmalarını hatırlarız. Hatırlamak ne kelime, daha mürekkebi bile kurumadı. Bir yığın hukuksal incelemeler... Kanun maddeleri üzerine tartışmalar... Olurdu, olmazdı münakaşaları... Teknolojik gelişmeler bazen kanun maddesini deler ve de geçerdi... Nitekim öyle de oldu: Deldi ve de geçti.

İyi mi oldu, kötü mü oldu... Şöyle olsaydı daha mı iyi olurdu, böyle yapılsaydı şu sonuçları mı doğururdu... Bunlar tartışılması, konuşulması gereken bazı sorular, sorunlar.

Bizim konumuz ise başka: Özel ve yerel bir konu bizimkisi... Yani ilginç. Hem özel hem de yerel ne olabilir?.. Tabii ki "özel yerel televizyonlar." Her il, ilçe ve kasabada açılan yerel radyo furyasından sonra, Anadolu'da hemen hemen her ilde açılan "özel yerel televizyonlar."

Öncelikle İzmir, Ankara, Bursa, Konya gibi büyük kentlerde kuruldu bu televizyonlar. Sonradan Anadolu'nun hemen her ilinde çoğalmaya başladı. Hatta bazı illerde ikişer, üçer tane kuruldu. Aydın, Manisa, Antalya, Konya, Samsun, Adana, Kütahya, İzmir... gibi illerde, iki ya da üç tane orta ölçekte tüccar veya işadamı biraraya gelerek ve de televizyonun kapasitesine göre değişen miktarda parayı bir araya getirerek bir televizyon kurma işine giriştiler.

Ve kurdular da. Yayın başladı. Kameralar çalıştı. Ama asıl sorun şimdi başlamıştı. Parayı bastırarak kamera, montaj makineleri, altyazı makineleri, ses ve görüntü mikserleri alınabiliyordu. Ama televizyon yayıncılığı bununla bitmiyordu. Asıl gereksinimler bu aşamadan sonra başlıyordu. İnsan kaynaklarına ihtiyaç vardı. Haber merkezini oluşturacak elemanlar, muhabirler, kameramanlar, program yapımcıları, reji masasında görev yapabilecek kişiler, ekranda konuşabilecek sunucular vs... Kaliteli, "prezantabl" elemanları her il kendi içinden çıkarabilirdi belki. Ama bu elemanların eğitimi sorunu vardı. Ulusal büyük televizyonlardan da eleman transfer edemeyeceğine göre... Yani bu tür sorunlarla karşı karşıyaydı "özel yerel televizyonlar."

Bir de izleyiciler açısından bakmak gerekiyor olaya. Onlar ne düşünüyorlardı, kendi illerinde bir televizyonun yayın yapmasına. Açıkçası onların keyfine diyecek yoktu. Onlar, "ulusal televizyonlardan" sıkıldıkça "zaplayarak" kendi televizyonlarına geçiyor ve kendilerini birinci dereceden ilgilendirecek olan konuları, programları keyifle izliyorlardı. Ama bazen keyifleri de bozulmuyor değildi, çünkü ulusal televizyonların muazzam olanaklarıyla çekilen yapımların, programların albenisi, cazibesi karşısında, yerellerin amatörce yapılmış programları keyiflerini kaçırıyordu. Ama zamanla her şeyin düzeleceğini, kendi televizyonlarının da teknik açıdan ileri düzeyde programlar yapacağını düşünerek tekrar "özel yerel"lerini izlemeye devam ediyorlardı.

"Yerel" televizyon izleyicilerine cazip gelen bir başka önemli olay da, program ve haber konusu olan olayların hemen yanıbaşlarında cereyan etmesiydi. Kendi illerinde meydana gelen bir trafik kazası, kendi mahallelerinin hayati bir probleminin ekrana gelmesi elbette ki çok daha çekiciydi. Çünkü, kendi evlerinin önünden geçen su şebekesinin tamiri yüzünden yarın suların akıp akmayacağı sorunu, hükümetin kurulup kurulamaması ya da bir bakanın istifa etmesinden daha çok ilgilendiriyordu onları. Bir de "yerel televizyonlarda" reklamları izlerken her gün önünden geçtiği bir mobilya mağazasının reklamıyla, alışveriş yaptığı marketin reklamı izleyiciyi daha çok çekebiliyordu. Çünkü sonuçta her gün yaşadığı rutin hayatı televizyon ekranından izleyebiliyordu.

Tabii izleyici açısından işin politik yönüne de bakmak gerekir. İzleyiciler, ulusal televizyonlardan alışageldikleri birtakım politik tartışmaları, kavgaları, yerel televizyonlar aracılığıyla, kendi illerinin milletvekilleri, belediye başkanları, partilerin il ve ilçe başkanları, kentin ileri gelen politik kişilikleri düzeyinde izleyebiliyorlardı. Hele yerel televizyon sahibi, politik bir kimliğe de sahipse, kendi televizyonu aracılığıyla değişik kişlerle polemiklere girerek izleyiciyi ekran karşısına bağlayabilirdi.

İşte yerel televizyonların izleyici cephesinden bakıldığında fonksiyonel yönleri de bu şekilde çoğaltılabilir.

Ulusal televizyonları izlemekten sıkılmış, hatta zaman zaman onlara kızgın olan izleyici kitleleri için yerel televizyonlar bir renk getirmişlerdi Anadolu'ya.

Yalnız bu noktada önemli bir saptama ve hatırlatma yapmak son derece önemli görünüyor; yerel televizyonların hatırı sayılır bir bölümü ırkçı ve gerici bir propagandanın araçları olarak kullanılıyor. Bunları bu değerlendirmenin dışında tutuyorum.

Çünkü burada vurgulamak istediğimiz asıl konu, Anadolu'da bir "alternatif medya" potansiyelinin olduğudur.

Ünlü iletişim kuramcısı Aldous Huxley'in "Cesur Yeni Dünya" adlı romanının tanıtım yazısında Akşit Göktürk şöyle diyor: "Cesur Yeni Dünya, bilim ile tekniği kendi amaçlarına uydurmuş zorba bir yönetimin, yığınları köleleştirmek, bütün bireysel ayrılıkları törpülemek için uyguladığı yöntemler üzerine kurulmuştur."

Bugün medya dediğimiz "kitle iletişim araçları" da, Akşit Göktürk'ün ifade ettiği bu yöntemler üzerine kuruluyor maalesef... İşte Anadolu'daki "yerel televizyonlar" da, bu yöntemler karşısında "alternatif medya" olarak gelişme potansiyeline sahip görünüyor.

SÖZ'den

Yeni yayın dönemi...

Geçen hafta belirttiğimiz gibi dergimiz yeni bir yayın dönemine giriyor. Çeşitli yeni sayfalarla birlikte sayfa düzeninde de bazı yeniliklere logomuzdan başlamış bulunuyoruz. İleriki sayılarda bu yeniliklere başkaları da eklenecek.

'Azalırken' sayfamız zaten oturdu, onu sürdürüyoruz. 'Panorama' sayfasını geçen hafta başlattık. Bu hafta 'Avrupa'daki Türkiye' sayfasını başlatıyoruz.

Yeni yayın döneminde baştan beri dergimizde çalışmakta olan bazı arkadaşlarımızın da konumu değişiyor. Ahmed Bertuğ arkadaşımız geçtiğimiz haftalarda ayrılmıştı. 'Dünya' sayfalarını yapan Osman Köker arkadaşımız da dergimizden ayrılmaya karar verdi. Zaman zaman dışarıdan katkıda bulunmayı sürdürecek. Son sayılarda imzasını görmeye başladığınız Vehbi Ersan arkadaşımız ise Söz'ün en yeni emekçisi oldu, artık bizimle birlikte olacak.

Dergimizin reklam müdürlüğünü üstlenen Emine Sapmaz da bir süre önce ayrılmıştı. Bundan sonra Söz'ün ilan-reklam işlerini Gül Ajans'tan Özcan Sapan yürütecek. Özcan'ın telefon numaraları 0216-349 98 41 ve 0216 349 98 05.

Dergimizin kuruluşundan beri yayın yönetmenliğini yürüten Merdan Yanardağ arkadaşımız da bu görevinden ayrılıyor. Ancak Merdan Yanardağ dergideki çalışmasına devam edecek, ama bundan sonra zamanının tamamını Söz'e ayıramayacak ve çalışmalarımızın yoğun olduğu günlerde bizimle birlikte olacak.

Bütün bunların sonucunda dergimizin künyesi de değişti ve daha yalın bir künye ortaya çıktı.

Dergimizin yurtiçi ve yurtdışı abonelerinden süresi bitenler yenilenmeye devam ediyor. Yurtdışı abone fiyatımızda bir değişiklik yok; 6 aylık 100 DM, 1 yıllık 200 DM. Yurtdışı abonelerimiz dergileri kendilerine ulaştıran arkadaşlarımızla görüşerek yenileme yapabilirler. İsteyenler doğrudan dergimize başvurarak satış ve abone işlerinden sorumlu arkadaşımız Muzaffer Tutkan'la da görüşebilirler. Yurtiçi abone ücretlerini de daha önce belirtmiştik; 6 aylık 1 milyon TL, 1 yıllık 2 milyon TL. Yurtiçinden abone olmak isteyen okurlarımız doğrudan dergimizi arayıp Muzaffer Tutkan'la görüşebilirler. Abone adreslerini okunaklı bir şekilde yazmaya özen göstermeleri postada doğabilecek aksaklıkları ortadan kaldıracaktır.

Daha neşeli

F. Cengiz ERDİNÇ

Amaç izleyiciyi eğlendirmek olunca, televizyon haberlerinin giderek büyük bir çadır kumpanyasının şovuna dönüşmesi kaçınılmazdı. Kumpanya MFÖ'den Fuat'ın By Pass ameliyatı geçirmesini Kanal D'de "Mazereti bu defa ciddi" spotu ile verdi. Aynı haber kuşağında otoyola çıkmış bir ineğin kurtarılması ve veteriner tarafından tüyleri traş edilirken cinsel organı yara alarak ölen bir köpeğe (allahtan eşek değil) ilişkin haberler de vardı. İzleyiciler hem bilgi sahibi oldular, hem de eğlendiler...

Bu arada memlekette yüzbinlerce işçinin ayakta olması, hapishanelerde yaygın açlık grevleri ve ölümler, Güneydoğu'daki pis savaş... Bütün bunlar, eğlence anlayışına uymadığı için "ayrıntı" sayılıyor.

"Her şey, hemen her şey eğlenceli bir biçimde sunulmalı." Televizyonun bu temel ilkesinden yola çıkarak bazı haberlerin nasıl "daha hoş" hale getirilerek verilebileceğini tasarlayabilir, "necip ve mümtaz" Türk medyasına akıl vererek katkıda bulunabiliriz.

Mesela Türkeş'in Bask modelinden bahsettiği için Sakıp Sabancı'ya çıkışması "kurt ulumaları" ve "kırbaç şakırtıları" arasında verilse daha canlı olurdu. Hatta Sabancı'ya bir de "Yahudi ile patates arasında ne fark vardır?" türünden soru sorulur, Sabancı da "Battades fırınga giringce bagırmaz ağalar... Hehheeeheeee" cevabı ile Türkeş'e bir "jest" yapar, toplumdaki hoşgörü ve diyalog havası da sürdürülürdü.

Ancak öncelikle yapılması gereken, insanların içlerini sıkan "yersiz" ölüm haberlerini farklı biçimlerde, daha eğlenceli bir biçimde vermek. Vefat etti, ya da öldü yerine "cızlamı çekti, dünya değiştirdi, kuyruğu titretti..." gibi klasik deyimler kullanılabilir: "Eski milletvekillerinden Berke Tozan, dün gece İstanbul'da kuyruğu titretti sayın izleyiciler. 85 yaşında dünya değiştiren Tozan yarın Teşvikiye camiinde kılınacak cenaze namazından sonra imamın kayığına atıldığı gibi..."

Ölen bir sanatçı içinse daha romantik ifadeler kullanılabilir: "Ressam Mahmut Şevket, bu sabah Polatlı yakınlarında geçirdiği şiddetli bir trafik kazası sonucu tıpkı yüzlerce çiğ damlasının toprağa yuvarlanıvermesi gibi yüzlerce parça halinde edebiyete doğru yola çıktı."

Yaratıcılık ölüm haberleri için düşünülmemeli. Hemen her haberde, "neşe ve eğlenceye" zemin hazırlayacak bir yan vardır. Mesela Özer Çiller'in Antalya'da pansiyon adı altında yaptırdığı villalarla zengin olması haberi "Özer mala vurarak zengin oluyor" spotuyla verilir, görüntüde de ellerinde malalarla duvar ören ve sıva yapan inşaat işçilerinin gülümseyen yüzü yer alır.. Böylelikle habere hem magazin boyutu katılır, hem de muhalefet yapılmış olurdu...

Ekonomi haberlerinde de editörler yaratıcılıklarını konuşturabilir. Klasikleşmiş enflasyon canavarı figürü yerine Fassbinder'in fimlerinde kullandığı türden iri yarı bir zenci figürü kullanılabilir... Habere spikerin korkulu bir yüz ifadesi ile söylediği "Enflasyon zencisi gene azdı sayın seyirciler, bu ay da fiyatlar yüzde 8 arttı" spotuyla girilir, görüntüde de bir banka şubesinin sakin işleyişi vardır. Aniden kapılar kırılır, iri yarı bir zenci içeri girer ve önüne gelene saldırmaya başlar.

Amaç izleyicileri bilgilendirirken eğlendirmek olduğuna göre, haber bültenleri de stüdyonun monoton ve soğuk atmosferi yerine, sirkler, meyhaneler, umumhaneler gibi daha "eğlenceli" yerlerden "naklen" yayınlanabilir.

Petrolseverler Stalingrad'ın rövanşını oynuyor

Geçtiğimiz haftanın ikinci günü Türk milleti sabah mahmurluğunu Sabah gazetesinin manşetiyle giderdi. Çok uzun zamandan beri zafer açlığı ile kıvranan bu millet, top oyunu zaferleriyle kendini avutmaktan bıkmıştı ki, gerçek bir zafer haberiyle tepeden tırnağa sarsıldı. Sabah gazetesinin manşeti şöyleydi: "Azeri petrolleri için aylardır süren savaşı kazandık..." Gazete daha iri bir başlıkla heyecanımıza heyecan katıyordu: "Türkiye'nin zaferi." Ve devam ediyordu: "Ankara ile Moskova arasındaki büyük mücadele tamamen Türkiye'nin istediği şekilde sonuçlandı."

Medyanın öteki savaş müfrezelerinin haberleri de Sabah'tan aşağı kalmıyordu. Başımızda bir hükümet yoktu ama, biz yine de zafer kazanmıştık...

Bakü petrolleri çevresinde bir savaş yaşandığı doğrudur. Bu savaş II. Dünya Savaşı'nın galibi SSCB'nin "Soğuk Savaş"tan yenik çıkmasıyla başlamıştır. Azeri petrollerinin büyük petrol tekelleri arasında keskin bir rekabete yol açması şaşırtıcı değildir. Türkiye'nin de burcu burcu tüten petrolü koklaya koklaya bu savaşa katılmış olmasından daha doğal bir şey olamaz. Bu bizi tarihe doğru kısa bir yolculuğa mecbur edecek önemdedir. O halde biraz yürüyelim.

Önce coğrafya... Volga nehri, Astrahan'dan Hazar Denizi'ne dökülür. Don nehri ise Volga kıyısında kurulu, eski adıyla Stalingrad, yeni adıyla Volgagrad kentine doğru keskin bir dirsek çizer ve Azak denizine buluşur. Bu iki nehir arasındaki söz konusu kent askeri stretejik öneme sahip bir kenttir. Stalingrad bölgesini elinde tutan, Bakü petrollerinin Rusya'ya gidiş yolunu elinde tutmuş olur.

Şimdi tarih... 1941 yılında Hitler Almanyası SSCB'ye saldırıya geçmiş ve önüne kıştan önce Moskova ve Leningrad'ı ele geçirme hedefi koymuştu. Naziler bu hedefe ulaşamadı. Bunun hemen arkasından, 1942 yazında Friedrich Paulus komutasındaki 6. Ordu ile Ewald von Kleist komutsındaki 4. Panzer ordusu Don nehrini aşarak Stalingrad'a karşı saldırıya geçti. Tarihin en kanlı ve uzun savaşlarından biri böylece başlamış oldu.

Stalingrad savaşı II. Dünya Savaşı'nın en kritik çarpışmasıydı. Tüm dünya soluğunu keserek bu savaşın nasıl sonuçlanacağını izliyordu. Neden? Çünkü bu savaşın sonucu II. Dünya Savaşı'nın da sonucunu tayin edecekti. Stalingrad'ın düşmesi Sovyet ordusunu Bakü petrollerinden mahrum bırakacak ve bu da SSCB'nin yenilgisine ve Nazi'lerin ise zaferine yol açacaktı.

Soluğunu kesmiş Stalingrad savaşını izleyenler arasında TC hükümeti ve onun Başbakanı Saraçoğlu ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sızmış Alman Beşinci Kolu'nun mensupları, bu arada ünlü Erkilet Paşa ile Turancı genç subaylar, örneğin Alpaslan Türkeş de yer alıyorlardı. Erkilet Paşa ta Almanyalar'a kadar giderek Führer'le görüşmüş, Hitler Türk konuklarına Kafkas Türkleri'nin dağlarından esen rüzgarlarla birlikte petrol de koklatmış, Kırım Tatarları'nın örgütlenmesinde, Orta Asya Sovyet Cumhuriyetleri'nde komünizmi tasfiye etmekte Türkiye'ye düşecek muhteşem görevleri teker teker anlatmıştı. Erkilet Paşa'ya ve ve görevli Türk subaylarına Naziler Kırım'da da ev sahipliği yapmışlardı. Cumhuriyet gazetesi Naziler'in Stalingrad'da mutlak bir zafer elde edeceğini okurlarına duyuruyordu.

Velhasılı petrole ramak kalmıştı, Türk alemiyle kucaklaşmak an meselesiydi.

Olmadı. Sovyet ordusu ve Stalingrad emekçileri Nazi ordularını 31 Ocak 1943 tarihinde imha ettiler. Feldmareşal Paulus Hitler'e karşı gelerek teslim oldu ve Moskova'dan anti-faşist direnişin örgütlenmesine katıldı. Stalingrad savaşı II.Dünya Savaşı'nın dönüm noktası oldu. Hitler orduları artık yenilmişti ve Bakü petrol savaşından SSCB'nin zaferle çıkması insanlığın Nazi belasından kurtulmasının da başlangıcı olmuştu. Türkeş ve arkadaşlarının payına ise, bu savaşın hemen ardından tutuklamalar düşmüştü. CHP hükümeti Alman zaferinden umut kesince Alman muhiblerini teker teker tutuklamaya başlamıştı.

İşte Türk petrolseverlerinin faşist Almanya'nın etekleri altında petrol koklama savaşının sonu böyleydi.

Şimdi aynı petrolsever Türkler bu defa emperyalist ABD'nin etekleri altında Stalingrad'ın rövanşını alma hevesindeler. Gazetelerin manşetlerindeki "zafer" ve "petrol" sözcükleri ile yeni hükümet kuruluşunda Türkeş'in meş'um suratını yan yana getiriniz, kendinizi Stalingrad savaşının sürdüğü günlerde bulursunuz.

C. Çandar'dan şu satırları okuyalım: "Dün Bakü'den çıkan karardan sonra Rusya'nın Azerbaycan ve Gürcistan'da suikast ve darbe girişimlerine kadar her türlü yaramazlığı yapması beklenebilir. (Kafkas ülkeleri) Rusya'ya karşı 'Amerikan güvencesi'yle sırtlarını sağlama alma ihtiyacındadırlar." Bu satırlar, az sonra bir Türk-Rusya çıkar kavgasının tehlikeli boyutlar kazanacağını çağrıştırmaktadır. Katılıyoruz. Petrol savaşında "tam zafer" olmaz. Petrolünü yitiren kazanmak ister.

Biz Stalingrad'dan ders almak mümkün mü diye soruyoruz.

Petrol savaşında gelinen noktayı ileriki sayfalarımızda bulacaksınız.

Nerede o eski MİT!

Başbakan Tansu Çiller'in hükümet kurma çalışmaları tüm hızıyla sürerken, ANAP lideri Mesut Yılmaz, telefonunun dinlendiğini, bu yüzden rahat konuşamadığını anlatıyordu geçenlerde. Hürriyet yazarı Ertuğrul Özkök, bunun korkunç bir iddia olduğunu yazarken, Yılmaz, telefonunu Çiller'in dinlettiğini ve bunu Başbakanlık Danışmanı MİT'in eski İstihbarat Daire Başkanı Mehmet Eymür'e yaptırdığını söylüyordu. Mesut Yılmaz bunu söyledikten bir-iki gün sonra da Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral de telefonlarının dinlendiğini açıkladı. Büyük işçi grevi sürerken, Meral'in telefonunun dinlenmemesi düşünülemezdi.

Türkiye'de rejim muhaliflerinin telefonları MİT tarafından her zaman dinlenirdi zaten. Bu olağandı. Telefon dinleme işi bu kadar doğal bir faaliyet haline gelince, burjuva muhalefet liderlerinin ve sendika başkanlarının kritik dönemlerde telefonları da elbetteki dinlenmeliydi. Fakat eskiden MİT dinlediği telefonların faturalarını öderdi. Şimdi ödüyor mu acaba?

DSP lideri Bülent Ecevit, geçtiğimiz günlerde Hürriyet gazetesine 1977'de başından geçen bir telefon dinleme olayını anlattı. Ecevit, masasındaki telefonunun üç yıldır MİT tarafından dinlendiğini ve faturalarının da ödendiğini belirten bir ihbar mektubu aldığını söylüyor. Bu ihbarı ilk önce ciddiye almadığını söyleyen Ecevit, daha sonra araştırdığında gerçekten de 3 yıldır kullanılan o telefonun faturalarının kendisine gelmediğini öğreniyor. Ecevit, şimdi o dönemde faturaların MİT tarafından ödendiğinden emin. Benzer olaylar, 60'lı, 70'li yıllarda düzene karşı mücadele veren devrimcilerce anlatılırdı.

Nerede o eski MİT? Şimdi Kürtlerin, sosyalistlerin, bilumum rejim karşıtlarının telefonları dinleniyor, ancak faturalar eksiksiz tıkır tıkır geliyor. Oysa bu telefon faturaları, genellikle yoksulluk çeken muhalifler için ne kadar büyük bir maddi külfet. Ah, ah nerede o eski MİT!

Fethullah Gülen

Fethullah Hoca neyi tağyir ediyor?

Nur tarikatının lideri Fethullah Gülen "askeriyenin bir kısmının muhtıra hazırlığı içinde olduğunu, muhtıracılar arasında yer alan yüksek rütbeli bir subay hakkında daha önceden hükümeti uyardığını, fakat bu uyarının dikkate alınmadığını" açıkladı.

Bu açıklamanın hemen ardından Cumhuriyet gazetesinde şu haber yayınlandı: "Fethullah Gülen'in, uyarılarına karşın hükümet tarafından korunduğunu iddia ettiği muhtıra hazırlığındaki üst düzey komutandan, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ahmet Çörekçi veya eski MİT müsteşarı Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Teoman Koman'ı kastettiği duyumları dün siyaset kulislerinde yayıldı."

Böyle bir durumda işbaşındaki hükümet ne yapar? Çok açık. İddiayı ciddiyetle araştırır, muhtırayı hazırlayacak olanların yalanlamalarıyla yetinmez, örneğin Gülen'in vereceği isimleri öğrenir, kanıtları toplar ve adı geçenleri derhal sorgular, muhtıra hazırlığı yolunda küçük bir kuşku bile oluşmuşsa bunların rütbelerini sökerek tümünü tutuklar. Çünkü muhtıra 146/1'inci madde kapsamına giren bir suçtur.

Fakat öyle olmadı. Mutat üzre DGM Başsavcısı Demiral devreye girdi. Muhtıracıları ortaya çıkartacağına, muhtıra hazırlığını ihbar eden Fethullah Gülen hakkında, hem de anayasal düzeni yıkma suçunu cezalandıran 146/1'den soruşturma açılacağını basına duyurdu.

İşte böyle... Baykal'ın deyimiyle "devlete paralel illegal devlet" işbaşındadır. Muhtıra ve darbe hazırlamak onun hakkıdır ve kutsal sırrıdır. Bu hakkı çiğnemeye ve bu sırrı ifşa etmeye yeltenenlerin katli vaciptir. Cezası idamdır.

Ne dersiniz sevgili okuyucular, biz de şu "illegal devlet"in icabına bakma suçunu işlesek mi? Örneğin "muhtıracı generaller" kimlerse onların tutuklanması için sesimizi yükseltsek mi?

Bir de şu soru aklımıza geliyor: Bu memlekette "muhtıra hazırlığı" iddiası mı ciddiye alınmalı, yoksa, "nereden çıkarıyorsunuz canım, ordumuz demokrasiye yürekten bağlıdır" iddiası mı ciddiye alınmalı?

Gidinin "ciddileri"!... Hep bir ağızdan "iddia ciddi değil" diye bağırdıklarına göre ve her ihtimale karşı biz bu gibi iddiaları ciddiye alıyoruz.

Muhtırayı yedikten sonra her tarafımız ciddi olsa ne yazar?

BSP ve Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi temsilcileri geçen hafta İstanbul'da buluştu

Sosyalist solda büyük birliğe doğru..

İstanbul- Sosyalist solda uzun süredir devam eden "birlik" arayışı, geçen hafta sonu İstanbul'da, Birleşik Sosyalist Parti (BSP) ve Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi (GBK) temsilcileri ile her iki "taraf" içinde de yer almayan davetlilerin katıldığı toplantıyla yeni bir aşamaya ulaştı. 7 ve 8 Ekim günlerinde İstanbul Tabip Odası Sevinç Özgüner Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen toplantıya, "taraflardan" 30'ar temsilci olmak üzere, yaklaşık 100 sosyalist katıldı. Hem genel değerlendirmeye, hem de bizim gözlemlerimize göre toplantı "olumlu" sonuçlandı. İlk toplantıda oluşan havanın 21 ve 22 Ekim'de yine İstanbul'da yapılacak ikinci toplantı için de olumlu bir ortam sağladığı belirtildi.

BSP ve kamuoyunda "Kitlesel Sol Parti Girişimcileri" diye anılan GBK temsilcileri arasındaki görüşmeler geçen mart ayında başlamıştı. Bu görüşmeler sonucunda bir dizi toplantı yapılması ve ortak bir barış etkinliği düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Barış etkinliği kitlesel bir katılımla 1-3 Eylül tarihlerinde, başta İstanbul olmak üzere çeşitli kentlerde gerçekleştirildi.

Toplantıların dört ayrı oturum halinde yapılması tasarlandı. İlk iki oturumun gerçekleştirildiği 7-8 Ekim toplantısında, "taraflar", açış konuşmalarından sonra, biri "Uluslararası Durum"a diğeri de "Bölge ve Türkiye"ye ilişkin olmak üzere ikişer tebliğ sundu. Profesör Gencay Gürsoy'un yönettiği toplantıda sunuş konuşmalarını BSP'den Atilla Aytemur, GBK'dan ise Bülent Forta yaptı. Her iki konuşmacı da, sosyalist ve devrimci güçler arasında gerçekleştirilecek birliğin önemine vurgu yaparak, daha önce yapılan görüşmeler hakkında bilgi verdiler.

İstanbul Tabip Odası salonunda yapılan toplantıya "taraflardan" 30'ar temsilci ile davetli sosyalistler katıldı.

Tebliğler dağıtıldı

Toplantının ilk gününde BSP tarafından hazırlanan tebliği Özlem Onaran okudu. GBK adına hazırlanan tebliği ise Hayri Kozanoğlu sundu.

"Uluslararası durum ve güç dengeleri" başlıklı BSP tebliği ile "Uluslararası durum ve politika önerileri" başlıklı GBK tebliğinin geniş bir özetini bu sayıda 20 ve 21. sayfalarımızda yayımladığımız için burada ayrıca içeriğine değinmeyeceğiz.

Yazılı olarak da dağıtılan tebliğlerin sunulmasından sonra genel bir değerlendirme yapmak üzere Ertuğrul Kürkçü'ye söz verildi. Hayri Kozanoğlu'nun sunduğu tebliğde "Kürt sonunu"na yer verilmemesini eleştiren Kürkçü, iki tebliğin birbirini tamamladığını belirterek, "İkinci tebliğin (Kozanoğlu tarafından sunulan) birincisine yedirilmesi doğru olur" dedi.

Daha sonra söz alan Nail Satlıgan ise, iki tebliğin birbirini tamamladığı görüşüne katıldığını belirtti, ancak, Hayri Kozanoğlu tarafından hazırlanan tebliğde, "kapitalizmin aşılmasından" söz edilmemesini ve "sosyalizm" kavramına yer verilmemesini eleştirdi.

Bülent Forta cevap niteliğindeki konuşmasında, iki metni birbirine yedirmek yerine, ortak önermelerin saptanıp, bunun üzerine bir politik programın oluşturulup oluşturulamayacağının araştırılmasının daha önemli olduğunu söyledi. Forta, "Soru şuydu; sosyalizmi gizleyen özgürlükçü bir parti mi kurmalıyız, yoksa sosyalist bir girişimi mi başlatmalıyız? Bu kurgu yanlıştır. Biz sosyalist kimliklerinden rücu etmiş insanlar olarak yola çıkmadık. Tam tersine bir yerden kalkarak bu girişimi başlattık. Toplumsal dinamiklerle buluşmak için, bizce ne saf bir sosyalist parti olmalıydı, ne de genel bir demokrasi partisi. Biz üçüncü bir yolun olduğu inancındayız" dedi.

Hayri Kozanoğlu da yeniden söz alarak, sunduğu tebliğde, konu gelecek toplantıda ele alınacağı için Kürt sorununun yer almadığını belirtti. Kozanoğlu, tebliğinde "anti-kapitalist bir parspektifin" bulunduğunu da ekledi.

GBK girişiminden Saruhan Oluç ise, sosyalizm ve sosyalist kimlik tartışmasının işleri zorlaştıracağını belirterek, "Ben bir devrimci marksistim. Bu tartışmaya girdiğimiz zaman farklı sosyalizm anlayışlarını ayrılaştırmak gibi, bugün için anlamsız bir yola girmek zorunda kalırız" diye konuştu.

BSP'den Metin Çulhaoğlu da, BSP içinde de farklı eğilimlerin bulunduğuna işaret ederek, "Birbirimizden çok uzak olabiliriz. Bunun böyle olması ile aynı parti içinde bir arada bulunmak arasında bir çelişki yoktur. Tam tersine birlikte olmak bugün zorunluluktur. Sosyalist harekette bir yeniden mayalanma için buna ihtiyaç vardır" dedi. Tek tek öğelerden hareketle ve projeci bir anlayışla bütünsel bir sosyalist politikanın oluşturulamayacağını da vurgulayan Çulhaoğlu, "Tek tek alanlara ilişkin politikalar ancak bütünsel bir sosyalist politikanın ışığında oluşturulabilir" diye konuştu.

GBK girişiminden Ahmet Asena ise, iki tebliğdeki ortaklıkların yüzde 80'e ulaştığını belirterek, bu ortaklıklardan örnekler verdi. "Taraflar" adına söz alanların ve davetlilerin önemli bir bölümü de bu görüşü paylaştı.

Umur Coşkun da, Ertuğrul Kürkçü'nün iki metnin birleştirilmesi önerisine katıldığını söyleyerek, "İkinci tebliğe yönelik dört itirazım var: Birisi Kürt sorununun yer almaması; ikincisi "globalizm" değerlendirmesi; üçüncüsü "yeni toplumsal hareketler" konusunda ideolojik-politik bir değerlendirmenin bulunmaması; dördüncüsü de din sorununun ele alınışındaki eksikliktir" dedi.

Toplantının en farklı konuşmasını ise eski Türkiye İşçi Partisi'nin Diyarbakır milletvekili Tarık Ziya Ekinci yaptı. Ekinci, eski emperyalizm değerlendirmelerinin artık geçerliliğini yitirdiğini belirterek, "Biz önceden emperyalizmi en büyük kötülük olarak görürdük. Bugün şu soruyu sormalıyız; globelleşmenin yarattığı değişikleklerin hiç mi olumlu yanı yoktur? Batılı ülkeler, Avrupa Birliği, NATO tümüyle kötü müdür? Bugün Batılı ülkeler ve kuruluşlar Türkiye'ye insan hakları ve demokrasi için baskı yapıyor. Biz bu baskıyı olumlu karşılamak durumunda değil miyiz? Özel mülkiyeti ve piyasa ekonomisini tümüyle karşısına alan bir partinin

Tebliğler arasındaki ortaklıklar *

Ahmet ASENA

Toplantıya verilen arayı değerlendirerek, "Uluslararası durum" hakkında verilen tebliğler arasındaki benzerlikleri yakalamaya çalıştım. Ki bunlar tartışmanın temel noktalarını oluşturuyordu.

Tebliğler küreselleşme hakkında ne diyor diye sorduğumda, iki tebliğin de sermayenin globalleşmesi gibi bir eğilimi saptağını gördüm. Ama, küreselleşmenin yanı sıra bloklaşma eğiliminin arttığı konusunda da ortaklaşılıyordu. İki tebliğe emeğin konumu açısından bakıldığında, parçalanmışlığın altını çizen bazı yanların öne çıktığı farkediliyordu. Buna bağlı olarak "toplumsal dışlanma" diye bir kavramın her iki tebliğde de ortak olarak kullanıldığını gördüm. Bu parçalanmışlık ve toplumsal dışlama olayı, sadece ülkeden ülkeye değil, aynı ülkenin içinde de yaşanan bir olay olarak ele alınıyordu.

Yani, "dünyada sadece Somali dışlanıyor" diye bir yaklaşımın doğru olmadığı belirtiliyordu. BSP'den arkadaşımızın tebliğinde, "Kuzey" diye nitelendirilen ülkelerin, kendi iç güneylerini taşıdığının vurgulandığını gördüm. Bütün bunlardan kapitalizmin çelişkilerinin derinleştiği gibi bir tespite gidilebileceği, her iki tebliğin de buna aykırı düşmediği gibi bir sonuca vardım. İki tebliğde de ulusal devletlerin rolünün daralması üzerine bazı ipuçlarının, çok açık bir şekilde ifade edilmese de göndermelerin olduğunu saptadım.

Kültürel ve dinsel çatışma ortamlarının dünyada önemli hale gelmeye, önemli tehditlere dönüşmeye başladığı ortaklaşılan bir başka görüş. Her iki tebliğde de solun, genel anlamında kullanıyorum, güçsüzlüğünü, emek cephesinin zayıflığını, nasıl ifade ederseniz edin, bizim bu gelişmeler karşısında belli ölçekte gücümüzün olmadığını, müdahalede zorlandığımızın ifade edildiğini belirledim. Emperyalizm olgusunun artık ülkesel bazda kavranılmaz bir olgu olduğunu, buna karşın mücadelenin, Doğu Perinçek'lerin söylediği gibi ABD emperyalizmi karşısında bağımsız Türkiye gibi sloganlar atmakla sınırlı olamayacağını, ama emperyalizme karşı mücadelenin bir genel enternasyonalizm içerisinde ele alınması gerektiğinin savunulduğunu farkettim. Ve bu enternasyonalizmin de klasik sosyalizmin alışageldiği şu ya da bu kominterne ait olmak boyutundan öteye bir bakışla ele alındığını gördüm.

Şimdi bütün bu birleşik noktalar, benim açımdan, bu iki tebliğin üzerinden tartışmaya ve yürümeye müsait noktalardı.

Eğer bu noktalarda anlaşamaz isek, örneğin emperyalizm konusunda bir kişi, "Hayır kardeşim, ben ABD emperyalizminin karşısında ulusal bağımsızlıkçı, kalkınmacı, bağımsız Türkiye istiyorum. Ulusal burjuvaziyle bir ittifak yapacağım. Emperyalizmle mücadeleyi de böyle algılıyorum" deseydi, tartışabileceğim bir şey olduğunu sanmıyorum. İdeolojik bir tartışmayı sürdürürdük belki, ama projeyi ortaklaştırma anlamında bir tartışmayı sürdürebilir miydik bundan şüpheliydim. Ortaya çıkan çerçevenin tartışmaya müsait bir çerçeve olduğu inancındayım. Bunun karşısında çok önemli bir nokta olduğunu düşünüyorum; enternasyonal bazda mücadelenin sürdürülmesi konusunda hemfikir olmamız.. Bunun nasıl gerçekleştirileceği, ülke içinde nasıl organize edileceği, hangi toplumsal güçlere dayanacağı konusu zaten geçen tartışmanın konusu değildi. Buna daha ileride tartışacağımız bir nokta diye bakıyorum.

Bu çerçeve eğer kabul edilebilir bir durumda ise, ben Bülent Forta'ya orada katılıyorum, tartışmayı reddetmek, bu çerçeveyi reddetmek, yanlış olacaktır. Bu çerçevenin üzerinde tartışmaya devam edilebilir gibi geliyor bana.

* Ahmet Asena'nın toplantıda yaptığı konuşmasının notlarını kendisinden istedik. Bir makale olarak düzenlenmeyen, sadece not olarak iletilen bu metni küçük rötuşlar yaparak yayınlıyoruz.

doğru olduğunu düşünmüyorum" diye konuştu. Ekinci'nin bu konuşması söz alanların tümü tarafından eleştirildi ve kabul edilemez bulundu.

Toplantının ilk gününde sonlara doğru söz alan Oğuzhan Müftüoğlu ise, kendisinin de içinde yer aldığı GBK girişimi adına hazırlanan tebliğde, "son yüzyılın en önemli olayı olan sosyalist sistemin çöküşünün" değerlendirilmediğini belirterek, bu durumu "büyük bir eksiklik" diye nitelendirdi. Müftüoğlu, "Sosyalist sistemin çöküş nedenleri ve sonuçları değerlendirilmeden, bunların devrimci bir eleştirisi yapılmadan, sosyalizmi yeniden ayağa kaldırmak imkansızdır. Sosyalist kimlik konusunda yapılan tartışmalar yanlış bir zeminde yürüyor. Bizim bütün politikalarımız sosyalizmi yeniden ayağa kaldırmayı amaçlamalıdır" diye konuştu.

Toplantının ilk günü saat 18.00'de tamamlandı.

Pazar günü yapılan ikinci oturumu da yine Gencay Gürsoy'un yönetiminde açıldı. BSP Merkez Yürütme Kurulu adına tebliği Kenan Kalyon, GBK adına hazırladığı tebliği ise Bülent Forta sundu. Gerek "Bölge ve Türkiye" başlıklı BSP tebliğinde, gerekse "Türkiye'nin genel tablosu üzerine tartışma önerisi.." başlıklı GBK tebliğinde ayrıntılı analizlerin yer aldığı gözlendi.

İkinci gün ayrıca BSP'li kadınlar adına "Dünyada ve Türkiye'de kadının durumu" başlıklı bir başka tebliğ de okundu. Bu tebliğ daha önce ilan edilen programda yer almadığı için tartışılmadı. Üç tebliğin geniş bir özeti Söz'ün gelecek haftaki sayısında yayınlanacak.

Toplantının ilk gününe egemen olan iyimserlik, ağırlıklı olarak Türkiye değerlendirmelerine ayrılan ikinci günde de sürdü. Tartışmacıların büyük bir bölümü, solda gerçekleştirilecek "büyük birliğin" önünde bazı sorunların bulunduğunu, ancak bunların aşılamayacak nitelikte engeller olmadığını vurguladılar.

İkinci gün yapılan tartışmalarda da iki tebliğin büyük ölçüde örtüştüğü, ayrılıkların daha çok ayrıntılarda ortaya çıktığı belirtildi.

Davetlilerden Sungur Savran da, sunulan tebliğlere yönelik kimi eleştirilerini sıraladıktan sonra, birleşik devrimci bir işçi partisinde yer almaya hazır olduklarını söyledi.

GBK girişimi Ankara Meclisi'nden toplantıya katılan Mehmet Ali Yılmaz, ihtiyacın "saf" bir sosyalist parti olmadığını, kurulacak partinin üyelerinin sadece sosyalistlerden oluşturulamayacağını savunarak, konuşmasına şöyle devam etti: "Kurulacak parti işçileri, köylüleri, küçük üreticileri, kamu çalışanlarını kapsamalı. Sosyalist bir programı olmamalı, ancak, sosyalizmi hedefleyen bir programı olmalı. Proletarya diktatörlüğünü hedeflememeli. Emekçilerin iktidarını hedeflemeli. Barışçı, özgürlükçü, eşitlikçi, bağımsızlıkçı bir programı olmalı (...) Burada her konuda anlaşsak dahi, belirleyici olan taban olacaktır."

'Yuvanızı yaparım'

Ertuğrul Kürkçü de ikinci gün yaptığı konuşmada, bu girişimin daha öncekiler gibi başarısızlığa uğramaması için esaslı bir teminata ve zemine sahip olduğunu söyledi. "Non marksist" bir yaklaşımın doğru olmayacağını, "NATO'cu ve serbest piyasacı bir sosyalizm" anlayışı ile birlikte olunamayacağını da belirten Kürkçü, toplantılarda olumlu bir havanın yakalandığını vurguladı. Tarafları kastederek, "Hepinizin yuvasını yapmaya" hazırım diyen Kürkçü, konuşmasını kahkahalar ve alkışlarla tamamladı.

İkinci gün tekrar söz alan Metin Çulhaoğlu, hazırlanan tebliğler nedeniyle BSP Merkez Yürütme Kurulu'na teşekkür ederek başladığı konuşmasında şunları söyledi:

"Bu tebliğler benim BSP'ye güvenimi tazeledi. 'Bölge ve Türkiye' başlıklı tebliğdeki bütün analizlere katılıyorum. Sorunlar yetkin bir şekilde ortaya konulmuş. Ancak bir şeyi vurgulamak istiyorum; toplumun önüne protesto temelli, tekil, salt özgürlükçü ve insancıl politikalarla çıkılamaz. Yoğunlaştırılmış bir siyasi hat gereklidir. Bu da örgüt demektir, parti demektir."

Konuşmasına, Bülent Forta'nın sunduğu tebliğdeki "kriz" değerlendirmesine ve "tarihsel fırsat" tespitine dikkat çekerek başlayan Merdan Yanardağ ise, Türkiye'nin radikal bir değişikliğin eşiğinde bulunduğu, ancak, sosyalistlerin henüz bu tabloya müdahale edecek konumda olmadığını söyledi. Yanardağ, birliğin bu tabloya müdahale etmek için gerekli olduğunu da belirterek, "Tartışmanın özü şudur; sosyalist bir parti, özgürlükçü ve radikal bir politik program oluşturabilir mi oluşturamaz mı? Biz bu sorunu aştığımızda önemli bir mesafa katedeceğiz. Ben hem sosyalist, hem de özgürlükçü olunabileceğini düşünüyorum" dedi.

BSP'yi temsilen toplantıya katılanlardan Mustafa Yavuz da, bir ara toplantıda "sosyalizm" kavramının kullanılıp kullanılmaması hakkında bir tartışma yapıldığını hatırlatarak, bu tartışmanın yanlışlığına işaret etti. Yavuz, şunları söyledi:

" Taraflarca sunulan tebliğlerde yüzde 80 oranında bir örtüşmenin bulunduğu doğrudur. Ancak, bir şey gözden kaçıyor. Eğer tebliğlerde ileri sürülen görüşler örtüşmeseydi bile biz yine de birleşmek zorundaydık. Böyle bir birliğin zemini ve koşulları hazırdır. Bunu unutmamak gerekiyor."

BSP genel başkan yardımcılarından Atilla Aytemur ikinci gün tekrar söz aldığında, partinin kimliği ve kullanılan kavramlara ilişkin tartışmayı "şimdilik" bir kenara koymanın doğru olacağını belirterek, ortaklıkların öne çıkarılması gerektiğini vurguladı. Aytemur, "Ekim'in 21 ve 22'sinde yapacağımız ikinci toplantıya önemli kazanımlarla gideceğimiz ortaya çıkmıştır" dedi.

Toplantının sonunda, taraflar adına tebliğ sunan Bülent Forta ve Kenan Kalyon, sonuç konuşmaları yapmak üzere söz aldı. Forta, daha önce yaptığı konuşmadaki görüşlerini tekrar ederek, sosyalist bir partinin özgürlükçü radikal bir politik program oluşturmasının güç olduğunu savundu. Toplantıda olumlu bir mesafe katedildiği görüşünü paylaştığını da belirten Forta, önümüzde tarihsel bir fırsatın bulunduğunu ve bunun kaçırılmaması gerektiğini söyledi. Ertuğrul Kürkçü bu sayımıza yazdığı yazıda Kenan Kalyon'un konuşmasını değerlendirdiği için burada ayrıca değinmiyoruz.

Toplantıda ayrıca, Yücel Gürsel, İlhami Aras, Mehmet Ali Arslan, Yıldırım Kaya, Akın Birdal, Çağatay Anadol gibi katılımcılar da söz aldı. Bu konuşmaları, kayıtlarımızdaki yetersizlik nedeniyle değerlendiremedik. Kendilerinden özür diliyoruz. Toplantının ikinci gününde öğleden sonra divan başkanlığını Gülnur Savran üstlendi.

İkinci toplantı da yine İstanbul'da yapılacak.

İmkan ve gerçeklik

Ertuğrul KÜRKÇÜ

Geçtiğimiz hafta, "Geleceği Birlikte Kuralım Kitlesel Sol Parti Girişimi"yle BSP'nin birlikte düzenledikleri tartışma toplantısına katılanlar uzunca bir süredir ilk kez bu tür bir toplantıdan hoşnutlukla ayrıldılar.

Bunun nedeni, tartışmaya sunulan metinlerin metin olarak mükemmelliklerinden çok, sunuluş tarzlarında; tartışmaya katılanların ileri sürdükleri mülahazaların kendi başlarına taşıdıkları değerden çok tartışmacıların karşıtlarını da içermeye büyük özen gösteren uslüplarında aranmalı.

Bu tarz ve üslup, tartışmayı düzenleyenlerin ve tartışmaya katılanların bir imkanı ortaklaşa idrak ettiklerini haber veriyor: Emekçilerin ve sosyalistlerin sermaye hakimiyetine karşı kitlesel bir politik güç oluşturmak üzere bir araya gelişlerinin maddi ve manevi imkanları oluşuyor.

Toplantıya hakim olan çoğulcu yaklaşım, bu imkanın araştırılmasına ve anlaşılmasına hizmet ettiği kadar, o zeminde buluşanların dolaysız gerçekliğine denk düştüğü için de, bir sonraki ve belki daha esaslı tartışmalara sahne olacak toplantı dizisi için gerekli merak ve heyecanı yarattı.

Bu girişimin, kendinden öncekilerin uğradıkları başarısızlıkla yeniden karşılaşmaması için esaslı bir teminatı var denebilir. Türkiye sosyalist hareketinin tarihindeki olumlu deneyimlerin en geniş bölümünün fikri ve politik mirasıyla genç kuşakların arayışlarını; fikir adamlarını olduğu kadar eylemcileri; merkezi olduğu kadar çevreyi; İstanbul'u olduğu kadar taşrayı da buluşturduğu için tartışma anlamlı bir sonuç için gereken maddi zeminin hiç değilse asgarisine sahip görünüyor.

Elbette herkesin gördüğü bir temel zaaf, Kürt solunun ve emekçilerinin bu tartışmada çok zayıf bir biçimde ve talihsiz bir argümantasyan düzeyiyle temsil ediliyor olması.

Aslında bu durum dahi, bir nesnelliği, Türkiye'de toplumsal ve siyasal mücadelenin eşitsiz gelişiminin nesnel gerçekliğini yansıttığı için bu zeminin imkanlarının bir sınırına da işaret ediyor.

Öyle umulur ki, tartışma, bu zaafın idrakine, bilinçle kavranmasına da hizmet edecek ve eleştiri kırbacını kendilerinden esirgememe basiretine sahip olduklarını gördüğümüz tartışmacılar, bu zaafın güce dönüştürülmesi imkanlarını araştırmaya da enerjilerinin bir bölümünü –büyükçe bir bölümünü- harcayacaklar.

Tartışmanın diyalektiği, onu düzenleyenlerin önceden görmelerine imkân olmayan bir dizi rastlantıyı da beraberinde getirdi ister istemez. Ama en talihli rastlantı, son sözün Kenan Kalyon'a düşmüş olmasıydı.

Kenan Kalyon'un, tartışmanın genel ortalamasının çok üzerinde, tarihsel olgunlukla, mantıksal tutarlılığı; gerçekliğin somutluğuna sıkı sıkıya bağlanışla, imkanların çokluğu karşısındaki hayreti; kendine olan güven kadar, karşıdakine duyulan samimi ihtiyacı, kendi zaafları kadar olası ortaklarının erdemlerini tanıma konusundaki fikri takibi dile getiren konuşması, "yeni dil" ihtiyacına verilen canlı ve dolaysız bir karşılıktı.

Henüz, "marksizm-içi" olan "dil"in "büyük çoğunluk"la "sol"un anlaşması bakımından yetkin bir düzeyde olduğunu söyleyemesek de, toplantıya katılanların düşünce ve duygularını dile getirmeleri bakımından esaslı bir iletişim imkanı yarattığı apaçık.

O yüzden olmalı ki, herkes -belki düşünce ve tavırlarıyla onun temsil ettiği düzeyin çok gerisinde kalanlar bile- Kenan Kalyon'un, orada buluşanların çoklu gerçekliğinin ima ettiği imkânları bir çırpıda özetlemeyi başardığı konusunda birleştiler.

Tartışmanın sahiciliği artık herkesi bağrına çekiyor ve dönüştürüyor. Artık hiç kimse bir hafta önce olduğu yerde durmuyor. Bu başlangıç, bütün çapakları, pürüzleri, yol açtığı paradokslar vb. ile birlikte ve bütün bunlara karşın eğer herkes için yeni bir umut doğuruyorsa, bunun nedeni hem gerçek bir tarihsel zemine yerleşmesinde, hem de ancak bu zemini aşarak ilerlenebileceği konusunda ortaklaşa bir idrak düzeyini tescil etmesinde.

Bu dönüşümün gerçekliğini ve içerdiği imkânları tanımamakta direnenlerin, geçmişi geleceğe, fikri gerçeğe yaklaştırmada acze düşenlerin, kendilerine bundan böyle, şu ya da bu "komitede değil", "devrimci mumyalar" müzesinde yer ayırtmaları gerekecek.

Geleceği Birlikte Kuralım!

Saim KOÇ

Mart ayı içinde ilk kez bir araya geldiğimizde doğrusu 7-8 Ekim toplantılarında ortaya çıkan sonucu beklemiyorduk. BSP gibi sosyalist solun birbirinden farklı birikimlerini çatısı altında toplamış bir zemin varken gündeme gelen yeni parti girişimlerini anlayamıyorduk. Hele hele, grupların değil de bireylerin inisiyatifiyle kurulacak olması, "yukarıdan aşağıya" değil de "aşağıdan yukarıya" şekillenmesi gibi farklılıkları bize sahici gelmiyordu.

Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'nden görüşme talebi geldiğinde bunun, formaliteden öte bir anlam taşımayacağını düşünüyorduk. Ama bunun böyle olmadığı daha ilk görüşmede ortaya çıktı. Her iki taraf da son derece samimi ve iyiniyetliydi. O güne kadar birbirimizin yaptıkları ve yapmak istedikleri hakkında bir fikir sahibi olmakla birlikte işe karşılıklı olarak projelerimizi anlatmakla başladık. Birbirimizi daha iyi anlayabilmemiz için bir toplantının yetmeyeceği ortaya çıktı ve her hafta belirlenmiş bir günde toplanmaya başladık. Zaman zaman kendi takvimimize bağlı çalışmalarımız nedeniyle kesintiye uğrasa da toplantılarımız 7-8 Ekim toplantılarına kadar devam etti.

Görüşmelerimizin bir noktasına gelindiğinde daha geniş bir katılımla ve belirlenmiş bir gündemle tartışmanın bir ihtiyaç olduğunu karşılıklı olarak gördük. O güne kadar farklılıklarımız ve ortaklıklarımız ortaya çıkmıştı. Farklılıklarımızın bir araya gelmemizin önünde ne kadar engel olup olmadığını, dar heyetlerin yürüttüğü tartışmalarla anlamaya çalışmanın sakıncaları ortadaydı. Kaldı ki Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'nin belki projeleri gereği merkezi bir temsiliyeti de yoktu. Yaptığımız görüşmelerde projelerin tekleştirilmesi gibi bir imkanı görmüş olsaydık bile daha geniş katılımlı tartışmalar kaçınılmazdı.

Eylül ayı içinde yaptığımız ortak etkinlikler, birlikte neler yapabileceğimizi de bize göstermişti.

İşte, 7-8 Ekim toplantısı Birleşik Sosyalist Parti ile Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'nin birlikte düzenledikleri ilk toplantı. (İkincisi 21-22 Ekim'de yapılacak.) İlk günün gündemi, "Uluslararası Durum" olarak saptanmıştı. İkinci günün gündemi ise; "Bölge ve Türkiye" idi. Toplantıya her iki taraftan çeşitli kriterler (mesleki temsiliyet, bölgesel temsiliyet, tartışmaların bilgisi ve birikiminin aktarılması, alanların ve renklerin temsiliyeti vb.) ve tartışmaların yürütüleceği mekanın sınırlılığı dikkate alınarak yetmiş civarında kişi çağrıldı. Ayrıca taafların birlikte tespit ettiği her iki girişimin dışından otuz arkadaşımız da davet edildi.

İlk gün BSP'den Atilla Aytemur, Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'nden Bülent Forta'nın görüşmeler sürecini değerlendirici konuşmalarının ardından, Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi adına Hayri Kozanoğlu'nun Birleşik Sosyalist Parti adına Özlem Onaran'ın sunduğu tebliğler üzerine tartışıldı. İkinci günün tebliğlerini Birleşik Sosyalist Parti adına Kenan Kalyon, Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi adına Bülent Forta sundular. Tebliğler programa temel oluşturacak metinler olması bakımından önemliydi. Tarafların programatik açıdan birbirlerine ne ölçüde uzak ya da yakın olduğu ortaya çıkacaktı.

Gerek tebliğlerin kendisi, gerekse bunlar üzerine yapılan konuşmalar gösterdi ki, taraflar arasında konuların ele alınışı ve çıkarılan sonuçlar açısından öngörülenlerin ötesinde bir paralellik var. Hatta taraflar dışından davet edilmiş kimi konuşmacılar tarafından görüşlerdeki yakınlık oranlara vurularak belirtildi. Tahmin edileceği gibi bu oranlar yüzde 95 gibi oldukça yüksek oranlardı. İşin bir başka olumlu yanı da, BSP içindeki farklı görüşlerin de metinleri olumlu bulmasıydı.

Her iki tarafın tebliğleri ve yapılan konuşmaların büyük bir kısmı kapitalizmi radikal bir tarzda aşan bir perspektifi içeriyordu. Tebliğlerde ve konuşmalarda, emek egemen (eksenli) bir anlayış ve eşitlik, özgürlük, kardeşlik ilkeleri öne çıkarılıyordu. Bir anlamda bu hedeflenen toplumun genel çerçevesini de çiziyordu.

Zaman zaman gerilime yol açan konuşmalara rağmen tartışma büyük bir olgunluk içinde yapıldı. Bu, sosyalistlerin olgunluk düzeyini de yansıtıyordu.

Gelinen nokta, artık bir sürecin örgütlenebilmesi bakımından bize son derece önemli avantajlar sağlamış olsa bile henüz daha aşmamız gereken engeller var. Özellikle 21-22 Ekim tarihlerinde yapacağımız "Nasıl bir parti ve nasıl bir çalışma tarzı" konulu toplantının tayin edici bir öneme sahip olduğunu görmek gerekir. Partinin kimliği ve muhalefet hareketleriyle alan ilişkisi konularında aramızda farklar var. Bu sorunları aşmamız halinde geriye "projelerin" tekleşmesinin teknik ayrıntıları kalır ki bunları çözmek çok zor olmaz.

Özetle toplantıya davetli olarak katılan Cumhuriyet Gazetesi yazarlarından Aydın Engin'in 8 Ekim tarihli Cumhuriyet'te çıkan toplantıya ilişkin görüşleri, daha doğrusu duyguları iyi bir yolda olduğumuzu gösteriyor. Aydın Engin'in dediği gibi; geleceği birlikte kurmak için birleşik bir partide buluşmak umuduyla...

O'nda Kürt kadınının güzelliği var

DEP'lilerin meclisten yaka paça gözaltına alınmalarıyla başlayan süreç, Türkeş'e hükümeti teslim etmekle sonuçlanıyor. Türk siyasetinin mağduru "Esmer güzel kadın" Zana dünyanın barış sembolü olurken, 'Sarışın güzel kadın'ın yüzüne kan yürüyor...

Mustafa ERDOĞAN

Ankara-1991 yılının Mart ayı. Leyla Zana o zamanlar Yeni Ülke Gazetesi'nin Diyarbakır muhabiri. Ankara'ya geliyor. Amacı Afyon Cezaevi'nde yatmakta olan eşi Mehdi Zana'yı ziyaret etmek. Dönemin ANAP Mardin milletvekili Nurettin Yılmaz ve SHP Siirt milletvekili Kemal Birlik ile görüşerek araç temin ediyor. Yanında Diyarbakır'dan gelen 5 tutsak yakını daha var. İki araçlık bir konvoyla yola koyuluyoruz. Öndeki araçta ben, Zana, tutsak yakını bir imam ve yaşlıca bir kadın yolculuk ediyoruz. Arka araçta da üç yaşlı tutsak anası bulunuyor. Bölgede kitlesel gösterilerin başladığı bir dönemdeyiz. Sohbet doğal olarak buradan başlıyor. Eyleme katılan kadınların sayısının her geçen gün arttığından söz ediyorlar.

Bölgede yaşananların kadının toplumsal konumunda dönüşümler yarattığı, kadının geleneksel statüsünden kopuşlara neden olduğu konuşuluyor. Zana ile birlikte gelenlerin ona müthiş saygı duydukları hissediliyor. Konuşmalarda son sözü hep o söylüyor. Genç yaşına, çelimsizliğine rağmen yaşadığı koşullar, kendi deyimiyle onu çabuk olgunlaştırmış. Diyarbakır Cezaevi'nin açlık grevi günlerinde onlar da aç kalmış. Cezaevi önünde polis tarafından dövülmüşler. Yakınları ile Kürtçe konuşmaları engellenmiş. Takip edilmişler, gözaltına alınmışlar.

Bir anne

İki çocuğuna uzun yıllar tek başına bakmak zorunda kalmış. Bu yönüyle de sorumlu bir anne portresi çiziyor. Yol boyunca onları dinliyorum. Derken Afyon Cezaevi'ne geliyoruz. Birçok Kürt tutsak var burada. Mehdi Zana için geldiğimizi söylüyoruz. Uzun bir arama faslından sonra içeri alınıyoruz. Onlarca demir kapıyı geçtikten sonra kafesi andıran daracık bir görüşme odasına geçiyoruz. Dört kişiyiz; Leyla Zana, tutsak yakını iki kadın ve imam... Derken Mehdi Zana geliyor. Aramızda, birer metre mesafe ile konmuş iki demir parmaklık var. İçerisi loş, yüzünü zorlukla seçiyoruz. Kısa bir hal hatır soruyor. Bizleri tek tek tanıyıp "hoş geldiniz" dedikten sonra, sanki karşısında eşi ve ziyaretçileri değil de, binlerce insan varmış gibi konuşuyor. Bir miting kürsüsünden halka seslenir gibi... Sesi öfkeli, akıcı bir Kürtçe ile yaptığı "konuşma" hapishanenin koridorlarında yankılanıyor. İçeriden dışarıya ilişkin politik belirlemeler yapıyor. Dışarıdan haberdar olduğu, çok iyi izlediği belli. Arada sorular sorup Leyla'dan kısa yanıtlar aldıktan sonra, ateşli konuşmasını sürdürüyor.

Verdiği sözü tuttu

Bir ara yanımdakileri uyarıyorum, "dışarıya çıkalım, biraz özel görüşsünler" diyecek oluyorum. Leyla müdahale ediyor, "gerek yok" diyor. "Konuşacaklarımızı yanınızda da konuşabiliriz." Bu görüşme boyunca tek özel soru, Mehdi'nin eşine yöneltttiği "çocuklar nasıl?" sorusuydu. Bir saatlik görüşmenin ardından dönüş yoluna çıkıyoruz. Dönüşte muhabbet daha da koyulaşıyor. Derken türküler başlıyor. Sırayla herkes söylüyor. Leyla Zana "Berivanê Berivanê şin bu li Cizira Botanê"yi söylüyor.

Aradan aylar geçiyor. Leyla seçimlerde SHP'nin HEP listesinden Diyarbakır adayı oluyor. Seçim konuşmalarında üzerinde Kürt yerel giysileri, halka Kürtçe hitap ediyor. Kürsüde söyledikleri, Afyon'da Mehdi'ye söylediklerini hatırlatıyor bana. Halka söz veriyor: "TBMM 'ye girdiğimde de kürsüde Kürtçe konuşacağım." Sonra sözünü tutuyor. Meclis kürsüsünden Kürtçe yaptığı yemin Türkiye'yi sarsıyor ve hemen ardından hain ilan ediyorlar. TBMM kulisinde, oturumlarda ve tüm siyasi çalışmaları boyunca diğer parlamenterler ondan ve dava arkadaşlarından vebalı gibi kaçıyorlar. Barışa ilişkin yaptıkları bütün çalışmalar şu ya da bu şekilde sabote ediliyor. Bir ara 20 arkadaşı ile birlikte HEP Genel Merkezi'nde açlık grevi yaparlarken görüşüyoruz. Soluk teni iyice solmuş doktora getiriyorlar. Vücudu açlık nedeniyle zayıf düşmüş, açlık grevini bırakması gerekiyormuş. Reddediyor, açlığa devam diyor. Soruyorum, "Bu kaçıncı açlık grevi" diye. Yanıtlıyor, "sayısını unuttum. Milletvekili olduk yine de açlık grevlerinden kurtulamadık" diyor.

Sık sık yurtdışına çıkıyor. Kürt sorunu hakkında demeçler veriyor. Bunları büyük gazeteler büyük puntolarla "Leyla Zana'nın yeni hainliği", "Leyla yine jurnalledi", "Zana öfkesini kustu" diye veriyorlar. Yurda döndüğünde DGM fezleke hazırlıyor, dokunulmazlığının kaldırılması isteniyor. Bu arada Avrupalı kadın milletvekilleri ve Daniel Mitterrand'la geliştirdiği dostluk basına malzeme oluyor.

Aradan geçen üç yıl boyunca zaten doğru dürüst kullanamadıkları TBMM kürsüsüne DEP'li arkadaşları ile birlikte veda ediyor. Bazıları meclis önünde yaka paça gözaltına alınıyor.

'Vatan hainliği'ne devam ediyor

Sonra DGM duruşmalarını izlediğimiz sıralar görüyoruz onu. Yargıcın karşısında 4 yıllık politik mücadelesini anlatıyor. Arkadaşlarıyla birlikte tutuklanıyor. Şimdi Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi'nde yatıyorlar.

Bir ara televizyonda gördüm. İki jandarmanın arasında Numune Hastanesi'nin Acil Servisi'nden içeri giriyordu. Solgun yüzü iyice solmuş, açlık grevi günlerindeki gibi bakıyordu kameralara...

Dünya kamuoyu şimdi onu tartışıyor. Dünyanın en büyük barış ödülüne, Nobel'e en yakın isimmiş. Arkadaşlarına da Sakharov Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü verilecekmiş. Nereden nereye...

Bir politikacı için çok kısa sayılacak bir zaman diliminde çok büyük olaylar sıkıştırdı DEP'liler. Türkiye gündemini değiştirdiler, üzerine oturdukları toplumsal dinamiklerin kararlı yönlendiriciliği ile bu günlere geldiler. Kürt temsilcilerin legal siyaset alanında yürüttükleri mücadele dünyanın en büyük barış ödüllerinin kendilerine verilecek olması seçeneği ile yeni bir evreye giriyor. Türkiye'nin statükocu siyaset yürütücüleri ise bunun karşısında "80 öncesi işlenen suçlardan "zamanaşımı" ile kurtulmuş Türkeş'in ipine sarılıyorlar. Türkiye siyasetinin mağdurları dünyanın en büyük barış ödülleri ile birer barış sembolüne dönüşürken, Yavuz Gökmen'in "Esmer güzel kadın" dediği Zana güzelleşiyor. "Sarışın güzel kadın"ın ise yüzüne kan yürüyor.

Zana'da Kürt kadının güzelliği var. Berivan'ın kararlı duruşu, Rewşan'ın Kadifekale'de alevlerle buluşan bedeni, bir tutsak annesinin barış çığlığı var. Devlet yetkilileri "Zana ne yaptı ki barış ödülü veriyorlar" diyorlarmış. Doğrudur. Elbette tek başına bir şey yapmadı. Berivan'ların, Zekiye'lerin, Rewşan'ların ve Fatma anaların sesi soluğu olduğu için büyüdü. Kabuğunu yırtan Kürt kadınının eylemci çizgisi ile buluştuğu için Leyla Zana oldu.

Faşizm hükümeti nasıl kurulur?

Vehbi ERSAN

Cumhuriyet gazetesi yazarı İlhan Selçuk, "Türkiye sağa kayıyor" başlıklı yazısında bir işadamının değerlendirmesine yer veriyor. İşadamı, "Ben karamsarım, Türkiye'nin geleceğinde faşizmi görüyorum" diyor. Türkiye'nin içinde bulunduğu toplumsal-siyasal çelişkileri izleyenler, rejimin ırkçı-şoven yönelişi konusundaki karamsar görüşlerini daha çok dile getirmeye başlıyorlar. Türkiye'de faşizmin olup olmadığı veya ne anlama geldiği tartışması bir yana, güncel olarak siyasal rejimin başta Kürt sorunu olmak üzere, siyasal ve toplumsal sorunları reformlarla aşmak yerine, şiddete dayalı bir şovenizmle aşma politikasının, onu daha fazla sağcılaştırdığı herkes tarafından gözlemleniyor. Rejim 12 Eylül cuntasıyla kurulmuş baskı rejimini, reformlar vaadeden hükümetlerle, özünde herhangi bir değişiklik yapmadan bugüne kadar sürdürdü. Artık bugün yol ayrımına gelmiş bulunuyor. Azınlık hükümeti kurma çalışmaları rejimin içinde bulunduğu yol ayrımı açısından da önem taşıyordu.

Çiller, gönlündeki azınlık hükümetini komediye dönüşen hükümet çalışmalarının sonunda kurmayı başardı ve olası bir 'faşizm' koalisyonunun kimlerle kurulabileceğini göstermiş oldu. Kürt sorununa, "bölücülük sorunu" olarak bakıp da, "bırakın Avrupa'yı, insan haklarını, bu işi kökünden bitirelim" diyenlerin kuşkusuz vazgeçemeyecekleri parti MHP'dir. Çiller, ırkçı-şoven cephenin bu en tutarlı partisini temel müttefiki olarak yanına aldı. Son yıllarda Türkiye'nin Mussolini'si olmaya soyunan Ecevit'in DSP'si de bu koalisyonun destek gücü oldu.

MHP'ye 'tavizler'

Basın günlerce DYP-MHP gizli hükümet pazarlığını ve MHP'nin koşullarını yazdı. MHP görünürdeki koşulların dışında gerçek koşullarını gizli pazarlıkla ileri sürmüştü. Bakanlıklarda 6 bin kadro, atamalarda onay, maddi yardım, seçimlerde ittifak... Bütün bunlar devlet içinde gücünü sürekli artıran MHP kadrolaşmasının, daha da geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması anlamına geliyor. Çiller'in büyük devlet adamı olarak nitelediği Türkeş'in elde ettiği kazanımların yalnızca sıkışık durumda kalmış Çiller'den koparılan "taviz"ler olarak değerlendirilemez. DYP ile MHP'nin seçimlerde işbirliği yapması, gizli anlaşmanın belki de en çarpıcı olan bölümü. Bu, aynı zamanda DYP'nin yakın gelecekte MHP'yle ittifak içinde hareket etme arzusunu ifade ediyor.

Ayrıca DSP'nin ırkçı-şoven bir hükümetin kuruluş çalışmasına destek vermesi, bir faşizm hükümetinin olası destekleyicisinin Ecevit'le DSP'si olduğunu gösterdi.

DSP lideri Ecevit ile MHP lideri Türkeş, bu işbirliği sürecinde, birbirlerine herkesi şaşırtacak ölçüde övgüler yağdırdılar. Her iki lider de, 12 Eylül öncesinden bu yana köprülerin altından çok sular aktığını ve birlikte hareket etmeleri için engelleyici faktörler bulunmadığını belirttiler. Görüşlerinin birbirlerine ne kadar yakınlaştığını hükümet konusundaki ortak kaygılarıyla ifade etmiş oldular. Bu ortak görüş açısının oluşmasında, kuşkusuz MHP'nin değil, ama Ecevit'in 80'li yılların ikinci yarısından sonra hızla değiştirdiği politikaları önemli rol oynuyor.

Diğer ilginç gelişme ise azınlık hükümetinin Türkiye'nin siyasi geleceği için uygun bir seçenek olmadığını ifade eden burjuva çevrelerin, azınlık hükümetini hemen benimsemesi oldu. Milliyet yazarı Altan Öymen ANAP+Refah+MHP+BBP alternatifinin daha mı iyi olduğunu yazdı. Gerçekten de mevcut siyasal bileşenler içinde rejimi, daha da sağcılaştırmaktan başka bir seçeneğin bulunmadığı ortaya çıktı.

Kısacası hükümet kurma çalışmaları, bir faşizm hükümetinin nasıl kurulabileceğine ilişkin ipuçları verirken, rejimin kendisini reforme edecek siyasi bileşenlerden yoksun olduğunu bir kez daha göstermiş oldu.

'Ferman devletinse üniversite bizimdir!'

Derslerimize giriyorduk, kantinde oturmuş arkadaşlarımızla çaylı sohbetler yapıyorduk, sevgilimizle okulun bahçesinde el ele dolaşıyorduk. Birden haber geldi üniversiteye; Marmara Üniversitesi'nde bir şeyler olmuştu. Birileri(?) üniversiteye girip öğrencilere saldırmışlardı. Saldıranlar oruç tutulmamasını bahane göstermişlerdi bu sefer de; saldıranlar sarkık bıyıklıydılar, elleri kurtlanmıştı, homurdanıyorlardı. Son dönemlerde sevgilimizle el ele dolaşıyoruz, üniversite kantinlerinde sakız çiğniyoruz diye, saçımız uzun, kulağımızda küpe olduğu için, ilericiyiz, demokratız, devrimciyiz diye rahatsız ediliyor, saldırıya uğruyorduk. Bir yanda yükselen siyasal İslam, bir yanda yukarıda saydıklarımız artık yeter dedirtmişti. Saldırılanlar; sevgililerimizdi, kardeşimizdi, arkadaşımızdı, dostumuzdu, yoldaşımızdılar... Yarım bıraktık çaylarımızı, sevgililerimizin elini, sıcacık sohbetleri... Kalktık gittik Marmara'ya. Bırakamazdık, sessiz kalamazdık, vicdanımız rahat değildi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeydiler bu sefer; birileri(?) gönderiyordu, birileri(?) kolaylık gösteriyordu, hatta beraber saldırıyorlardı sevgililerimize, dostlarımıza, arkadaşlarımıza...

Vicdanı rahat etmeyenler yine oradaydılar. Hiç de az değildiler. Bu sefer yüzler daha sıcaktı birbirine, daha tanıdıktı, daha bir yakın atıyordu yürekler... "Hadi ver elini beraber karşı çıkalım" diyordu gözler birbirine. "Okullarımıza, ülkemize, evimize yapılan saldırılara gençliğin birlikteliğiyle karşı duralım" diyordu sıkılı yumruklar. Yine Marmara'da olduğu gibi asabiydi insanlar...

İstanbul Üniversiteleri Öğrenci Koordinasyonu geldi dünyaya, rahatsız vicdanlar birleşti, tanıdık yüzler niye olmasın, üniversiteler bizimle özgürleşecek, susmak onaylamaktır dediler. Artık bir güçtük, kurtuluş yoktu tek başına. İlk kez birlikte Gazi'de "bir daha asla" dediler, sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde çıktılar karşımıza, sonra 1 Mayıs'ta hep beraber yer aldılar emeğin yanında... 10 Ekim Salı günü Çapa Tıp Fakültesi'nde 500 kişiydiler bu sefer. Üniversitelerin özelleştirilmesine, diploma satan dükkanlara dönüştürülmesine, harçlara yapılan yüzde 400 oranında zamlara karşı yükselttiler seslerini.

İstanbul Üniversite Öğrencileri Koordinasyonu; yarım kalan çaylar, sıcak bırakılan eller, açık bırakılmış kitaplar, vicdanı rahatsız insanların hemen hemen İstanbul'un tüm fakültelerindeki cephe ve platform tarzı çalışmalarını koordine etmek üzere kuruldu. Üniversite ve ülkeye bakışta geniş bir çerçevede anlaşmak koşuluyla değişik düşüncelere sahip insanların fakültelerinde, bölümlerinde ortak çalışma yapmalar ve bu çalışmaların bir potada eritilmesi esasına dayanmaktadır. İstanbul Üniversiteleri Öğrenci Koordinasyonu üniversite harçlarına yapılan yüzde 400'lük zamlara karşı yürüttüğü kampanyaya şimdiye kadar çeşitli fakültelerde yerel çalışmaların yanında 10 Ekim 1995 tarihinde Çapa Tıp Fakültesi'nde yaptığı 500 kişilik basın açıklaması ile devam etti. Toplanan 200 bine yakın imza kamuoyuna duyuruldu. Ayrıca kampanya çerçevesinde 13 Ekim 1995 cuma günü İTÜ İşletme Fakültesi (eski maden fakültesi) Maçka G Anfisinde birçok sanatçı ve aydının katılımıyla dayanışma şenliği düzenlendi ve önümüzdeki hafta tüm Türkiye üniversitelerindeki öğrencilerin katılımıyla imzaların meclise götürüleceği Ankara yürüyüşü duyuruldu.

Eğitimin hak olduğuna ve bu hakkın satılamayacağına inanan, kendini müşteri değil öğrenci olarak gören, "üniversitemi PARA'latmam, geleceğimi harcatmam" diyen herkesi bu kampanyanın aktif bir unsuru olmaya çağırıyoruz.

İstanbul Üniversite Öğrencileri Koordinasyonu

Zorlu bir gözaltı

▼ Kahverengi montlu genç, İHD'nin hemen yakınında kendisini götürmek isteyen sivil kılıklı polislerin gözaltına alma özgürlüğünü ihlal etti.

Derginin en alt katındaki lokantada yemeğimizi yemiş, çaylarımızı yudumluyoruz. Sokaktan bir ses geliyor: "Beni gözaltına alıyorlar. İnsan Hakları Derneği'ne haber verin". Telaşla lokantadan çıkıyoruz. Sokağın biraz ilerisinde elinde naylon poşet olan kahverengi montlu bir genç, iki "sivil" şahsın arasında çırpınıp duruyor. Bir yandan da bağırmaya devam ediyor: "Beni gözaltına alıyorlar". İki "sivil", delikanlıyı 34 CRN 35 plakalı, polis otosu olduğu her halinden belli, eski tip beyaz bir Renault otomobile sokmaya çalışıyor; ama nafile. Sokak kalabalıklaşırken, genç bağırmaya devam ediyor.

Karşılarındakinin hiç ummadıkları kadar zorlu çıkmasına şaşan "siviller", "Niye bağırıyorsun" diye soruyorlar. Nispeten sessiz bir tartışma geçiyor aralarında. Yeniden "siviller"in sesi duyuluyor: "Öyleyse, adını da söyle". Onlardan böyle bir söz duymak bizi şaşırtıyor, ama "Adamlar bu işlerde tecrübeli" diye düşünüyoruz, kaybedilmemesi için adını sokaktakilere duyuran kişinin gözaltı konusunda güçlük çıkarmayacağını biliyorlar. Ama şaşıranın sadece biz olmadığını farkediyoruz. Bu teklif karşısında delikanlı da, adımı versem mi diye bir an duraksıyor. "Siviller" yineleyince aynı ses devam ediyor: "Adım Hüseyin Yalçınkaya. Beni gözaltına alıyorlar. İnsan Hakları Derneği'ne haber verin". "Tamam" diyor "siviller"den biri, "Gir öyleyse arabaya". Arabaya girmeyi reddeden delikanlı aynı sözleri tekrarlıyor. Sokak gittikçe kalabalıklaşıyor. Polis otosu, tek aracın sığdığı yolu tıkadığı için arkada arabalar birikiyor. Esnaf dışarı çıkıyor. Yoldan geçenler birikmeye devam ediyorlar.

Bizler ne yapacağımızı şaşırmış, bildik bir film seyreder gibi seyrediyoruz yalnızca. Ne itiş kakışa müdahale edebiliyoruz ne de hemen 20 metre aşağıdaki İHD'ye haber vermek aklımıza geliyor. Bizimle beraber lokantadan çıkan, yıllardır İHD'de çalışmış bir arkadaş, delikanlının canhıraş bağırtıları karşısında, "Tamam adını aldık, İHD'ye bildireceğiz" diye bağırıyor şaşkınlıkla, sözlerinin "Hadi, paşa paşa arabaya bin" anlamına da geleceğini düşünmeden.

'Ne istiyorsunuz bu gençten?'

Yoldan geçen, orta yaşın üzerinde bir kadın - sonradan avukat olduğunu öğreniyoruz- siz kimsiniz diye çıkışıyor "siviller"ine. Adamlar kimliklerini çıkarmak zorunda hissediyorlar. Arkasından "Ne istiyorsunuz bu gençten?", "Niçin gözaltına alıyorsunuz?", "Ne demek şüphelendim?" gibi sorular... Sonra iki genç kadın müdahale ediyor aynı doğrultuda. Delikanlı biraz nefes alıyor. Artık "siviller" savunmada. Belli ki, polisin "gözaltına alma özgürlüğü" ihlal ediliyor. Bu arada sokakta başka "sivil"lerin de peydahlandığını farkediyoruz. Delikanlıyı arabaya sokma girişimi bir kez daha başarısızlıkla sonuçlanırken, İHD yönetiminden birkaç kişi ve dernek avukatı Mercan Güçlü çıkıyor ortaya. Bu kez tartışmalar polislerle onların arasına kayıyor. "Niye karşı çıkıyor ki" diyor, "vatandaş" kılıklı, polis görünüşlü bir adam. "Seni götürsünler öyleyse" diyor bir arkadaş. "Götürsünler ben niye korkayım ki" diyor, "vatandaş"ımız. Polisler bu tartışmadan esinleniyor. "Kuşkulandık, kimliğini kontrol etmek için karakola götüreceğiz" diyorlar. Delikanlıdan kimlik isteniyor, polislere kontrol ettiriliyor. "Hadi, aranan bir şahıs değilse bırakın" diye dayatılıyor. "Madem suçu yok; niye korkuyor karakola gelmeye" diyor "siviller"den biri. Haklı çıkmak için de kalabalığa soruyor: "Siz olsanız polisten, karakola gelmekten korkar mısınız?". Arkadaşın biri "Tabii korkarız" diye yanıtlıyor. "Polis ne yapar ki?" diye soruyor bu kez. "Biz biliyoruz ne yaptığını" yanıtını alıyor. "Zaten senin ne olduğun malum" diyerek teşhisini koyuyor "sivil" şahıs, hayal kırıklığına uğramış bir şekilde.

Tartışmaların sonucunda, İHD avukatını da alarak resmi bir polis aracıyla götürülmeye razı olunuyor. Bir polis minibüsü bulunup, sakin sakin biniliyor. Polislerden biri, kalabalığın sıkıştırması üzerine, gözaltına alınanın Beyoğlu Emniyet Amirliği'ne götürüleceğini açıklıyor. "Vatandaş kılıklı adam" sivil bir şahsın koluna giriyor, şakalaşarak yollarına devam ediyorlar. Olayın hemen arkasından resmi kılıklı bir grup polis İHD'ye girip, bizi çağırmışsınız diye yoklama çekiyor. Bu kez siyah bir "sivil" araba, İHD'nin köşesindeki Emlakçı Metin'in önüne park ediyor.

Biz etraftakilere soruşturup delikanlının Atılım dergisi çalışanı olduğunu ve muhtemelen İHD'deki basın toplantısından çıktıktan sonra gözaltına alınmak istendiğini öğreniyoruz. Yukarıya çıktığımızda gelen faksları tararken, Atılım dergisi çalışanlarından üçünün daha evlerine yapılan polis baskınlarında gözaltına alındığını okuyor, filmin karelerini birleştirmeye çalışıyoruz. Bir gün sonra bir haber daha alıyoruz: Delikanlımız karakoldan serbest bırakılmış..

İade edilen İranlılara 72 saatte idam cezası

Birleşik Sosyalist Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Atilla Aytemur, Türkiye'nin 7 Ekim 1995 günü İran'a teslim ettiği 2 İranlının idama mahkum edildiklerini ve 72 saat içinde idam edileceklerini açıkladı. Halen iade edilmek üzere 3 mültecinin Ağrı Cezaevi'nde bulunduklarını, İsviçre pasaportlu bir kadın mültecinin ise İran Büyükelçiliği'ne teslim edildiğini de kaydeden Aytemur, halen BSP'de eylem yapan İranlıların endişelerinin arttığını ifade etti. Türk hükümetinin insanları ölüme göndermemesini isteyen Aytemur, "Hükümetten bu iade tavrından derhal vazgeçmesini, Ağrı Cezaevi'ndeki İranlıların ve partimiz genel merkezinde bulunan İranlıların üçüncü bir ülkeye gitmeleri için gerekli iznin verilmesini bir kez daha istiyoruz" dedi.

Yaklaşık 2.5 aydır Ankara'da BSP Genel Merkezi ile Mamak ilçe örgütünde oturma eylemi yapan İranlıların eylemi ise sürüyor. 100'ü Genel Merkez'de, 69'u da ilçe örgütündeki İranlılar, Türk hükümetinin son iadelerinden dolayı endişe içinde bulunuyorlar.

İşkencenin kişilik üzerindeki etkileri tartışıldı

Türk Nöropsikiyatri Derneği'nin organize ettiği XXI. Ulusal Psikiyatri Kongresi 27-30 Eylül arası Harbiye Askeri Müze Kültür Sitesi'nde yapıldı. Kongrede Sivas olayları ve travma sonrası stres bozukluğu, halk sağlığının önemi, insan hakları çerçevesinde hasta hakları, aile içinde şiddete dayalı davranışlar ve ruh sağlığına etkileri, tıbbi etik ve çocuk hakları, işkence mağdurlarına hizmet veren bir kuruluşa (TİHV) psikolojik başvuruların değerlendirildi. "21. Yüzyıla girerken neden hala psikanaliz" ve "Şizofrenide yenilikler" başlıkları altında sunulan konferanslar ise ilgi çekti. Ülkemizde suç işlemiş akıl hastalarına ceza verilmemesi hukuksal olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, bu hastaların tedavisi ve topluma kazandırılması düzenlenmemiştir. Doktorlar aldıkları olumlu sonuçları kongreye aktararak, bu konuda çalışmaların gündeme alınmasını vurguladılar. Başka bir doktor grubu ise, dini tutumların akıl hastasının algılanması, akıl hastalığının nedenleri üzerine, Kayseri ve yöresinde 25 yaşın üstündeki 165 sağlıklı insanı 4 grupta incelemişler ve halkın akıl hastasını nasıl algıladığı, hangi durumlara akıl hastası gözüyle baktığı konusunda istatistiki analiz yapmışlar. Bu analizden çıkan sonuca baktıklarında, akıl hastasının algılanmasına bakışta gruplar arasında bazı farklar görmekle birlikte tedavisi konusunda herhangi bir farka rastlayamamışlar. Tedavi konusunda çok küçük oranda "hoca" ve "doktor ve hoca" önerisi dini görevlerini tam yerine getiren gruptan geldiği saptanmış. Yine bir grup doktor, kocası yurt dışında çalışan kadınların ruhsal sorunları üzerine, Konya İli, Kulu ilçesinin 3 köyünde yaşayan evli kadınları iki grupta incelemişler. Bu da parçalanmış aileler sorununun bir an önce çözülmesi igerekliliğini ortaya çıkarmış. Kongrenin en ilgi çekici araştırması ise, işkencenin kişilik üzerine etkileri. Politik aktivitesi olmuş ve işkence görmüş 55 kişi, çeşitli faktörler açısından eşlenerek, politik aktivitesi olmuş ancak işkence görmemiş ve hem politik yaşamı hem de işkence deneyimi olmamış 55'er kişilik grupla karşılaştırıldığında, işkence gören gruptaki kişilik bozukluğu oranı diğer gruplardan daha düşük olduğu gözlenmiş.

Yiğit TUNCAY

İçimizdeki ırkçılık ve adalet duygusu

Yelda

▼ Nicole Brown ve sevgilisi Ronald Goldman öldürüldü. Zanlı, Brown'ın eski kocası O. J. Simpson suçsuz bulundu. 'Asrın davası'nın özeti bu. Talep, katil ya da katillerin bulunup cezalandırılması olmalıydı. Bu hariç, her şey tartışıldı.

Öldürülenler beyaz, zanlı siyahtı; siyah erkek zanlıyı suçsuz bulan jürinin çoğunluğu da siyah kadındı...

"Hep güme giden kadınlar oluyor. Yine bir erkek kurtuldu. Hem de mevcut ırkçılığı avantaj olarak kullanıp, kendileri ırkçılık yaparak" diye öfkeliydi arkadaşım. Ona göre, cinayetin faili meçhul değildi; katil Simpson'du. Ve jüriye duyduğu öfkeyi bana yöneltti: "Söyle bakalım, siyah jürinin yaptığı ırkçılık değil mi?" Buna cevap verebilmem için Simpson'un suçlu ya da suçsuz olduğuna dair en azından bir kanaatimin olması gerekiyordu.

Arkadaşımın solduyusuna ve feminizmine güvenirim. O, Simpson'un katil olduğundan bu kadar eminse, bunu yabana atmamalıyım diye düşündüm ve olayla ilgili haberleri dikkatlice okudum. Okudum, çünkü: Irkçılıkla cinsiyetçiliğin içiçe geçmiş olmasından, erkek egemen sistemin aynı zamanda ırkçı olduğundan söz etmişimdir; iktidar ilişkisini patron-işçi, kadın-erkek, Türk-Kürt'ten ibaret görmediğimi, yaşa, sağlık durumuna, cinselliği nasıl yaşadığına, kültüre, eğitim durumuna göre de hiyerarşi kurulduğunu yazmışımdır. Ama bu "somut" olayda, feminist miydim, yoksa ırkçılık karşıtı mıydım, bunun cevabını vermeliydim. Çünkü bu konuda sicilim bozuktu: Milli maç ertesi edilen küfürlerde kadınların aşağılanmasına dikkat çekeceğime, buna ek olarak başta Kürtler olmak üzere TMS (Türk, Müslüman, Sünni) olmayan herkesin aşağılanmasından söz etmiştim. Feminist söylemi bulandırmış, hatta belki de kadınları bölmüştüm; Türk kadın, Kürt kadın, Süryani kadın diye...

O. James Simpson'un suçsuz bulunması da ABD'yi böldü!

Siyah güçlü olursa

Simpson evliyken ve ayrıldıktan sonra dahi Nicole Brown'u dövüyordu. Ama bir kocanın karısını dövmesi Amerika'yı ayağa kaldırmadı. Bu, hiçbir şeyin sorgulanmasına neden olmadı. Siyah, "üstelik" ünlü ve zengin bir erkeğin suçsuz bulunması Amerikan adaletinin sorgulanmasına neden oldu. Suçlu bulunsaydı sorgulanmayacaktı. Amerikan hukuk sistemine güven sarsıldı. Oysa, mesela 1992'de, suçu sabit, ırkçı polisler göz göre göre serbest bırakıldığında, bu nedenle Los Angeles alt üst edildiğinde hukuk sistemine duyulan güven tamdı. Simpson'un suçsuz bulunması üzerine, ancak bunun üzerine fark edildi ki, "Paran varsa özgürlük kolay. Adalet satın alınabiliyor"... Suçsuz adam bu kadar parayı neden versin diyordu Metin Toker. Ve ona göre, sadece siyah erkekler karılarını döver, beyaz kadınlar buna karşı mücadele eder: "Peki, jüri üyelerinin çoğunluğu kadın! Ama 'zenci kadın'. Anlaşılıyor ki, onlarda ırkçı duygular cins duygularının üzerine çıkmış. 'Horlanan zencilerin hakkı'nı savunmayı 'horlanan kadınların hakkı'nı savunmanın önüne almışlar. Jürinin kadın üyeleri muhtemelen kocalarından sabah akşam sopa yiyen zenci eşleri."

"Eli kanlı bu katilin toplumda yeri yok" diyen, zanlının fail olduğundan emin olan kadın dernekleri, düzenden, düzenin adaletinden, siyahlar haksız yere cezalandırıldığında da şüphe ediyorlar mıydı? Her şeyden önce beyaz kadınlar kendilerinden şüphe etmeliler. Yapılan bir araştırmada, kendilerine, hangi erkekler tecavüz eder diye sorulan beyaz kadınların cevabı ezici çoğunlukla, birinci sırada "siyah erkek" olmuş. Ve tecavüze uğrayan kadınlara sormuşlar, size tecavüz eden kim diye. Cevap: çoğunlukla beyaz erkekler. Bu önyargı sorgulanmaya muhtaçtır, ortadan kalkıncaya kadar...

Bizde de çeşitli tonlarda siyah var, hem de kimisi zengin ve dolayısıyla güçlü bile(!) Azınlıklardan alışveriş edilmemesini isteyen fakslar, Kürt işadamlarının Genelkurmay'ın sakıncalı listesine alınması bundan dolayı değil miydi?

TMS'ler beyazdır

Türkiye basınının ezici çoğunluğu Amerikan ezici çoğunluğu gibi düşünüyordu. Ali Kırca mesela, ABD'deki beyazlarla özdeşleşiyordu: "Şimdi ABD'de siyah azınlığın ırkçılığından söz edilebilir. Dava, olumsuz bir sonuçla bitseydi, siyah azınlık ırkçılarının gücüyle de tanışacaktık." Biz?.. "Kıssadan hisse: Azınlık ırkçılığına da son verilmesi gerekiyor." Türkiye'de azınlık ırkçılığı mı var?.. Negro/zenci kelimesini kullananların hemen 'ırkçı' damgasını yemesinden şikayet eden, siyahların kendilerine ne denmesini istediklerini bal gibi bilen basın, inadına, ısrarla zenci, karaderili dedi, Afrikalı Amerikalıların damgalanmalarında bir mahzur görmedi. Hatta Murat Birsel O. J.'yi orange juice yapıp, "Portakal suyu Simpson beraat etti" dedi. Japon kökenli yargıcı "ilginç" buldu beyaz Türk basın. Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral da ırkçı ve duygusal karar vermekle suçladı jüri üyelerini.

Olay yerinde bulunan kanlı eldivenin tekini Simpson'un evinin bahçesinde bulduğunu söyleyen dedektifin yalan söylediği kanıtlandı. Ve ırkçı olduğu da: "Sanık pis zenci ise mutlaka suçludur. Delil yoksa yaratırız."

Şimdi, Simpson, Japon kökenli yargıç, "karalanan" jüri üyeleri ve siyah liderler beyazlar tarafından tehdit ediliyor. Simpson Los Angeles'ta çoğunluğunu hali vakti yerinde beyazların oluşturduğu bir semtte oturuyor. Komşuları oradan taşınmasını istiyor.

Simpson Nicole Brown'ı dövmekten suçludur. Ama hiç kimse katilin kim olduğunu bilmiyor, Simpson'un katil olup olmadığını ise sadece kendisi biliyor.

ABD'de faili meçhul cinayet olamaz mı?

Azınlık işadamlarına şantaj

"Şantaj yapan gazeteler olduğu gibi gazeteciler de var. Yanlarına belediye zabıtasından birkaç kişiyi alarak imalathaneleri dolaşıyor ve suçüstü zaptı yaptırıyorlar. Bunlar bazen haber olarak çıkıyor, bazen de bu gazetecilerin aracılığıyla önleniyor. Haber çıkmayınca da bir bedel ödemek gerekiyor. Hedef kitle hep işadamıdır, çoğunluğu azınlıktır. Bunları korkutmanın kolay olduğuna inananlar şantajla haracı karıştırmıştır."
Dünya, 10.10.1995, Salı Yazıları

Milliyetçilik yok; sosyalist yurtseverlik?..

Rejim gibi, sol da krizde. Çıkış yolları aranıyor. Geçen haftasonu BSP ve GBK parti girişiminin birlikte düzenledikleri ve bu oluşumlara ilgi duyan çağrılıların da katıldığı toplantıyı, "gayrıresmi" çağrılı biri olarak izledim. Birbirlerinin görüşünü beğenmeyenlerin "sakat mantık", "hastalık" olarak tanımladıkları çeşitli görüşleri, zaafları dinlerken, ben de plastik bardaklarda çay içtim, sonra onları çöpe attım. Bu arada çocuklarımız uslu uslu evlerde oturuyorlardı herhalde.
Irkçılık karşıtı, antimilitarist, ekolojist hareketler, insan hakları, kadın, göçmen hareketleri; başat olan sınıf hareketi dışındaki "diğer hareketler", "yeni toplumsal hareketler" olarak toplantının gündemine girdi -"apayrı", "uzakta" kelimeleriyle...
Kapitalizm, emperyalizm tahlilleri yapıldı uzun uzun. Bunların suçlu olduğunu '76'dan beri bilirim. Kendimizin de epey kabahati olduğunu daha sonra düşünmeye başladım; şu "diğer hareketler" var ya, işte onlar sayesinde. İnsan kendi iktidar olduğu alanları görmezden gelirse; kendini "tamam", "olmuş" bulur ve sorumlu olmadığını sandığı suçları tekrarlar. Bugün bütün sosyalistlerin bu anlayışta olmadığını, toplantının son, o mütevazı konuşmasını dinlediğimde düşündüm. Ümitlendim.
Kendi içinde tutarlı bir konuşma yapan iyi bir hatip, konuşmasını, birleştirici, 'vaadci' bir söylem önererek tamamladı. Yaklaşık olarak şunları söyledi: "Bu memlekette ırkçılık tutuyorsa, sosyalist yurtseverliği; devletçilik tutuyorsa, bir tür kamuculuğu; din tutuyorsa, onların horlanma söylemini öne çıkarmalıyız."
Ayrılıklardansa, ortak noktaları öne çıkarmaya özen gösteren dinleyicilerden bu "sosyalist yurtseverlik" kavramına itiraz gelmedi. Ama merak ediyorum doğrusu: Yurt neresidir, yurt kimindir, yurdu kime karşı savunacaksın, yurtseverlik kendi yurdunu başka yurtlardan daha çok sevmek değil midir? Neden "yurdumuz", "başkalarının" yurdundan daha çok sevilmeye layık olsun?
Barış için öncelikle çaba göstereceğini söyleyip bu konuda fikir birliği edenlerin, ırkçılığa, militarizme karşı da sözleri olmalıdır. Mesela şu türden bir soruya cevap aramak gerek: "En kral Kızıl Ordu'yu mu kuracağız yoksa..."
BSP tebliğinde, "emperyalist kültürün gezegenimizin kültürel çeşitliliğini ve zenginliğini yok eden homojenleştirici saldırısına karşı önlemler vb." ele alınmıştı. İyi de, neden bu sadece antiemperyalist talep olarak ele alınır, ırkçılıkla bağlantısı kurulmaz? "Çok-etnili, çok-kültürlü toplumdan sözedilen GBK tebliğine ise, yazılı olmadığı için değinmek istemiyorum.
Tüm ezilenlerin sorunlarının çözümü için çaba sarfedecekleri iddiasında olanların 'vaadci' söylemlerinde Türkiye'deki Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, Çingeneler için neler var? Bu toplantılarda öğrenemedim. Belki 21-22 Ekim'de öğrenirim, kimbilir?..

Batı Avrupa'da Türkiyeliler: Nereden nereye?

'80 yılı başlarında yapılan bir araştırmaya göre, Almanya'daki Türkiyelilerin dörtte üçü geleceklerini bu ülkede görmüyordu ve bir zaman sonra döneceklerdi. Benzer bir araştırma '90'lı yılların başında da yapıldı. Bu kez Türkiyelilerin yüzde 80'ine yakın kısmı geleceklerini bu ülkede gördüklerini belirttiler.

Engin ERKİNER

Yurtdışında yaşayan Türkiyelilere seçimlerde oy kullanma hakkı çıktıktan sonra, çeşitli düzen partilerinin liderleri birbirlerinin ardısıra ülke dışına (özellikle de Almanya'ya) gelmeye ve örgütlenme çalışmalarına yeni bir hız vermeye başladılar. Mesut Yılmaz, ardından da Cem Boyner Almanya'ya gelerek, partilerinin örgütlenmesi için çeşitli kişilerle görüştüler. Önümüzdeki yılın ilk aylarında Tansu Çiler'in de gelmesi söz konusu. Erbakan'ın zaten hep bir ayağı burada oldu. Türkeş ise sürekli protestolar nedeniyle gizli gelmeyi tercih ediyor.

Peki Türkiyeli sosyalistler ne yapıyorlar diye sormak gerekiyor. Türkiye sosyalist hareketinin ülke dışında yaşamakta olan yaklaşık 3.5 milyon kişiye bakışı nedir? Eskiden ne idi ve bu bakış açısı hangi sonuçlara yol açmıştır? Bu konular yakın geçmişte Almanya'da tartışıldı. Herkes kendine göre sonuçlara ulaştı ve bunlara uygun örgütlenmelere de girdi. Çeşitli sosyalist gruplar arasında Almanya'ya yönelik çalışma tarzında öylesine derin ayrımlar çıktı ki, bu gruplar günün birinde Türkiye ile ilgili olarak tümüyle aynı şeyleri söyleseler bile, Almanya'ya yönelik politikadaki büyük farklılıklar yüzünden birleşmeleri olanaksız duruma geldi. Bunu tartışmanın ve ayrışmanın boyutlarının kavranması bakımından özellikle belirtmek gerekir.

Birkaç rakam

Türkiye dışında yaklaşık 3.5 milyon Türkiyeli yaşıyor. Bunlardan yaklaşık 200 bini ABD ve Kanada'da, 100 bin kadarı Avustralya'da ve bir o kadarı da çeşitli Arap ülkelerinde bulunuyor. Geriye kalan yaklaşık 3 milyon kişi Batı Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Bunlardan yaklaşık iki milyonu Almanya'da, 300 bin kadarı da Fransa'da bulunmaktadır. Ardından Hollanda ve öteki ülkeler gelmektedir. Almanya'daki Türkiyelilerin sayılarının fazla olması ve en eskilerinin 33 yıldan beri bu ülkede bulunması, yaşanılan ülkeye yönelik çalışma anlayışı konusunda tartışmaların daha erken doğmasına ve bu nedenle de bugün ileri bir düzeye ulaşmasına yol açmıştır. Bazı ülkelerde görülen, iltica kökenli olanlarla, işçi kökenli olanlar arasındaki ayrımın Almanya'da bulunmaması da bu konudaki önemli faktörlerden birisi olmuştur. Aynı koşullar başka ülkede olsaydı, kuşkusuz o ülkedeki Türkiyeliler aynı konuma gelirlerdi. Bu konuda belirtilebilecek önemli bir farklılık, yaşanılan ülkenin iç politikasındaki hareketliliktir. Bu hareketliliğin Türkiyeli kitlenin politikleşmesi yönünde, genellikle az görünen, ama önemli etkisi vardır. Batı Avrupa'da iç politikası en hareketli ülkeler Almanya, Fransa ve İtalya'dır. (Sonuncusunda fazla Türkiyeli yoktur. Bu ülke, başka ülkelere gitmek için geçiş yeri olarak kullanılmaktadır).

Türkiyeliler nasıl değişti?

Türkiyeliler Batı Avrupa ülkelerinde yaşadıkları süre boyunca büyük bir değişim gösterdiler. Bu değişim en fazla, en eski işçileri barındıran Almanya'da oldu, ama öteki ülkelerdeki Türkiyelilerde de belirgin bir değişim görüldü. Diyelim 20 yıl sonra Türkiyeli kitlenin değişimi yönünden ülkeler arasında önemli fark kalmayacaktır. Nedir bu değişim?

Avrupa ülkelerine işçi olarak gelen Türkiyelilerin amacı biraz para biriktirip geri dönmekti. Özellikle 1980 sonrasında gelen politik ilticacılar için de –yine kısa vadeli– başka bir amaç vardı: Koşullar biraz düzelince döneriz. Her iki gruptan da dönenler oldu, ama çoğunluk, Türkiye'ye gidip gelebilse bile, bulunduğu ülkede kalmayı tercih etti. Almanya'daki Türkiyelilerin bu konuda gösterdiği değişim dikkat çekicidir.

Almanya'da 'Yabancılar Yasası'na karşı yapılan bir yürüyüşte 'Kadın Bloku'.

1980 yılı başlarında yapılan bir araştırmaya göre, bu ülkedeki Türkiyelilerin dörtte üçü geleceklerini bu ülkede görmüyordu ve bir zaman sonra döneceklerdi. Gerçi böyle söyleyenler, ama dönmeyenler eskiden beri asıl kitleyi oluşturuyordu, ama öncelikle önemli olan zihniyetti. Bu anlayışa uygun olarak, örneğin ev alındığında, Türkiye'den alınırdı. Belki bu araştırmadan da cesaret alınarak, "Kesin Dönüş Yasası" çıkarıldı ve yaklaşık 300 bin kişi geri döndü.

Benzer bir araştırma 1990'lı yılların başında da yapıldı. Türkiyelilerin yüzde 80'ine yakın kısmı geleceklerini bu ülkede gördüklerini belirttiler bu kez. Artık birinci kuşak emekli oluyordu, ikinci kuşak çalışıyordu ve üçüncü kuşak iş hayatına girmek üzereydi. Emekli olan birinci kuşak Türkiyeliler bile, sağlık sorunları nedeniyle, büyük oranda kesin dönüş yapmıyorlardı. Bu anlayışa uygun olarak Türkiyeliler artık özellikle Almanya'da ev alıyorlardı.

Politik ilticacılarda da benzer bir değişim oldu; Kürtleri hariç tutarsak, bugün Batı Avrupa ülkelerinde politik iltica pasaportuna sahip olanların belki ancak yüzde 1'i Türkiye'ye gittiğinde idam, ağır hapis vb. ile karşılaşmak durumundadır. 140-141 ve 142. maddelerin kalkması ve birçok davanın düşmesi bu durumu yaratmıştır. Bu kesimin de büyük çoğunluğu –düşünce olarak neyi belirtirse belirtsin– objektif olarak dönmek durumunda değildir.

Türkiyelilerin bu değişim süreci içinde TC devleti hangi politikayı izledi? Son birkaç yılda politikasındaki büyük değişimin sonuçları nelerdir? Türkiyeli sosyalistler bugüne kadar nasıl bir politika izledi? Sosyalist solda Batı Avrupa'ya yönelik hangi konular özellikle tartışıldı ve sonuç ne oldu? Türkiyeli sosyalistlerin Batı Avrupa ülkelerinde örgütlenmesinde özellikle karşılaşılan sorunlar nelerdir?

Yazının ikinci bölümünde bu konuları ele alırken, tartışmaların en yoğun ve farklılıkların da en fazla olduğu Almanya örneği üzerinde özellikle duracağız. Kısaca da olsa bu konuda yazılmış dergi yazılarına ve kitaplara atıflarda bulunmaya çalışacağız.

Almanya'daki Türkler, Solingen katliamından sonra bir protesto gösterisinde.

Vatandaş olunmalı mı?

Çeşitli Batı Avrupa ülkelerinde yaşamakta olan Türkiyeliler, bir süre sonra bulundukları ülkenin vatandaşı olmak sorunuyla karşılaşırlar. İnsanlar ülkede yaşadıkları yıllar boyunca (ki bu en az on yıldır) belirgin bir değişim göstermişler ve geleceklerini artık bu ülkede görmeye başlamışlardır. Yaşanan ülkenin vatandaşı olmanın çeşitli nedenleri olmakla birlikte, büyük çoğunluk için bu neden, geleceğini orada görmektir.

İsveç, Hollanda ve Fransa gibi ülkelerin vatandaşı olmak önemli bir sorun oluşturmaz. Bu ülkeler çifte vatandaşlığı kabul etmektedir. Bu nedenle de bu ülkelerde yaşamakta olan Türkiyeliler eskiden beri vatandaşlığa başvurmakta ve genellikle de olmaktadırlar.

Almanya'da ise ülke vatandaşlığına geçmek önemli bir sorundur. Almanya çifte vatandaşlığı kabul etmemekte ve Alman vatandaşı olabilmek için kendi ülkesinin vatandaşlığından çıkmayı şart koşmaktadır. Bu nedenle, iki milyon civarındaki Türkiyeli'nin pek azı yakın zamana kadar vatandaşlık değiştirmişti.

Türkiye'de uzun zamandan beri sözü edilen, ancak yeni çıkarılan bir yasaya göre, TC vatandaşlığından izin alarak çıkan bir kişinin ülkedeki hiçbir hakkı kaybolmamaktadır. Bu kişi belirli bir süre içinde yeniden TC vatandaşlığına başvurursa hiçbir koşul aranmadan tekrar vatandaşlığa alınmaktadır. TC hükümetleri şöyle yapmaktadırlar:

Alman vatandaşlığına geçmek isteyen kişiyi, kendi başvurusu üzerine vatandaşlıktan çıkarmakta ve bu konuda ona bir belge vermektedir. Kişi Alman vatandaşı olur olmaz veya bir süre sonra yeniden TC vatandaşlığına başvurmakta ve hemen kabul edilmektedir. Böylece çifte vatandaşlık fiilen gerçekleşmektedir. Bu durumu Alman hükümeti de bilmektedir ve çifte vatandaş olmaya karşı bazı önlemler alması beklenmektedir.

Geçtiğimiz yıllarda Alman vatandaşlık yasasında da bazı kolaylıklar yapıldı. Buna göre; aile bireylerinin birisi en az 15 yıldır Almanya'da oturuyorsa, önemli bir suç işlememişse ve sosyal yardım alarak geçinmiyorsa, ailenin Alman vatandaşlığına geçmesi mümkündür. 15 yıl koşulu yine ağır olmakla birlikte, önemli bir yenilik vardır: Bu koşulları yerine getirenler için Alman vatandaşlığı bir haktır. İşlemi yapan memurun olumlu ya da olumsuz görüşü sorulmamaktadır.

Türkiye'de ilgili yasa çıktığından beri belediyelerin vatandaşlıkla ilgili bölümleri neredeyse tıklım tıklım dolmaya başladı. Başvuru sahiplerinin büyük bölümünü Türkiyeliler oluşturuyor. Ve bunların arasında çarşaflı kadınlarla, çember sakallı erkekler hiç de az değil. Zaman gazetesi bütün okurlarına Alman vatandaşlığına geçmeleri için çağrı yaptı.

Almanya, Türkiye için dünyadaki en önemli ülkelerden birisidir. Bu ülkede politika yapabilmek vatandaş olmakla mümkündür. İki milyon Türkiyelinin yaşadığı (bunlardan en az yarısının oy verme hakkı olduğunu varsayarsak, bir milyon oy demektir) Almanya'da, bu ülkenin Türkiye'ye yönelik politikasını içeriden etkilemek için çalışmak kuşkusuz akıllıca bir çabadır. Türkiye'nin vatandaşlık yasasını değiştirmesi de özellikle Almanya'da bulunanlar için yapılmıştır. Amaç, Türk lobisini Almanya'da politika yapabilen bir temele oturtmaktır.

Türkiyeli sosyalistler bu gelişmeler karşısında ne yapıyor diye sorulacak olursa, şimdilik hiç ses çıkmıyor.

Fransa'da da kamu çalışanları ayakta

▼ 10 Ekim 1995: tarihsel bir eylem günü. Hükümetin 1996 için "sıfır zam" önerisine karşılık, memur ve işçi 5 milyon kamu çalışanı iş bırakarak sokağa çıktı. Gözlemciler 1945'den beri en büyük kitle eylemi yorumu yapıyor. 7 sendikal konfederasyonu bir araya getiren 10 Ekim eylemleri için sendika liderleri "Bu sadece bir başlangıç" ifadesini kullanıyor. Chirac-Juppe yönetimi, atom denemeleri karşıtlarından sonra bu kez de işçilerin sınavından geçiyor.

Mustafa ÇAKAR

PARİS- 4 Eylül tarihinde Fransa Başbakanı'nın "1996 yılında kamu çalışanlarının ücretleri dondurulacak" demesi her şeyin başlangıcı oldu.

Üst üste yapılan zamlarla satın alma gücüne darbe vurdukları yetmiyormuş gibi, ücret artışlarını durduracağını açıklamasıyla Başbakan Alain Juppe, ülkenin en büyük konfederasyonlarının uzun yıllardan sonra ilk olarak bir araya gelerek eylem kararı almalarına yol açtı. Başbakanın açıklamasından bir hafta sonra sendikalar biraraya gelerek, etkili bir yanıt vermek üzere anlaştılar.

Fransa'nın en büyük işçi ve memur sendikaları, (CGT, CGC, CFDT, FSD, l'UNSA, CFTC, FO) 1986 tarihinden bugüne ilk ortak eylem adımını attı.

Sendikalar, işveren tarafı olarak hükümet adına görüşmelere katılan Bakan Jean Puech ile yaptıkları görüşmede, bu eğilimlerini açıkça ifade ettiler. Bu görüşmelerde Kamu İşletmeleri Bakanı, ortalığı sakinleştirmek için, "hükümetin 1996 yılı içinde 3 bin 557 elemanı işe alacağını" bildirdi. Ancak beklenen yanıt verilmedi. Hükümet ücretlerini dondurmakta kararlı görünüyordu.

Sendikaların 22 Eylül'de aldıkları karar 10 Ekim tarihinde ülke genelinde grev oldu. Paris, Marsilya, Bordeaux, Lyon, Limoges, Grenoble, Nice, Lille ve daha birçok ilde 500 bin kişi sokaklara dökülüp, istemlerini haykırdı. Sanki Sen Nehri taşmıştı; 100 bin kişilik insan seli Paris bulvarlarını doldurdu. Metro çalışanları da grevde olunca, yaşam alt üst oldu. Avrupa ülkelerine yapılan uçak seferleri durdu. İlk tahminlere göre telefon idaresinde greve katılım oranı yüzde 75 oldu. Milli Eğitim görevlilerinin yüzde 80'i grevde yerlerini alırken, ilkokul, kolej ve liselerin dörtte üçünün kapıları 10 Ekim günü açılamadı. İş ve işçi bulma kurumu ANPE'nin ve sağlık emekçilerinin yüzde 75'i grevdeydi. Sigorta ve hastaneler acil servis dışında hizmet vermedi. Polis sendikaları, fotokopiyle çıkarılmış -sahte- ceza makbuzları dağıtarak, ücretlerinin dondurulmasına karşı sokak gösterileri yaptılar.

Atom denemelerine "start" veren sağcı Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın bütçe açığının dengelenmesi için ücret artışlarını durdurmak istemesi, ekonomik mücadeleyle anti militarist mücadeleyi birleştirdi. Komünist Parti'nin etkinliği altındaki CGT konferasyonu üyeleri, "Savaş için değil, ücret için para" pankartını taşıdı.

Fransa genelindeki toplam 20 milyon işçi ve memur, kamu çalışanlarının haklı grevini, kendi taleplerinin de savunulduğu bir eylem olarak görüyor. Paris'teki insan selinin içinde, eylemin mimarları CGT'den Louis Viannet, CFDT'den Nicole Notat ve FO'dan Marc Blondel, işçi ve memurlarla beraber kararlılıklarını ifade ettiler. Sendika liderlerine göre, 10 Ekim eylemleri sadece bir başlangıç.

Şimdi top hükümete geçti. Hükümetin ne yapacağı ve bu grev dalgasını nasıl karşılayacağı henüz belli değil. Gözlemciler 10 Eylül eylemlerini 1945 yılından bu yana ilk büyük kitle eylemi olarak değerlendiriyorlar. Sağcı hükümet ve Cumhurbaşkanı Jacques Chirac seçim sırasında verdikleri vaatlerin hiçbirini tutamayınca, seçmenlerin hayal kırıklığına neden oldular. Kamuoyu yoklamaları, iktidara geldiğinde popüleritesi yüzde 55 olan Jacques Chirac'ın bugünlerde halkın sadece yüzde 39'u tarafından tutulduğunu gösteriyor.

Bir cezaevinde gardiyan olan grevci Pierre Olivier, Paris'teki yürüyüş sırasında durumu güzel izah etti: "Ücretlerin dondurulması, vazoyu çatlatan bir damla buzlaşmış sudur."

Hükümetin bütün inadına karşılık, çalışanlar için yaşamsal değeri olan bir istem etrafında birleşmiş sendikaların, "mücadeleye devam" diyen emekçi kitlelerle birlikte kolay pes etmeyeceği bir gerçek.

Le Parisien gazetesinde yayınlanan bir anket Fransız halkının yüzde 57'sinin kamu çalışanlarının grevlerini desteklediğini gösteriyor. "1996 yılında ücretlerin dondurulmasına karşı kamu sektörü ve hizmetlerinde çalışanların 10 Ekim grevine nasıl bakıyorsunuz?" sorusu yaşları 18 ve daha yukarı olan 1006 kişiye soruldu. Yanıtlar, sadece halkın büyük çoğunluğunun (yüzde 26'ya karşı yüzde 57) grevleri desteklemekle kalmıyor; işsizlerin önemli bir kısmının kaderini kamu çalışanlarıyla birleştirdiğine ve özel sektör çalışanları ile kamu çalışanları arasında belli bir mesafenin olduğuna dair ilginç veriler de içeriyor.

10 Ekim grevini nasıl buluyorsunuz? (% olarak)

	Esnaflar	Kamu çalışanları	Özel sektör çalışanları	İşsizler	Fransızların tümü
Destekleyenler	37	76	53	58	57
İlgisizler	15	13	18	20	15
Karşı olanlar	47	10	28	20	26
Yanıt vermeyenler	1	1	1	2	2

Türkiye AB'ye koşarken

Avrupa yerinde duruyor mu?

Ankara, Avrupa Birliği (AB) ile bir gümrük birliğini gerçekleştirmek için çırpınırken, akla pek gelmeyen bir soruyla işe başlamak gerekiyor: Biz Avrupa'ya koşuyoruz, ama Avrupa yerinde duruyor mu?

Birkaç yıl önce Avrupa birliğinden bahsederken gerçekleşmiş bir iş gibi yaklaşılırdı. Hatta "Avrupa birleşirken hala milliyetçilik yapmak çok ayıp" gibi değerlendirmeler duyuluyordu ülkemizde. AB'nin iç gelişmesiyle, dışarıdan görünen durum farklıdır.

AB'nin ilk aşaması olan malların ve sermayenin serbest dolaşımı gerçekleşti. İkinci adım, insanların serbest dolaşımıydı. Bu konuda Avrupa ülkelerinde yaşayan yabancılar hayli sorun oldu. Sonra bu sorun bir ülkede oturma hakkı olan yabancıların başka bir ülkeye vizesiz girebilmesi ve 3 ay kalabilmesi koşulu getirilerek çözüldü.

İngiltere'nin dışındaki AB ülkeleri arasında Schengen anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre, Avrupa ülkeleri sınırları arasındaki kontroller kalkacaktı. Bir dönem kalkan sınır kararolları, sonra Fransa tarafından yeniden kondu. "Sınırlar iyi denetlenmiyor, teröristler sızıyor" bahanesini öne süren Fransa, aslında bu yolla AB içinde, özellikle Almanya'ya karşı güç gösterisinde bulunmak istemektedir. Fransa'nın atom denemelerinin de bir amacı zaten budur. Aynı Fransa kendilerinin hazır olmadığı ve bu yolla bağımsızlıklarının kaybolacağı gerekçesiyle Avrupa polisinin kurulmasını da sürekli geciktirmektedir.

AB'nin hedeflerinden biri olan Avrupa para birliğinin kurulması konusunda özellikle sorun çıkmaktadır. Almanya, para birliğinin iki aşamada gerçekleşmesini istemektedir. Önce parası sağlam olan ülkeler ortak para birimine geçerler (Almanya, Avusturya, Lüksemburg, Hollanda). Bu sayılan ülkeler zaten "DM (Alman markı) alanı" olarak kabul edilmektedir. Bunlara Fransa ve İngiltere de eklenebilir. Belirsiz bir tarihteki ikinci aşamada ise ekonomisi zayıf olan ülkeler (Portekiz, Yunanistan ve ek olarak İspanya) para birliğine dahil edilmelidir. İskandinav ülkeleri duruma göre ilk veya ikinci aşamada yer alabilirler. Buraya kadar anlaşılmıştır. Sorun, Almanya'nın İtalyan parasının dengesizliği nedeniyle İtalya'yı da ikinci aşamaya dahil etmek istemesinden ve İtalya'nın buna şiddetle itiraz etmesinden kaynaklanmaktadır.

AB ülkelerinde yapılan seçimlerde, birlik karşıtı partilerin oylarında önemli bir yükseliş görülmektedir. Norveç'in geçtiğimiz yıllarda AB'ye katılmayı referandumda reddetmesinin yanı sıra, İsveç'te yapılan son Avrupa Parlamentosu seçimlerinde AB karşıtı Sol Parti ve Yeşiller'in yaptığı oy patlaması, İskandinav ülkelerindeki hoşnutsuzluğu göstermektedir.

AB ortak komisyonu İsviçre hükümeti ile görüşmeler yapmaktadır. İsviçre halk oylamasıyla AB'ne katılmayı reddetmiştir, ancak bu büyük pazara yönelik ayrıcalıklı bir statü peşindedir. AB ise, İsviçre'ye hiç olmazsa insanların serbestçe dolaşmasını ve yerleşmesini kabul etmesini istemektedir. İsviçre ülkeye büyük bir göç olacağı gerekçesiyle bunu kabul etmemektedir.

AB'nin halen en hevesli ülkesi Almanya'dır. Bu çok doğaldır, çünkü AB'de pek çok şey zaten Almanya'nın elindedir ya da eline geçmektedir. AB ülkeleri arasında henüz "uyum" sağlanmadığı gibi, "ekonomik ve sosyal huzur" da sağlanamamıştır. Fransa'daki grevler bunun en yakın işaretidir. AB'ye kapağı atmakla, ülkedeki sorunlarının çözüleceğini sanan Türk politikacılarını AB'ye girmeyi başaramaları halinde bile hüsran beklemektedir.

Ahmet UNCU

Petrolü görmeden paçayı sıvamak...

▼ Son yıllarda solcularımızın ağzına yerleşmiş bir kelime var: 'Muhalif'. 'Muhalif medya', 'muhalif aydınlarımız', 'muhalifler arası ilişkiyi doğru kurmak' vb. deyimlerle her gün kulağımıza çalınan bu sözcük, 'sistemdışı' ya da 'anti kapitalist'ten çok, 'rejimden hoşnutsuz' anlamında kullanılıyor ve biraz da 'Beyoğlu solculuğu'na denk düşüyor. Öyle ya, Beyoğlu'nun barları, cafe'leri 'muhalif' kaynıyor. Eskiden 'sosyalist'tik, 'demokrat'tık, o da olmadı, 'yurtsever'dik; şimdi 'muhalif' olduk. Madem artık 'muhalif'iz, şu petrol zaferine de muhalefet etmeden yapamazdık.

Osman KÖKER

Yine Tansu'nun hatırı sayesinde mi oldu bilinmez, sonunda Clinton ağırlığını bizden yana koydu! ABD Başkanı'nın mektubunu alan uluslararası konsorsiyum, Azeri petrollerinin Bakü-Ceyhan boru hattından pompalanmasını sağlayacak kararı aldı. Böylece 20 milyon ton üretim kapasitesi olan Azeri petrolleri Türkiye üzerinden Akdeniz'e akacak. İleride Tengiz-Bakü boru hattının yapılarak, Kazak petrollerinin de buna katılmasıyla, 45 milyon ton ham petrol Türkiye üzerinden dünya petrol piyasalarına açılacak. Petrol vanasını eline geçiren Türkiye, yılda 600-750 milyon dolar taşıma ücreti elde edecek. Kerkük-Yumurtalık hattının de açılmasıyla Türkiye'nin yıllık taşıma geliri 1 milyar doları bulacak. 2,5 milyar dolara mal olacak boru hattının yapımında Türk inşaat firmaları da büyük pay kaparken, 100 bin kişiye istihdam kapısı açılacak. Artık petrol ithalatının hemen hemen tamamını boru hattından sağlayacak olan Türkiye, petrol ithali için şimdiye dek tankerlere verdiği navlun ücretinden kurtulacağı gibi, aldığı petrolün bedelini pompalama ücretinden düşüreceği için petrol alımı için nakit para temin etme derdinden de kurtulacak.

Zafer çığlıkları arasında çizilen tablo bu. Kısacası devletimiz ve milletimizle beraber bir kez daha köşeyi dönmüş bulunuyoruz!

İki kanaldan Karadeniz'e

Azeri Petrolleri Uluslararası Konsorsiyumu (AIOC) ile Azerbaycan yönetimi arasında 9 Ekim'de yapılan görüşmeler sonucunda, Hazar Denizi'ndeki petrol yataklarının modernizasyonu ve tam kapasiteyle üretime girmesi öncesinde elde edilecek petrolün taşıma yolları saptandı. Buna göre Azeri erken üretim petrolleri, biri Rusya topraklarından geçen boru hattıyla Novorossisk'te, diğeri Gürcistan topraklarından geçen boru hattıyla Supsa'da Karadeniz'e ulaşacak. Kararda iki petrol hattının kullanımında "eşzamanlılık"tan bahsedilmesine karşın, kararın son maddesi erken bitenin önce kullanıma açılacağının da işaretini veriyor.

Kuzey yolu olarak bilinen Bakü-Novorossisk hattının Rusya topraklarındaki kısmı hal-i hazırda mevcut, sadece belli bir onarım gerekiyor. Batı yolu olarak adlandırılan Gürcistan topraklarındaki Bakü-Supsa hattı ise yeni döşenecek. 1346 kilometrelik Novorossisk hattının Mart 1997'ye kadar tamamlanması planlanırken, 926 kilometrelik Supsa hattının en erken Temmuz 1997'de bitmesi bekleniyor. Novorossisk hattının proje maliyeti 56 milyon dolar tutarken, Supsa hattı için 231 milyon dolar gerekiyor. Bunun 200 milyon doları Türkiye tarafından finanse edilecek. Buraya kadar Ankara'nın lehine değil, aleyhine gelişmelerden bahsedilebilir. Erken üretim petrolü kendi topraklarından geçmediği için Türkiye'ye beş kuruş para getirmeyecektir. Aksine Türkiye belli yükümlülüklere girmektedir. Son günlerde Tansu Çiller'e karşı, şantajla karışık, Uzanlar'a yakışan bir muhalefet yürüten İnterstar televizyonunun haber programına çıkan Botaş Genel Müdürü'nün de dikkat çektiği nokta budur.

Boğazlar kozu yitirildi

Son karar, Azeri petrolünün en azından 4-5 yıllık bir süre için her iki yolla da Karadeniz'e akması anlamına geliyor. Ankara bir süredir, Montrö Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri dahil, Boğazlar rejiminin değiştirilerek İstanbul ve Çanakkale boğazlarından petrol geçişinin hiç olmazsa sınırlandırılması için bastırıyor. Türkiye, petrol tankerlerinin özellikle İstanbul kenti için tehlikelerini öne çıkarırken, geçtiğimiz haftalarda bir gösteri düzenleyerek İstanbul Boğazı'nı trafiğe kapatan Lions Kulübü üyeleri, "Boğazlar boru hattı değildir" sloganıyla petrol paylaşım kavgasına "çevrecilik" katarak müdahale ediyordu. İşte tam da bu noktada, petrolün boğazlardan geçişine yol verecek karar Ankara'nın bastırmasıyla alındı ve Ankara bundan sonrası için boğazlardan yapılacak taşımalara itiraz şansını kendi eliyle terketti. Bunun adı da "zafer" oldu. Oysa, petrolü Karadeniz'e akıtarak boğazlar yoluyla taşımak isteyenler Rusya ve Batılı petrol şirketleriydi.

Ankara için başarı olarak nitelenen tek şey, erken üretim petrolünün iki kanaldan akmasının sağlanarak, petrol taşıma işinin Rusya'nın tekeline bırakılmamış olması. İleride tam üretime geçildiğinde yetersiz kalacak olan bu iki hatta ilave olarak yeni hat veya hatlar yapılacak. Bakü-Ceyhan hattından bu anlamda bahsediliyor. Ama şimdi en büyük olasılık gibi görünen bu yolun tercih edileceğine dair hiçbir garanti yok.

Yabancı uzmanlar, Türkiye'nin bu konuda taktik hata yaptığına dikkat çekiyorlar ve "Ankara petrolün başlangıçta sadece Novorossisk hattından akmasını kabul edip, onun yetmediği anda Bakü-Ceyhan hattını gündeme getirseydi, kendisi için daha olumlu olurdu" diyorlar. Supsa hattının açılması, Novorossisk hattının yükünü hafifleteceği için Bakü-Ceyhan hattının gündeme alınması en azından birkaç yıl ileriye atılmış oluyor. Türkiye'nin, kendisine hiçbir maddi getirisi olmayan Supsa hattının finansmanını da üstlenmiş olmasını ise çok şaşırtıcı buluyorlar.

Toprak kaygan

Azeri petrolleri tartışması son derece kritik ve değişken bir bölgede gerçekleşiyor. Kafkaslar, Rusya'nın arka bahçesi görünümünü sürdürüyor. Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinde bağımsızlığını ilan eden devletleri, Rusya, son yıllarda Bağımsız Devletler Topluluğu adı altında bir araya getirmeyi başardı. Moskova bölgedeki savaşlar, krizler ve darbe girişimlerinin hepsini, bu yeni devletleri kendisine bağlamanın fırsatı olarak kullandı. Yüzyılın başından beri "petrol" ve "kan" sözcükleri birlikte anılıyor. Dünyanın en büyük yataklarından birindeki Azeri petrollerinin paylaşımında da başta Rusya olmak üzere birçok gücün kan dökülmesinden çekinmeyeceği ortada. Gürcistan'ın son yıllarda defalarca kana bulanmasında önemli rolü olan Rusya'nın, çıkarlarına taş koyacak bir projenin inşası sırasında bu ülkeyi kendi haline bırakacağını sanmak en azından saflık olur. Gürcistan hattının kesinleştiği gün Devlet Başkanı Şevardnadze'nin karşılaştığı suikast girişimi bunun değilse, neyin işaretidir?

Rusya kaybetti mi?

Uluslararası konsorsiyum ile Azeri yönetimi arasındaki anlaşmanın Rusya'nın aleyhine olduğu değerlendirmesi birçok gazetede öne çıkarıldı. Evet, Rusya bu anlaşmadan zararlı çıkmıştır ama esnaf ağzıyla söylemek gerekirse, sadece "kârdan zarar etmiştir". Yani petrolü taşıma tekelini ele geçirmeyi başaramamıştır. Yoksa daha önce bitecek olan kuzey yolu daha ucuza mal olacağı gibi nedense bu yoldan geçen petrolün taşıma ücreti de yüksek tutulmuştur. Ayrıca, anlaşmanın son maddesi Azeri tarafına, uygun gördüğü zaman, anlaşma üzerinde değişiklikleri gündeme getirme hakkını da tanımaktadır. Bölgedeki her karışıklık, Rusya lehine değişikliklerin habercisi olacaktır. Supsa hattının Gürcistan'daki olası bir karışıklık veya Türkiye'nin finansman sağlayamaması nedeniyle gecikmesi halinde "eşzamanlılık" ilkesine uyulmasını kimse beklememelidir. Dolar, ton veya varil cinsinden rakamlar vermenin çoğumuz için projenin büyüklüğünü kavramaya yetmeyeceğini düşünüyorum. Başka bir örnek vereyim: Novorossisk hattı tamamlandıktan sonra, hattın dolması için 4 ay boyunca petrol pompalamak gerekmektedir. Bu çapta bir projenin şakaya gelir bir yanı yoktur. Zaten üretilen petrolün hiçbir yere taşınmadan aylarca beklemesi mümkün de değildir.

Trans-Balkan boru hattı

Petrol paylaşımındaki yerini sağlamlaştırma çabasında olan Rusya'nın, kasım ayında Yunanistan ve Bulgaristan'la bir "Balkan Petrol Boru Hattı" yapımı konusunda anlaşma imzalaması kesinlik kazandı. Ham petrolün Rusya'dan, Bulgaristan ve Yunanistan yoluyla Ege Denizi'ne pompalanmasını öngören proje, boğazlardan geçişe gerek kalmadan petrolün Avrupa pazarlarına ulaşmasını mümkün kılacak. Novorossisk limanından tankerlere yüklenen petrol, Bulgaristan'ın Burgaz Limanı'na götürülecek ve buradan başlayan bir yeraltı boru sistemiyle Yunanistan'ın Dedeağaç bölgesine pompalanacaktır.

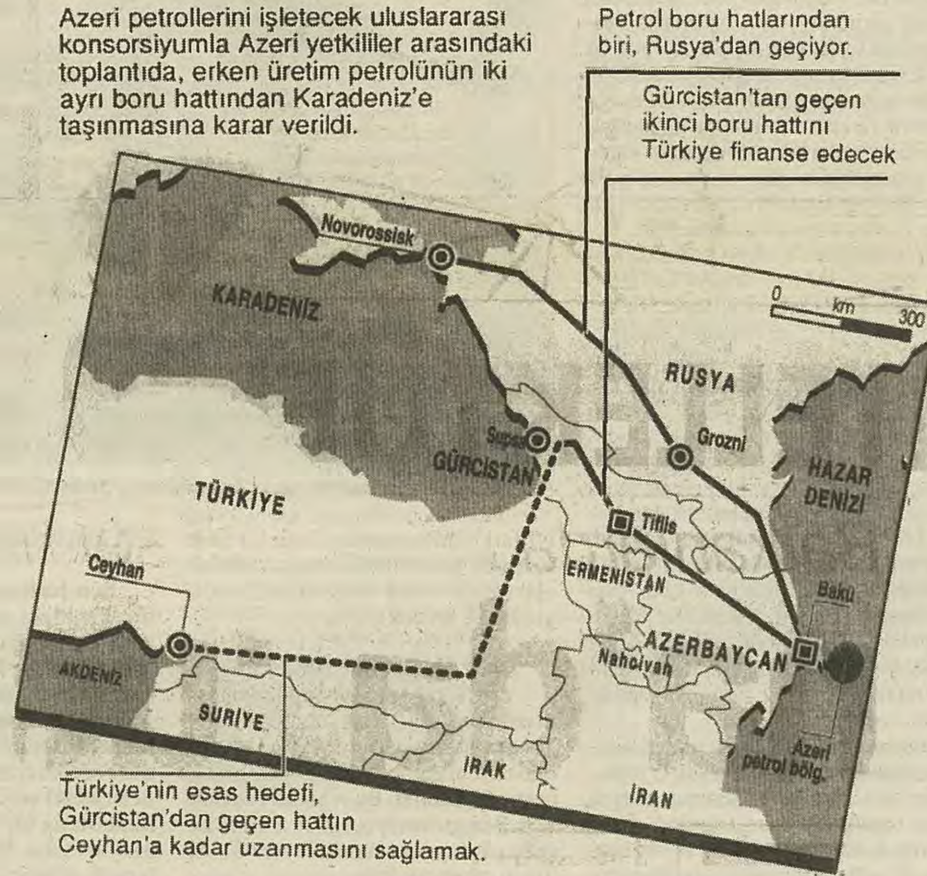
Politik kaygılar bir yana bırakılarak salt ekonomik açıdan bakmak mümkün olsaydı, Hazar petrolleri için en uygun yolun İran'dan geçeceği noktasında herkes birleşirdi. Bu gerçeklik, önümüzdeki yıllarda Tahran'daki bir rejim değişikliği veya ABD ile ilişkilerin düzelmesi halinde İran üzerinden Basra Körfezi'ne açılan bir boru hattı inşasının gündeme gelebileceğinin de bir işareti.

'Kürt kartı' devrede

İşin püf noktalarından birinde de Kürt sorunu bulunmaktadır. Ankara 10 yılı aşkın süredir devam eden savaşı kendi lehine çözememiştir ve böyle bir gelişmenin kısa sürede gerçekleşeceğinin işaretleri de yoktur. Sabancı ve diğer işadamlarının son günlerdeki açıklamaları bu sorun çözülmedikçe yerli sermayenin bölgeye yatırım yapmayacağının da kanıtı durumundadır. Yerli sermaye böyle bir şeye cesaret edemezken, yabancı sermayeden Bakü-Ceyhan projesine yatırım yapmasını beklemek saflık olur. Yatırım göze alınsa bile inşaatı gerçekleştirmek nasıl mümkün olacaktır? Aslında Novorassisk hattı için de benzer bir sorun vardır. Bu hat Çeçenya'dan geçmektedir. Ancak orada Rus askerleri üstünlüğü çoktan ele geçirdikleri gibi, yeni hat döşeme sorunu da yoktur.

Yani, Ceyhan-Bakü hattının bir vizesi de Kürt sorunundan geçmektedir. Ankara bu sorunu "şöyle veya böyle" çökmek zorunda kalacaktır. 10 yıldır dökülen kana baktığımızda Ankara'nın, sorunu "şöyle" çözmek için elinden geleni yapmış olduğunu kimse gözardı edemez. Öyleyse sorunun sadece "böyle" çözümü kalmıştır. Ve Ankara'nın önümüzdeki günlerde karşılaşacağı bu yöndeki baskıların bir nedenini de "boru hattı zaferi" oluşturacaktır.

AZERBAYCAN PETROLÜNÜN TAŞINMASI

‘70’li yılların Dev-Genç Başkanı Bülent Uluer 15 yıl sonra Türkiye’ye dön

‘O fotoğraftaki insanlar hâlâ ölmeye e

70’li yılların Dev-Genç başkanı ve sosyalist hareketin önde gelen isimlerinden **Bülent Uluer** 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurtdışına çıkmak zorunda kalmış ve 15 yıl Avrupa’da sürgünde yaşamıştı. **Seyfi Öngider**, **Bülent Uluer**’le Avrupa’da geçen yıllar ve 70’li yılların gençlik hareketi üzerine görüştü.

70’li yıllarda kitlesel bir gençlik hareketine önderlik eden Dev-Genç’in liderliğini yapan Bülent Uluer o yıllardaki bi

12 Eylül sonrasında ülkeden zorunlu bir ayrılış 15 yıl sürdü ve 15 yıl sonra Türkiye’ye döndün. Bıraktığın Türkiye ile bugünkü Türkiye arasındaki farklar neler, geleli 1 hafta oldu ama, ilginç gözlemlerin olabilir.

Avrupa’da yaşarken, buradan çeşitli nedenlerle Avrupa’ya gelmiş insanlardan parça parça Türkiye fotoğrafları alıyordum. Bunlar herkesin baktığı yere göre değişiyordu. Hepsini topladığım zaman Türkiye kafamda canlanamamıştı. Farklı farklı Türkiye’ler anlatıldığı için hangisinin daha reel olduğunu kavrayamamıştım. Buraya geldiğim zaman çok büyük bir gelişim hissetmedim. Belki bunda benim girdiğim ilişkilerin de bir etkisi var. Çünkü şu bir haftada girdiğim ilişkiler, görüştüğüm insanlar esas olarak aynı şeyleri paylaştığım kişiler. Her çeşit insanla henüz yüzleşmeye fırsatım olmadı. Ama mesela paranın çok sıfırlı olması, bir yere milyon vermek çok şaşırtıcı geldi bana. Giderken rakamlar çok küçüktü, 15 yıl sonra rakamlar çok büyümüş. Bir diğer şey, çok kalabalık. Çok fazla insan, taşıt var gibi geldi. Paris’te de yaşamış olmama rağmen. Burada insanların yerleştirilmelerinin bir sonucu da olabilir, yürürken binlerce insan üzerinize geliyormuş gibi oluyor.

Eski siyasi arkadaşlarımın, insanların nasıl bir gelişim geçirdiklerini tam anlayamadım, ama galiba şöyle bir şey olmuş. Hayat gailesi çok fazla öne çıkmış. Tabii ki biz giderken bu insanların çoluk-çocuk derdi, ev kirası, böbrekte taş yoktu. Ama şimdi herkesin birkaç çocuğu var, evinin kirası lazım, kaynaşması rahatsız. Bunların hepsi problem. Bu belki herkes için geçerli değil, çok kısa bir süre içinde yapılmış bir yorum. Yanıltıcı olabilir. Bunun ötesinde bir değerlendirme yapmak zor. Ama İslamın ilerlemesi, faşist hareketin yükselmesi, sol hareketin genel olarak atomize olması, bunların bir gerçekliği var.

Bunlar hissediliyor mu?

Bunları hissettim. Mesela faşist hareketin yükselmesini. Gittiğim her yerde afişlerini gördüm. Mesela BSP’nin tam karşısına MHP’nin açılabilmesinden bir şeyi hissediyorum. Olmaz şeyler olur hale gelmiş.

Şimdi bazı arkadaşlar, bunları şöyle yorumlayabilir. Toplumda bir uzlaşma var, bunlar bu uzlaşmanın sonuçları. Ben bunun bir uzlaşma olduğuna inanmıyorum. Bizim zaruret sonucu geri çekilmemizden belki onların bir hamleleri var, onlar için zarar oluşturmadığımız için henüz saldırmıyorlar. Ama bugün hükümetin oluşumunda da görüldüğü gibi, hükümet ve devlet yönetimindeki hegemonyaları ne kadar güçlendiklerini gösteriyor.

Yolda yürürken herkesi tanıyormuşum gibi geliyor bana. Neden olduğunu bilmiyorum. Uzun süredir bu kadar fazla Türkü görmemiş olduğum için mi, bilemiyorum. Mesela dolmuş unuttuğum bir kavramdı. Mesela dansla göbek karışımı yeni bir şey çıkmış. Çok enteresan bir şey. Adam dans ederken eliyle de şıkıdım şıkıdım yapabiliyor. Toplumda bir karışıklık olmuş. O karışıklık her türden şeye sirayet etmiş.

Aslında pek bilinen ve üzerinde konuşulan şey değil, ama 12 Eylül’den sonra Avrupa’ya gitmek zorunda kalan arkadaşlar orada çok büyük zorluklar yaşadılar. Bu 15 yıl nasıl geçti, ne oldu Avrupa’da?

Avrupa’ya ilk geldiğimizde 12 Mart sonrasında olduğu gibi bu sürenin çok kısa olacağını düşünüyordük. Bu nedenle ilk 3 sene toplumla ilişki, uyum sağlama, yerleşme gibi şeyler olmadı. Zaman uzadı uzadı derken, 10. yıla geldiğimizde bu sürenin çok uzadığı anlaşıldı. Fakat bu arada da 10 yıl gibi önemli bir kayıp vardı. Tam o sıralarda dünyada olanlar, sosyalizmin başına gelen macera da üzerine eklenince büyük bir panik yaşadık. Ve birkaç türden dağılma oldu. Ben bunu şöyle yorumluyorum. İnsanların Türkiye’deki yaşantısı ne ise Avrupa’da da kısmen aynı oldu. Türkiye’de kitap okuyorsa, dergi takip ediyorsa orada da öyle devam etti. Burada kitap okumamış, gazete takip etmemişse orada da aynen devam etti.

Bir süre sonra bir kesim arkadaşımız bizden kopup işçileştiler. Bir kesim arkadaşımız kırık bir pozisyon adılar, bizimle birlikte olmayı sürdürdüler, ama eskisi gibi değillerdi. Bir kesim arkadaşımız ise buradaki düşüncelerini muhafaza ederek oradaki toplumla uyum göstermeye çalıştılar. Fakat, o topluma uyum gösteren insan sayısı çok az. Bunun nedenleri çeşitlidir. Bizim hatalarımız, ya da geçmişteki alışkanlıklarımız olabilir... Ama sonuna gelindiğinde çok az insan kaldı. Bunu böyle sadece politikadan bakarak söylemek çok zor. Geldikleri ülkenin şartlarına göre değişen bir şey bu. Ama şu ortak nokta var. Ülkelerine özlem duymak, bir süre sonra çok büyük bir problem haline geldi. Bu ülke özlemi bir müddet sonra bir sürü şeyi yapmaya da engel hale geldi.

Bunların insanlar üzerindeki manevi baskıları olmaya başladı. O toplumun bizi aşağılayan davranışlarına karşı tepkiler gelişmeye başladı. Yani Avrupalı dendiği zaman, herkesin zannettiği gibi öyle herkesi kabul eden, hoşgörüyle bakan insanlar yok. Avrupalı kendi dışındaki herkesi, hatta komünist dahi olsa, bir parça aşağılayarak bakar. Bunun yarattığı bir huzursuzluk ve tepki oluştu. Bu tepkiyi de açıktan gösterme şansı olmadığı için, kendi içinde olan bir sorun olarak yaşıyorsun, bu da dengesizlik yaratıyor.

Daha sonra tabii ki biz kendi derneklerimizi kurarak, biraz o toplumun dışına doğru kaymaya başladık. Bakkal Türk, kasap Türk, manav Türk... Avrupalılar da artık dışımızda kalan, bazen çok zorunlu olduğumuz zaman karşılaştığımız bir kesim olmaya başladı. Herkes için değil belki, ama çok büyük bir kesim için bu böyle oldu. Paris’te bir arkadaşla oturuyorduk kahvede, çırağı geldi dükkandan. Alışverişe iki Fransız gelmiş, “Osman abi, Osman abi turistler geldi dükkana. Acele gel” dedi...

Avrupa’da yaşananı, yaşarken çok iyi farketmiyorsunuz. Ama bir süre sonra da farkedildiği zaman, dönüşü olmayan bir yerde olduğunuzu hissediyorsunuz. Bu çok acı bir şey.

Biraz açar mısın? Nasıl yani?

Yani cebinde pasaportunun olmaması, ölüm gibi bir his yaratıyor. Kaldı ki bazı arkadaşlarımız öldü. Onların ölülerini bile göndermekte çok zorluk çektik, almadılar. Bu rahatsız eden bir şey. Ben gidemeyeceğim, ama ölüm gidecek duygusu hasıl oluyor. Bu da insanı rahatsız ediyor...

Sen kendin açından bu 15 yıla baktığın zaman nasıl değerlendiriyorsun? Kayıp yıllar mı?

Ben kendi açımdan iyi değerlendiremediğimi düşünüyorum. Daha iyi değerlendirebilirdim. Buradaki insanlar ne kadar kayıp yıllar olarak görüyorlarsa, benimki de o kadar kayıp yıllar olmuştur sanıyorum. Çünkü mesela şu BSP’nin oluşması için sizler burada tartışmalar yaparken, aynı paralelde biz orada yaşadık. Ve birliğin sağlanması için 5 yıl Avrupa’nın her yerinde pek çok toplantılar yaptık. Bugün buradaki toplantılarda görüyorum ki, oradaki birçok arkadaş burada. Bu birliğin sağlanmasında katkıları olan arkadaşlar. Mesela buradan, bugün gelinen noktada bu 15 yıl içinde çok iyi bir şey yaptığımızı düşünüyorum. Ama insan hayatı sadece bu değil. Başka türlü değerlendirmeler de yapılabilir. Orada bir kayıp olabilir. Bu da kabul.

Ben birkaç kez Avrupa’ya gittim. Oradaki arkadaşlarla tanışma, görüşme olanağım oldu. Bazı istisnalar dışında, burayla karşılaştırıldığında sanki daha geri bir yerdeler. Arkadaşlarımız sanki bir yerde takılıp kalmışlar. Bunun bir sürü nedeni olabilir, ama sanki bir nedeni de oradaki sol örgütlenmelerin politikalarında bir problem varmış gibi geliyor bana. Bunu ne kadar genellemek mümkündür emin değilim. Ama oradaki örgütlü yapılar da sanki bu durumu biraz tercih etmiş gibi geldi bana. Çünkü 80 öncesi ilişkiler ve hayat tarzı itibariyle, öyle durmaya devam eden insanlarla ilişkileri sürdürmek, onlar üzerinde politik egemenliği sürdürmek daha kolay gelmiş olabilir. Bu konuda ne düşünüyorsun?

Bizim için 12 Eylül 1980’de saat durdu. Şimdi bu durumun senin tarif ettiğin şekilde olması ise, insanların kendilerini muhafaza etme kaygısından geldi. Bir de başka bir şey var. Türkiyeliler olarak Avrupa’da solun önemli şekilde tabanını oluşturan kesim soldan gelen insanlar değil, başka yollarla, çalışmaya falan gelmiş Türk insanlar bunlar, demokrat insanlar olabilir, ama tabanı bunlar oluşturuyor. Türkiye toplumunun en geri kesimlerinden gelen bir taban oluştu. O tabanla yöneticiler arasında oluşan ilişkide yöneticiler Avrupalılardan çok bu k leden etkilendi.

Bir başka sorun daha var. Solda örgütler içeri-dışarı ilişkisi yaşadıla Dışarıda olmak Türkiye’dekiler açısı dan eleştirel bir şey haline geldi. Dış rıdakilerin konuşma hakları, herhan bir politikaya müdahaleleri daha az o ması gerekebilir, olabilir. Ama ark sından bize para gönderin deniyor. B oradaki çok fazla insanı rahatsız ede bir şey oldu. Düşüncesi değil, para istenen insanlar olmak istemiyorla doğal olarak. Bugün de aynı yanlış ya pılıyor ve bunu mutlaka düzeltmek ge rekiyor. Oradaki insanların da burada ki insanlar kadar fikir üretme, politika ya müdahale etme hakları olmalı. B türden ilişkiler olmazsa, sadece par gönderen insanlar olursa ya da böyl hissederse insanlar kendilerini, bildiği miz gelenek devam edecektir. Zate oradaki bir faaliyete katılamamaktadı bari buradaki faaliyetlere katılma ka nallarını açık bırakın ki ilerleme şan elde edebilsinler.

Tabii ki, burada da olduğu gibi Avrupa’da da solu tek bir parça olara görmek mümkün değil. Buradaki ör gütlerin değişimi ne kadar olmuşsa oradaki örgütlerin değişimi de o kada olmuştur. Buradaki örgütlerin boy kadar orada da gölgesi var. Bu he onun niceliği anlamında, hem de pol tik faaliyeti ve siyasal anlayışı anla mında öyle olmaktadır. Burada öğle saat 12.00 güneşi vurmuşsa kafasın

...evam ediyor...'

...tingte konuşma yaparken...

...orada gölge olmuyor tabii. Bazı örgütler'de öyle oldu. Ama bazı örgütlere uzaktan vuruyor ve gölgesi de uzun oluyor... Daha enteresan bir şey var. Burada bazı örgütler yok, ama orada var. Burada bitmiş ama orada devam ediyor. Bir anlamı yok, ama böyle bir gerçekliği var.

Az önce sen de belirttin. Buradaki devrimciler açısından Avrupa'daki insanlarımızla ilgili en hafif deyimle eleştirel diyebileceğimiz yaklaşımlar var. Seninle bu bir haftalık görüşmelerimiz içerisinde sanki biraz hisseder gibi olduğum bir şey var. Burada kalmış, cezaevine girmiş çıkmış insanlara karşı değişik bir duygu var, tanımlamak zor. Yani ülkede kalanlar daha çok çekti, bugün daha çok şey hak ediyorlar gibi bir duygu galiba, tanımlamak zor. Oysa ben sizin orada yaşadıklarınızı da biliyorum. Ben burada yaşayan insanlardan biriyim, hiç de böyle bir duygunun oluşmasını gerektiren farklar olduğunu düşünmüyorum.

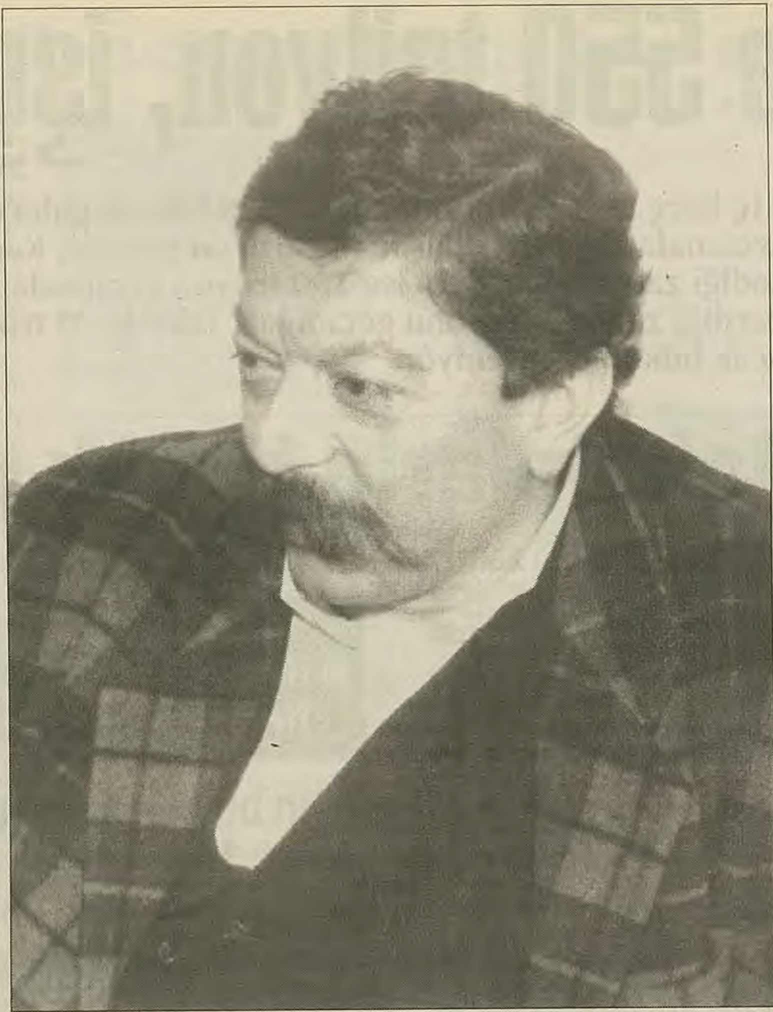
Bu dediğin doğru. Bu duyguyu tanımlamak çok zor. Bu duyguyu belki bir süre sonra, sizinle yaşadıktan sonra tanımlayabilirim. Ama şu anda adlandıramıyorum. Bunun tersine başka bir şey daha söyleyeyim. Oradan buraya dönmek; bir de dönmeyenler var. Dönüşü dönmeyenler üzerinde bir manevi baskı olarak uygulamamak lazım. "Ben gidiyorum, siz kalıyorsunuz." Böyle bir şey yok. Çünkü insanlar orada 15 yıl yaşadılar, çoluk çocukları yabancı mekteplerde okuyorlar. Yaşları geldi 40'a, başka meslekleri yok. Orada fabrikalarda işçi oldular. Dönenlerin de bunu bir üstünlük olarak kullanmaması gerekiyor. Dediğinin bir başka yönü bu. Ama orada kalanların da gidenlere karşı bu türden bir duygusu var. Nasıl ki dönenin burada yaşamış olana karşı duygusal bir davranışı varsa, orada kalanın da dönene karşı böyle bir tepkisi var. Ama bunu tarif etmek çok zor.

Türkiye'deki siyasal ve örgütsel durumun Avrupa'ya nasıl yansıdığını, nasıl etkilediğini az önce konuştuk. Özellikle BSP ile birlikte başlayan gelişmeler, sosyalist hareketin bir parça canlanma ve toparlanma eğilimine girmesi oradaki durumu nasıl etkiledi?

Şimdi biz Avrupa'da sizi daima geriden takip ediyoruz. Burada partinin çatısı altında bir araya gelmiş grupların, kişilerin faaliyet içerisinde birbirini tanıması söz konusu. Biz ise orada daha bir durgunluk içinde birbirimizi tanımaya çalışıyoruz. Buna rağmen BSP'nin anlamı, içerisindeki grupların tek tek anlamlarının ötesinde bir şey. Ama BSP'yi oluşturan insanlardan çok, BSP ileride ne olacak diye bakan insanlar var. Bu da solun geçmişiyle ilgili tarih bilincinden ileri geliyor. Ne zaman bir birlik olsa daha büyük bölünme yaşanmış. Ama ilk defa birkaç grup birleşti ve kendi sayılarının ötesine çıktı. Eğer kitlesel sol parti girişimiyle ilgili gelişmeler olumlu sonuçlar verirse, bunun Avrupa'da da karşılığı olacaktır. Katılan insan sayısı çok daha artacaktır. Bu sonucu çok fazla insan bekliyor. Bir de Avrupa'da şöyle bir zorluk var. Biz muhtelif ülkelerde örgütlüyüz. Bu ülkelerdeki insanlarımız farklı yaşamlar sürüyorlar. Dolayısıyla bir dağınıklık var. Bu dağınıklığı toparlama zorunluluğu var. Önümüzde bir seçim ve Avrupa'da yürüyecek bir kampanya var. Bu iyi değerlendirilmeli.

Oya Baydar'ın bir kitabında senin evinde duvarda asılı bir fotoğrafla ilgili bir öykü vardı galiba. Neydi bu fotoğraf?

Bu benim bir nikah fotoğrafım, fotoğrafta 26-27 arkadaş var. Dev-Genç'liler. 26-27 kişinin içinde bir tane kız var. O da gelin. Düğün fotoğrafı olduğu için gelini katmak zorundayız. Bu o dönemdeki sol örgütlerin durumunu da gösteriyor. Başka bir kız yoktu demek ki! Aslında Dev-Genç'li kız yüzlerce vardı ama... Öte yandan bu fotoğraftaki arkadaşlarımın bazıları 12 Eylül ve sonraki dönemlerde öldürüldüler. Bir kısmı işadamı oldu. Bugün mafyada olan da var. Birkaç tane hala hayatta olup solculuğu sürdüren arkadaşımız var. Bunu Oya Baydar gördü ve etkilendi. Bunun üzerine "Basel'de bir akşam yemeği" adında bir hikaye yazdı. Hüzünlü bir fotoğraf, benim bütün hayatımı da anlatıyor. Doğrusu hüzünlü, güzel bir hayat yaşadık. Ama hiçbir vaktimizi de boşuna geçirmediğimizi düşünüyorum. Kendim için ve beraber yaşadığım bu ülkedeki insanlar için çok güzel şeyler yaptığımızı, yaşadığımızı düşünüyorum. Ama çok hüzünlü bir güzellik yaşadık. Bu hüzünlü güzellik bugün devam ediyor. O fotoğraftan insanlar hala ölmeye devam ediyor...

Portre/Bülent Uluer

1952 yılında İnebolu'da doğan Bülent Uluer 1973 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girdi. 1974'ten itibaren yükselmeye başlayan gençlik hareketinin önderlerinden biri haline gelen Uluer, o dönemdeki Dev-Genç'in önce genel sekreterliğini, sonra da başkanlığını yaptı. Uluer sadece bir gençlik önderi olmasının ötesinde sosyalist hareketin de önemli isimlerinden biriydi. 12 Eylül darbesinden sonra yurtdışına çıkan Uluer, 15 yıllık bir sürgün yaşamından sonra 1995 Ekim'inde Türkiye'ye döndü. Avrupa'da iken de BSP'nin çalışmalarına katılan Uluer, ülkeye döndükten sonra da siyasi faaliyetlerini BSP'de sürdürecek.

'Dev-Genç, sosyalist hareketin 'Harp Okulu' idi!'

70'li yılların artık Türkiye tarihinde özel bir yeri var. Solun bugünküyle kıyaslanmayacak bir gücü ve toplumsal yaşamın belirli alanlarında bir hegemonyasının olduğu bu yıllarda çok etkin ve yaygın bir devrimci gençlik hareketi de vardı. Sen de bu dönemin en tanınmış gençlik lideriydin. O dönem Dev-Genç'in sekreterliğini ve başkanlığını yaptın. 70'li yılları gençlik hareketi ve tabii sol açısından nasıl değerlendiriyorsun?

Gençlik hareketi açısından, bizim İstanbul'daki gençlik hareketi açısından, biz yöneticiler olarak bir avantajımız vardı. Bizim hiç abilerimiz olmadı İstanbul'da. Bizim savunduğumuz Dev-Genç görüşünü savunan insanlar genellikle cezaevinden çıktıktan sonra bu işlerle uğraşmadılar. Ve biz sadece onların bıraktıkları mücadele üzerinden yürümeye başladık. Kararları kendimiz veren, kendimiz yapan insanlardık. Zaten ben inanıyorum ki örgüt kararıyla gençlik önderi olmaz. Birileri toplanacak, şunu önder yapalım dedikleri andan itibaren, çok bağımlı, kendi hareketini kendi belirlemeyen bir gençlik önderi tipi olur ki, o da gençlik önderi olmaz. Bugün tam öyle mi oluyor onu bimiyorum. Ama o dönemdeki bizim şansımız, kendimiz karar verip, kendimiz yapma, rahat hareket edebilme olanağımızın bulunmasıydı. Ne zaman ki birileri buna müdahale etmeye başladı, iş gençlik hareketi olmaktan çıktı, başka bir şey oldu. Gençlik önderini kendi yaratmalıdır. Biz o zaman kendi önderini kendisi yaratmış bir gençlik hareketi içinden çıktık. Ve çok çabuk kitleselleştik. Tabii ki faşistlerle olan çatışmalarımız bizi başka bir alana da çekti. Mahallelere çekti, başka taraflara çekti. Eğer faşistlerle o türden bir çatışma durumumuz olmasaydı, gelişmemiz belki çok farklı olabilirdi. Sosyalist hareketin gelişmesinde bir etkisi oldu belki faşistlerle çatışmanın. Ama gençlik hareketinin gelişmesinde çok fazla bir etkisi olmadı. Gençlik hareketini militanlaştırdı, sertleştirdi. Bu 'militanlaşma'yı olumlu bir anlamda kullanmıyorum. Gençlik hareketinin militan olarak gelişmesinin çok fazla bir anlamı yoktu. Gençlik hareketinin kendi sorunlarıyla ilgilenmesi, tabii ki ülke sorunlarıyla bağlantılı olarak, üniversite sorunlarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Ama gençlik hareketini başka bir şey olarak kullandığınız zaman o gençlik hareketi olmaktan çıkıyor. Dev-Genç'in en büyük avantajı kendisinin eylemine sahip çıkan, kendi eylemini kendi yaratan bir hareket olmasıydı. Ama ne zaman ki başka bir şeyler müdahale etmeye başladı Dev-Genç'e, o zaman Dev-Genç olmaktan çıktı, başka bir şey oldu.

Bizim gençlik hareketimiz o dönem şartları itibariyle çok fazla emeğe gerek olmadan insanların katıldığı bir hareketti. O dönemde, 68'lerdekine benzer bir gençlik hareketi dünyada devam etmiyordu, ama bizde 68'de başlayan ve 70'de çok kısa bir süre kesintiye uğrayan bir gençlik hareketi devam etti. İşin sürekliliği sağlanabildi. Araya bu işi unutmuş hafızası olmayan bir kuşak girmedi. Hafıza devam etti ve böylece eylemlilik de devam etti. Böylece çok kısa sürede büyük bir gençlik hareketi oldu.

Bir de o dönemde en büyük, en kaliteli diye tabir edilen üniversiteler Dev-Genç'in veya solun elindeydi. O üniversitelerden mezun olanların oluşturduğu muhtelif meslek örgütleri de çevremizde oluşmaya başladı. Doktorlar, mühendisler, avukatlar gibi. Dolayısıyla Dev-Genç'liler orada da yer etmeye başladılar. Dev-Genç'in bu türden ilişkileri topluma da yayılmaya başladı. Toplumun entelektüel kesimine de nüfuz eden Dev-Gençliler oluşmaya başladı. Dev-Genç'in artisti oldu, futbolcusu oldu, romancısı oldu, şairi oldu. Toplumun entelektüel faaliyeti içerisinde yer eden bir politik anlayış haline dönüştü Dev-Genç. Bu daha sonra belirttiğim dezavantajı da beraberinde getirdi belki ama... Anlattıklarımdan şu çıkıyor: Dev-Genç sosyalist hareketin harp okulu idi. Buradan mezun olanlar politik arenaya sıçradıkları zaman, sosyalist siyasi hareketlerde yönetici oldular. Bugün BSP veya başka yerlerde görüyorum ki, birçok insanın yetiştiği sosyalist okuldu Dev-Genç. Öyle bir işlevi yerine getirdiğini düşünüyorum.

Bir de şunu söylemek lazım; küçük Dev-Genç olmaz. Küçük Dev-Genç olursa, çok sayıda Dev-Genç olur. Dev-Genç'i Dev-Genç yapan şeylerin başında kitlesel olması gelmekteydi. Onu kitleselliğinden soyutladığınız zaman, sadece ismi Dev-Genç olan muhtelif gençlik kuruluşları kalır.

Dev-Genç'in bu kitleselliğinin yanısıra toplumun çeşitli kesimleriyle ilişkilerinin bir süre sonra bir dezavantaj haline dönüştüğünü söylerken neyi kastediyorsun?

Şunu kastediyorum; gençlik hareketi olma özelliğini başka yerlere kanalize etmek gibi birtakım sonuçlar çıktı. Politik birtakım hareketlere kanalize etmek gibi... O zaman gençlik hareketinin en ilerici kesimlerini oluşturan insanlar, politik bazı hareketlerin içinde yer alarak gençlikten koptular. Bir müddet sonra gençlik hareketleri, politik hareketlere kadro yetiştiren yerler durumuna geldiler. Halbuki kendi programları içerisinde, demin söylediğim gibi, mezun olanları sosyalist harekete kazandıran yerler olabilirdi. Ama çok baştan, daha Dev-Genç'e yeni girmiş bir sürü insan, daha Dev-Genç'in yaşamını bitirmeden oradan alınmış olması dolayısıyla daha sonra kaldıramadıkları siyasi sorumluluklar üstlendiler, bunlar çok ağır geldi ve çökmelerine neden oldu.

Bugünkü gençlik hareketine baktığında ne görüyorsun? Bizim dönemimizle karşılaştırırsan...

Kitleselliği itibariyle bugünkü gençlik hareketinin bizim dönemimizle kıyaslanması mümkün değil, tabii ki bugün çok geri. Nitelikleri itibariyle bir şey söylemem çok zor. Yalnız haksızlık yapmamak amacıyla şöyle bir şey söylemeliyim. Gençlik önderi oluşmasını polis engelliyor. Yani sadece gençlik hareketlerinin kendi hataları, ya da toplumun geldiği bugünkü durum nedeniyle gençlikteki durgunluk değil. Öne çıkanları hemen polis alıyor, içeri atıyor, ortadan kaldırıyor. Belki toplumdaki durgunluğun belli bir etkisi var. Ama devlet de daha önceki yaşananlardan ötürü, deneyimlerinden ötürü müsaade etmiyor. Çok şiddetle üzerlerine gidiyorlar. Bizim zamanımızda böyle değildi. Mesela bilinen bir gençlik önderi yok 15 senedir. Çok sayıda genç arkadaşımız mücadele veriyor, hatta öldürülüyor, bunlara haksızlık etmiyorum, ama öne çıkmış bir isim olarak gençlik önderi... Buna müsaade edilmiyor.

Onun dışında gençlerle pek konuşamadım, bilemiyorum nasıl durumları. Avrupa'ya gelmiş tek tek gençlerle konuştum. Bir şey dikkatimi çekti. Bu biraz Amerikan usulü bir şey ama, bir tek konuyu çok iyi biliyorlar. Mesela saksafon. Saksafonu iyi biliyor. Başka bir şey bilmiyor. Şiir... Şiiri biliyor. Başkasını bilmiyor. Bu Amerikan usulü bir eğitim veya eğilim bence.

Biz her şeyi biraz biraz biliyorduk galiba.

Evet, çok iyi değil belki ama, biraz biraz...

Rantiyeye 550 trilyon, işçiye 40 trilyon!

▼ İç borç faiz ödemesine bu yıl 550 trilyon gidecek, savaş harcamalarına ise yaklaşık 400 trilyon gidiyor. Kamu işçilerinin istediği zammın toplamı ise 100 trilyon civarında, ancak hükümetin önerdiği zam 40 trilyonu geçmiyor. Türk-İş 70 trilyona kadar indi, ancak hükümet direniyor.

Haber Merkezi- Çiller'in Ecevit ve Türkeş'in desteğini alarak kurduğu azınlık hükümetinin güvenoyu alıp alamayacağını belirleyen kamu işçilerinin toplusözleşmeleri olacak.

İşçilere "ne kadar" verileceği tartışmaları önce yüzde oranlarıyla konuşulurken daha sonra miktarlar ve trilyonlar üzerinden tartışılmaya başlandı. "Türk-İş 140 trilyon istiyordu. Devlet ise 40 trilyon veriyordu. İşçiler memurdan, emekliden kat kat fazla alıyordu." Çiller yandaşı medya, her gün yeni yeni senaryolarla çıktı işçinin karşısına. Bu 100 trilyonla kaç okul, kaç hastane yapılacağı kalem, kalem izah edildi. Oysa bu 100 trilyon, 7 bin 500 trilyon olarak tahmin edilen 1995 yılı milli gelirinin sadece yüzde bir buçuğu civarında. Peki, bu milli gelirin geri kalanı nereye gidiyor? Devletin iç borçlanması dolayısıyla özel ve tüzel kişilere her yıl ödenen 550 trilyonluk faizden kimse söz etmiyor. Son yıllarda savaş harcamalarına giden yaklaşık 400 trilyondan da söz eden pek kimseye rastlanmıyor.

Ekonomist Aslan Başer Kafaoğlu bu konuda şu noktaya dikkati çekiyor: "Bugün devlet, bütçenin yüzde 40'ını faize veriyor. Senden, benden vergi alıyor faize veriyor. Şimdi de işçi zamları söz konusu olunca '60 milyonun parasını 680 bin kişiye yediremem' diyor." Ama 550 trilyonu 25 bin kişiye yediriyor. Bu faizden yüzde 20 kısıntı yapsa, yani 5'te birini kıssa, işçilerin istediği 107 trilyon rahatlıkla çıkar."

Yani yanıltıyorlar. Yalan söylüyorlar. Paranın nereye gittiği çok açık. Kafaoğlu'nun da vurguladığı gibi devlet, özel sektöre faiz ödemese, o şirketlerin hepsi batar. Gazetelerin arkasında da bu özel-tüzel kişiler olduğu için hep bir ağızdan bir yılan hikayesi anlatıyorlar.

100 lirasından 40'ını tefecilere veren Çiller'e Kafaoğlu'nun bir önerisi var. "İşçiye fedakarlık yap diyor ya. Diyecek ki, faiz sahipleri sizden bir fedakarlık istiyorum. Ben bu faizleri 5 senede ödeyeceğim. İşçinin lokması için rica edeceğine, 3 milyon memura, 1.5 milyon işçiye rica edeceğine 25 bin adamdan rica edecek. Bu faizlerden yararlanan özel ve tüzel 25 bin kişi var. 550 trilyonu bu 25 bin kişi yiyor."

Para sadece tefeciye mi gidiyor? Hayır. Askeri harcamalara giden para da trilyonlarca. Aslan Başer Kafaoğlu'nun tahminlerine göre. Askeri harcamalara 1994'te ayrılan para en az 300 trilyon. Bu rakam1995'te ise en az 400 trilyon. İşçilerin istediği paranın 6 katı. Yani devlet 40 trilyon önerdiğine göre devletin işçiye verdiğinin 10 katı.

"Buradan şu sonuç çıkıyor" diyor Kafaoğlu: "İşçi ücretlerinin enflasyonda hiçbir etkisi yok. IMF diyor ki, işçi ücretini artırırsan enflasyon artar. Halbuki bu enflasyonun artışının sebebi işçi ücretleri değil. Bunun asıl sebebi faizlerin artması. Faiz ödemelerinin artması. Dolayısıyla vergilerin yetmemesi. IMF kör parmağım gözüne alıştığı reçeteleri sunuyor. İşçi ücretlerinden kıs diyor. Buna iktisatta 'IMF yobazlığı' diyorlar."

Rakamlarla büyük pazarlık

Türk-İş'in istediği zam	Hükümetin verdiği zam	Aradaki fark
140 trilyon lira	40 trilyon lira	100 trilyon lira

Sadece bu fark 5 bakanlığın bütçeleri toplamından fazla

Sağlık: 48.7 trilyon — İçişleri: 10.6 trilyon — Bayındırlık: 11.2 trilyon
Adalet: 14.5 trilyon — Dışişleri: 11.6 trilyon

100 trilyonla neler yapılabilir?

- 5.250 köprü
- 8.000 ilkokul (herbiri 16 derslikli)
- 14.000 verem savaş dispanseri
- 1.750 hastane binası (lojmanlarıyla birlikte)
- 7.241 ilçenin içmesuyu projesi
- 81.000 sağlık evi
- 530 Anadolu öğretmen lisesi (lojman ve pansiyonlarıyla birlikte)

▼ Başta Sabah gazetesi olmak üzere medyanın işçilere karşı tavrı oldukça hasmane idi. İşçilerin taleplerinin ne kadar haksız olduğunu, istenilen zamların toplamıyla neler yapılabileceğini anlatan grafikler yapmaya başladılar. Yukarıdaki küpür Sabah gazetesinin birinci sayfasında yayınlandı. İşçilerin taleplerini bu gibi yol ve yöntemlerle geriletmeye çalışan bu gazeteler ve TV kanalları ne bu yıl iç borçlara ödenecek 550 trilyondan söz ettiler, ne de savaşa gidecek 400 trilyondan...

▼ Sabah gazetesi 100 trilyonla neler yapılabileceğini grafiklerle anlatıyor. Bunları temel alırsak rantiyeye giden 550 trilyonla 25 binden fazla köprü, 80 bine yakın dispanser, 50 bine yakın içme suyu projesi, 45 binden fazla ilkokul, 10 bine yakın hastane, 2 binden fazla Anadolu öğretmen lisesi yapılabilir. Yaklaşık rakamlar bu yıl savaş harcamalarıyla yapılabilecekleri de ortaya çıkarır. İşte işçilerin lokmalarına göz diken medya bu gerçeklere hiç değinmiyordu... Ve bu medya ülkeyi yönettiğini düşünüyor! Galiba yanılmıyor, birileri, bu gerçekleri kavrayan birileri onlara tersini kanıtlayana kadar böyle düşünmeye devam edecekler...

Medya ve delilik

Trilyonlar özel holdinglere, bankalara ve savaşa su gibi akıtılırken sorun yok. Arkasındaki bu şirketlerin, holdinglerin bulunduğu gazetelerin sayfalarında hayali tablolarla, senaryolarla her gün karşı karşıya gelen işçinin, memurun, esnafın aklı almıyor bu işi. Amaç, kafaları iyice karıştırmak, bilinçleri bulandırmak. Hangi gün ne yazacakları, hangi silahı çıkartacakları belli olmuyor.

Örneğin Bayram Meral önce medyanın desteğini aldı. O da Çiller'in yüzü suyu hürmetine. Çünkü, güvenoyundaki kilitin anahtarı Türk-İş'in elindeydi. Ancak Meral, Çiller'e karşı tutumunda daha da katılaşınca özellikle Sabah gazetesi tarafından hedef tahtasına oturtuldu.

Üstelik Meral bayağı taviz vermişti, ama yetmedi! Yüzde 40'lardan yüzde 23'e inen Türk-İş "kırmızı çizgiyi" artık aşamayacağını ifade etti. Alınacak ücret zammı 10 aylık sürede büyük kayba uğramış durumda. İşçinin toplusözleşme ile sağlayacağı kazancı devlet çoktan geri aldı. Ama IMF'nin de bir "kırmızı çizgisi" var. Ve Çiller de bu kırmızı çizgide bütün gücüyle direniyor.

Grevler kilit

500 bine yakın kamu işçisinin büyük grevi siyasi tartışmalarda "kilit" rolünü oynamayı sürdürüyor. Grevlerin çözümsüzlüğe gitmesi güvenoyunu tehlikeye soktu ve erken seçim tartışmaları yeniden hızlandı. Çiller 680 bin işçiye vereceği ücret zammında IMF standartların aşmamak için bütün olanaklarını seferber etti. 680 bin işçiyi "Halktan" ayırdı ve "sizlerin parasını onlara(!) veremem" dedi. "Sınıfsal" çıkarları uğruna her yolu deneyen başbakanın son çaldığı kapı "Ekonomik ve Sosyal Konsey" oldu. Konseyin yaptığı toplantının sonunda şu görüş ortaya çıktı; "İşçilere istediği parayı ver kurtul politikası yanlıştır!" Konsey toplantısına hükümet, devlet, işveren, esnaf ve emekli temsilcileri katıldı. Toplantı işçilerin "gıyabında" oldu. Türk-İş temsilcileri toplantıya katılmamıştı.

Ücret, ücret, ücret ...

İşçi ve hükümet arasındaki bütün tartışmalar ücret üzerinden gidiyor. Türk-İş'in en son indiği rakam 90 trilyondu. Sonra biraz daha indi Meral, "70 trilyona razı oldu." Hükümetin teklifi ise 43 trilyona çıktı. Bu, oran olarak birinci altı ay için yüzde 13, ikinci altı ay için de yüzde 12' ye tekabül ediyor. Türk-İş'in son teklifi ise birinci altı ay için yüzde 24, ikinci altı ay için yüzde 19.

Medya dişini gösterdi

Bu arada medya"taraf"ını net olarak ortaya koydu. Bu tavır özellikle geçen hafta Türk-İş'in aldığı basını boykot kararından sonra netleşti. Türk-İş'in kararı şöyleydi; "İşçilerin aleyhine yayın yapan bütün gazeteler protesto edilecek, okunmayacak. Televizyonlar izlenmeyecek." Bu gazete ve TV'ler arasında Sabah, Yeni Yüzyıl, Takvim, Bugün, Yeni Asır ve Atv yer alıyor.

Daha önce ertelenerek 15 Ekim'e alınan Ankara mitingi Türk-İş'in son kozu. 500 bin işçinin Ankara'da toplanmasından son derece tedirgin olan hükümete karşı Meral, bu silahı öne sürüyor. Ankara valiliğinin bir çay toplantısında uyarılan Meral, daha sonra da Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar tarafından uyarıldı. Ağar, "TBMM'nin 1 km çevresinde toplantı ve yürüyüş yapılamayacağını" hatırlatarak son sözünü şöyle söyledi; "Grevin ötesinde bir hak yok. Kanunsuz gösteri ve yürüyüş yapmanın imkanı yoktur." Hem Ağar'ın, hem diğer devlet erkanının tarihten gelen bir korkusu var;15-16 Haziran Direnişi.

15 Ekim'de işçilerin Ankara'ya çağrılmaları herkesi öylesine ürkütüyor ki çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı

Coşkun Kırca bile işçileri tehdit ederek "sendika ağalarını" uyarıyor; "Sendika ağalarının kanunsuzluğa başvurma tehditlerine gelince, herkes aklını başına alsın! Devlet asla anarşiye müsaade etmez!"

Ankara eylemine katılmaya hazırlanan ve kamu işçilerine destek olacak başkaları da var; kamu çalışanları. KÇSKK da 17 Ekim'de üretimden gelen gücünü kullanma kararı aldı.

Türk-İş'in boykot tehdidi Sabah gazetesini de ürküttü. Sabah, Türk-İş'in mercedeslerini, jaguarlarını birinci sayfadan tanıttı.. Birdenbire sol jargonla konuşmaya başlayan Sabah, sendika bürokrasisini 'soldan' eleştirmeye koyuldu. Hatta 'liboş' Mehmet Barlas bile eski solculuğunu hatırlamış olacak ki, kendini kaybedip "Devletçi sendikacılığın sonu yok!" diye yazılar yazmaya başladı.

Asıl muhatap IMF

Sözleşmelerde asıl "taraf" IMF. İşçilerin sloganlarının büyük bölümü IMF karşıtı. Ancak medya IMF'nin bu imajını değiştirmeye yönelik haberlerini sıklaştırdı. Hazine Müsteşar Yardımcısı Bülent Özgün şöyle diyordu; "IMF makro büyüklükler üzerinde çalışır. İşçi ücretleri konusuna girmek IMF'nin görevi değil." Oysa gerçeğin bu olmadığını herkes biliyor, ama 'resmi' beyanlar böyle olmak zorunda.

Tehlikeli soru: Maaşın ne kadar?

Ayla ÖNDER

Grev çadırı Karayolları 17. Bölge'nin tam kapısında kurulu. Çadırda aygaz ocağında çaylar demleniyor. Gelen misafirlere dağıtılıyor ince belli bardaklarla. Greve başlayalı 21 gün olmuş. İşçilerin basına karşı tavırları son derece soğuk. Sorulara çok dikkat ediyorlar. Allahtan o riskli soruyu sormak aklımıza gelmiyor: "Kaç para maaş alıyorsun" sorusunu soranı baştan defterden siliyorlar. Bunun nedeni şu. Gazeteciler onlara göre "Kaç para maaş alıyorsun " diye "yoklama " çekiyorlar. En yüksek maaşı "yakalayınca", "Vay işte şu kadar alıyorlar "diye yazıp işçi düşmanlığı yapıyorlar.

Fahri Fırat hep ücret üzerinden toplusözleşmelerin tartışılmasına fena halde bozuk. İş güvencesi gibi çok hayati bir sorunla bizzat kendi işyerinde boğuşuyor. "İşyerimizde taşeron işçi çok fazla" diyor Fırat.

Taşeronda çalışan işçiler 3 milyon 700 bin ücret alıyorlarmış. Bu zaman içinde taşeronların sendikalı işçilerin yerini alması da kaçınılmaz.

Şeker grevinin yol açtığı veya açabileceği zararın 70 trilyon olduğu ve hükümetin bunu göze aldığı söyleniyor. Oysa şeker işçilerinin istedikleri zammın yıllık miktarı 10 trilyon civarında. İşçiler bunu anlamakta zorlanıyorlar. Ama Fahri Fırat anlamış sonunda; "Demek ki mesele para değil, güç gösterisi. Ben bunu işçiye verirsem yarın daha fazla haklar ister diye düşünüyorlar" diye konuşuyor. On aydır süren toplusözleşmelerde geriye dönük alacakları tamamen erimiş durumda. Aslında iş güvencesi, taşeronlaştırma gibi çok sayıda madde var henüz anlaşma sağlanmamış olan. Bunların kabulü grevlerin asıl başarısı olacak.

Toplusözleşmeler ile hükümet sorunu birbirine bağlananıca grev çadırları alabildiğine politika konuşuyor,

12 Eylül öncesini hatırlayan, o dönemde de grevde olan bir işçi Türkeş'in hükümet desteğinden oldukça rahatsız. "İşçi dostu" gibi laflarla ödüllendirilen Türkeş için şöyle diyorlar; "70'li yıllarda bizim grev çadırlarımızı kurşunlayanlar şimdi işçi dostu mu kesildi? Sancak Tül grevinde çadırlarımıza kurşun sıktılar."

Biz grev çadırında sohbetimizi sürdürürken bir işçiyi getiriyorlar. Tansiyonu yükselmiş. Oradaki ranzaya uzatıyorlar. Grvecilerden biri "Bütün hastalıkları grevde ortaya çıktı. Çalışırken farkında değilmiş meğer" diye gülüyor. Diğerleri "ölüm"ün şakasını yapıyor. Hasta olduğunu söyleyen başka bir grevci "Bana da bir mezar alalım" diyor. "Ama küçük mezar alın, tamam mı. Grevdeyiz çünkü!"

Konuşmalarımızda konu ertelenen 7 Ekim eylemine geliyor. "Onu 15 Ekim'de yapacağız" diyorlar. Bu sefer kesin gidiyoruz. Ankara sözünü duyan hasta işçi yattığı yerden bağırmaya başlıyor "Ben" diyor, "mutlaka gideceğim. Ölsem bile cenazemi göndereceğim oraya!"

Ecevit'e sempatisi olan başka bir işçinin öfkesi onun öfkesini bastırıyor. Çiller'e destek verdiği için bu işçiye göre artık Ecevit, 'Karaoğlan' değil 'Karayılan'!

Güneydoğu'ya savaşa ne kadar para gidiyor? Biri diyor ki "Geçen sene 550 trilyondu. Yani bize vereceği ücretin kat kat fazlası. Biri "vatan için" deyince hasta işçi yine doğruluyor yerinden, "Vatan, ama hangi vatan! Selim Edes, Engin Civan, Halil Bezmen'in vatanı burası mı? Onlar şimdi Türkiye'de mi?"

Aralarında "grev-toto" yapıyorlar. "Bu grev biter mi, bitmez mi?" Çoğunluğu bitmez diyor. Hükümet güvenoyu alır mı? "Almaz" diyorlar. "Bu kadar veryansın ediyorlar, ama sonuçta sermayenin destekçisi partilere oy veren yine işçiler" deyince biri "Evet" diyor. "Seçim zamanı kandırıyorlar nedense!.."

Grev okulundan çıkardıkları dersler sıralanyor;

- İşçiden başka kimseden fayda yok.
- Anamızın, bacımızın kim olduğunu anladık.
- Emeğimizin hakkını isteyince vatan haini oluyoruz.

Bu vatan haini sıfatı savaşa yeniden getiriyor sözü:

"Orada, cephede Mehmetçik savaşıyor. Siz hiç duydunuz mu bir bakanın çocuğunun savaştığını?"

Grevcinin biri gazetede bir haber okumuş:

"Üç çocuğu ölen bir kadının sırtını sıvazlayıp, 'Ne mutlu sana üç şehidin annesisin' diyordu başbakan. Ulan kendi oğluna evinin 8 yüz metre yakınında askerlik yaptırmıyor mu bu?"

Bir işçi savaştan abartılı bir rakam veriyor, ama örneklemesi tüyleri diken diken ediyor;

"Duyduğuma göre bir kelle getirene 500 milyar veriyorlarmış, ama işçiye gelince elleri titriyor!"

Türk-İş'in ilk talebi:	107 trilyon
İşçinin indiği düzey:	60 trilyon
Hükümetin son teklifi:	40 trilyon
1995 yılında 5 ayda ödenen iç borç faizi:	237 trilyon
1995 yılı tahmini aylık faiz ödemesi:	550 trilyon
1995 yılı tahmini milli gelir:	7500 trilyon
1995 yılı bütçe giderleri (ilk rakam):	1382 trilyon
Ek ödemelerle oluşturulacak bütçe:	2000 trilyon
1995'te askeri harcamalarda askeri harcamalara giden tahmini para:	400 trilyon
ÖNERİ	
550 trilyon faiz borcunun ödenmesi	
İlk yıl:	200 trilyon
2. yıl:	70 trilyon
3. yıl:	70 trilyon
4. yı:	70 trilyon
5. yıl:	70 trilyon
6. yıl:	70 trilyon

Devlete sağlanan tasarruf tam 350 trilyon
Bu öneriyi devlet 550 trilyonu % 90'ının alan özel ve tüzel kişilere yapsın.

İşçiler pazar günü Ankara'ya gelirse...

Mustafa ERDOĞAN

Türk-İş Genel Başkanı Meral'in danışmanı Yıldırım Koç ile Türk-İş'in eylemlilik sürecinin niteliği, 15 Ekim Pazar günü yapılması tasarlanan eylem, darbe ve provokasyon söylentileri üzerine görüştük. Eylem günü işçilerin sendikalarının denetimi altında bölük-takım-manga düzeninde yürüyeceklerini, provokatif girişimlere karşı uyanık olacaklarını söyledi. Koç, işçilere yönelik devlet kaynaklı bir provokasyonun çok zayıf bir olasılık olduğunu söyledi. Eylem günü işçiler polisle çatışmaktan özellikle kaçınacaklar. Koç'lu yaptığımız görüşmenin soru ve yanıtları şöyle:

Hükümetin son önerileri ne, Türk-İş'in geldiği nokta nedir?

Bakanın bize önerdiği ilk altı ay için yüzde 13, ikinci altı ay için ise yüzde 12'dir. Toplam maliyet yaklaşık 44-45 trilyon liradır. Türk-İş'in önerdiği rakam ise yüzde 24, yüzde 19'dur. Bu 77.9 trilyon yapar. Yani görüşmenin bize bir yararı olmadı. Kamu çalışanları eylemlerimize destek vereceklerini söylediler, Türk-İş de 17 Ekim'de onları destekleyeceğini söyledi. Mehmet Ağar'ın dün yaptığı açıklama çok sert değil. Şu anlamda, bugüne kadar yaptığımız eylemleri önlemek amacıyla yaptıkları açıklamalardan farklı bir açıklamaydı. Bu bağlamda fiziki olarak çok sert eylemlerin olacağı kanısında değilim. Muhtemelen çıkışlarda kontrol edecekler. Orada da karar var, mümkün olduğunca birlikte çıkılacak, durdururlarsa orada gösteri yapılacak. İzin için başvuru yapılmadı, çünkü izin Kızılay'da zaten verilmiyor. Biz Kızılay'da basın açılaması yapacağız. Yani bir izinli gösteri değil. Basın açıklaması için Türkiye'nin dört bir tarafından işçiler Ankara'ya geliyor olacak.

Güzergah nasıl olacak?

Güzergah yok. Saat 11.00'de Kızılay'da Güven Park'ta bulunulacak. Her sendika bir yerde toplanacak. Kızılay'a yürüyecek. O, sendikaların inisiyatifine bırakıldı. 9 bin dolayında araba gelecek. Bu eylem şu açıdan çok önemli, herkes bunun farkında. Biz bu savaşı kaybedersek, geriye adım atarsak, işçi sınıfı olarak kazanımlarımızı ciddi biçimde kaybedecek bir konuma itileceğiz. Ve direnme gücümüz, özgüvenimiz ve kararlılığımız kalkacak. Bundan sonra bir mezarda emeklilik yasası gelirse, toplusözleşmeler yapılmazsa, ücretler ödenmezse, bunları size uygulattırırız diyecek özgüvenimiz biter. İkincisi, biz bu dönemi kaybedersek, eğer işçi sınıfı IMF'ye karşı kaybederse, diğerlerinin IMF'ye karşı direnme gücü hiç kalmayacaktır. Açıkçası bu mücadele bu anlamıyla ücret mücadelesi olmaktan çıktı. Bu mücadele doğrudan doğruya Türk-İş'in öncülüğündeki emekçi sınıf ve tabakalar ile IMF ve Türkiye'deki uzantıları arasındaki bir mücadeleye dönüştü. Bu anlamda işin ilginç yanı anti-emperyalist mücadele ile sınıf mücadelesi örtüşüyor. Bu, Türkiye tarihinde ilk kez oluyor. Emperyalist mücadelenin başını fiilen işçi sınıfı çekiyor, öğrenci gençlik filan değil.

Türk-İş'in eylemliliği şu an siyasi boyutları olmakla birlikte, yalnızca ücret talebine yönelmiş gözüküyor. Bu perspektifi genişletip, örneğin, özelleştirmeye de vurgu yapmayı düşünmüyor musunuz?

Türk-İş baştan beri sermayeden yana bir özelleştirmeye karşı. Tek tük sendikaların dışında bu çizginin dışına çıkıp kendisi için pay kapmaya çalışanlar var ama, Dünya Bankası'nın son raporunda özelleştirmede en ileri olan ülkelerden birinin Türkiye olduğu açıklandı. Biz bunu başka şekilde dengeliyoruz. Biz buna siyasallaşma diyoruz. Son Başkanlar Kurulu toplantısında diğer emekçi kesimlerle birlikte özelleştirmeye karşı daha etkili kampanyalar üzerinde duruldu.

Nasıl bilirsiniz mevkuteyi? Bölücü biliriz...

Basın alanı savaşın yol açtığı siyasal krizin göstergelerinden biri. Siyasal tarih bir yana, yargılamalar,oldukça zengin mizahla dolu. Belge Yayınları Editörü Ayşe Nur Zarakolu'nun hikayesi ve son olarak da "Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri" kitabı hakkında açılan davanın mantığı bunu doğruluyor.

Son karar bir karamizaha benziyor.

20. yüzyıl başlarındaki ulusal kurtuluş hareketlerini anlatan bir kitabın, "Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmez bütünlüğünü" bozmayı hedeflediğini söylemek, böyle bir yorum yapmak için insanın bir çeşit paranoya içinde olması gerekir. Ortada ne Türkiye Cumhuriyeti var, ne Osmanlı kalmış, öylesi bir dönem... Kitap hangi Doğu'dan söz ediyor, bizimkiler hangi "Doğu"yu anlıyor! İnsaf edin beyler, bu doğu başka doğu. Bir zamanlar "Larousse"un "Rus'una" kafayı takanlar, bir süre sonra her gördükleri "Kürt" kelimesine taktılar, şimdi anlaşılan sıra "Doğu" kelimesine geldi. Sonunda Abdülhamit'in "Burun" hikayesini geçecekler. Tanrı bizi bu paranoyadan korusun!

Cezalar birbirine ekleniyor. Yargılamanın siyasi, hukuksal yönü bir kenara her şey bir sözcükte düğümlenmiş gibi: 'Mevkute'.

Mevkute, süreli yayının Osmanlıcası... Yani gazete ve dergi gibi süreli yayınlar anlamında kullanılıyor. DGM'ler, bırakın hukukun evrensel ilkelerini uygulamayı, mevcut yasaları dahi keyfi bir biçimde yorumlayıp karar veriyorlar. Adeta kendilerini yasa koyucu sanıyorlar. Devletin polisi infazcı olursa, savcı da kanun koyucu olmuş, çok mu? Yıllardır bu DGM'lerde biz, kitabın kitap olduğunu, dergi ya da gazete olmadığını anlatamadık. Bir mevkutedir tutturmuş gidiyorlar. Kitaplar "mevkute" olunca, yayınevi sahipleri de yazıişleri müdürü oluyor. Tabii yayınladıklarımız mevkute olunca, arkasından gelsin yayınevlerine kapatma cezaları... Bu keyfilik ve saçma durum karşısında, bizlerin hukuk temelinde savunma yapmasının hiçbir anlamı kalmadı. Bu haliyle DGM'lerde adaletin gerçekleşmesini beklemek abes. Adaleti gerçekleştirecek olanlar, savunanlar Vedat Aydın'lar, Ferhat Tepe'ler... Yani DGM "suçluları".

Her alanda olduğu gibi ortada bir kanıksama var gibi.

Bugün birkaç öncü aydın resmi ideolojiye ve tabulara karşı mücadele veriyor. Örneğin bir Vedat Aydın, bir Mehti Zana anadil hakkını yıllarca mahkemelerde bilfiil savundular. Bir İsmail Beşikçi, Kürt gerçekliğini yıllarca tek başına inatla dile getirdi. Ancak bütün bunları bir demokrasi ve hukuk mücadelesi haline getirmesi gereken yapılar, aynı kararlılık ve inatta olamadılar. Örneğin Haluk Hoca'nın ortaya koyduğu tavra karşı, geniş bir ilgi ve destek bekliyordum. Oysa kimsenin kılı kıpırdamadı. Haluk Gerger'in içeride kalması gayet "doğal" karşılandı denebilir. Oysa para cezasına karşı bu kampanyayı başlatmak içerideki insana değil, dışarıdaki demokrat ve aydınlara, belli kurumlara düşerdi. Tek başımıza muhalif olmamız yetmiyor, önemli olan kurumların da aynı inatla muhalif olmayı becerebilmesi.

Bir de 8. madde sendromu var. Muhalif şair Can Yücel 8. madde için 'sakızıncı madde' diyor. Cezalar birikiyor, sana şimdiden yüzlerce kart mı satın alalım dersin?

8. maddenin kaldırılıp kaldırılmaması ile, değiştirilip değiştirilmemesi ile hiç ilgilenmiyorum. 8. madde değişse, 88. maddeyi koyarlar, bu paranoyak mantık devam ettikçe... Savaş hali ortadan kalkmadıkça ve onun yarattığı bu marazi bilinç kökünden değişmedikçe, sistemin zihniyeti devam ettikçe, yasa maddelerindeki "yeni" düzenlemeler ile bir sonuç alınamaz.

Ne yapacağıma gelince... Bir fıkra ile anlatayım isterseniz. Nasrettin Hoca bir gün Aksak Timur'un yaşadığı kente gelir. Bakar, insanlar büyük bir telaş içinde. Aksak Timur, dört bir köşeye haber salmış: "Kim ki eşeğime okuma yazma öğrete, ona bin altın. Kim ki öğretemeye, kellesi gide!" Hoca, bu işe talip olur. İnsanlar, "etme eyleme Hoca sen bize lazımsın" derlerse de dinletemezler. Hoca Timur'un huzuruna çıkar. Aradan saatler geçer. Ne gelen var ne bir giden. Belli ki içeride sıkı bir pazarlık sürüyor. Sonunda Hoca görünür. "Bu iş tamam" der, "Eşeğe okuma yazma öğreteceğim!" İnsanlar, "Hoca bu işin içinden nasıl çıkacaksın?" diye sorarlar. Hoca kurnaz kurnaz güler. "Timur'la anlaştık, bu iş karşılığında, eşek okuma yazma öğrenene kadar bana şu kadar altın, eşeğe şu kadar ot. Bana kalacak saray, eşşeğe altın semer"... İnsanlar şaşkınlık içinde, "Ya öğretemezsen, hoca" diye sorarlar. Bizim Hoca'nın cevabı hazırdır. "Hiç telaş etmeyin. O güne kadar ola ki eşşek öle, ola ki Timur öle, ola ki ben öle " der...

Bu fıkrayı bir keresinde bir polise de anlatmıştım. İki dakika sonra bana "peki eşek kim?" diye sormuştu. Tabii ki ben, "ola ki ben öle" demiyorum. "Mevkute" yayınlamayı inatla sürdüreceğim.

Duyarsızlık ve örgütsüzlük yüreğini acıtıyor. Sanırım eleştirilerin var...

Bir örnek vereyim. Geçtiğimiz aylarda 10 bin insan barış adına açlık grevine gitti. Ne aydınlar, ne bilim adamları, ne demokratik kurumlar, ne siyasal yapılar gereken düzeyde destek gösterme-diler. 70 yıldır devrimi, demokrasiyi, gerçekleştiremeyenlerin bu sorunu önlerinde bir engel olarak ileri sürmeleri ne kadar inandırıcı olabilir, hangi mantıkla bağdaşır bilemiyorum.

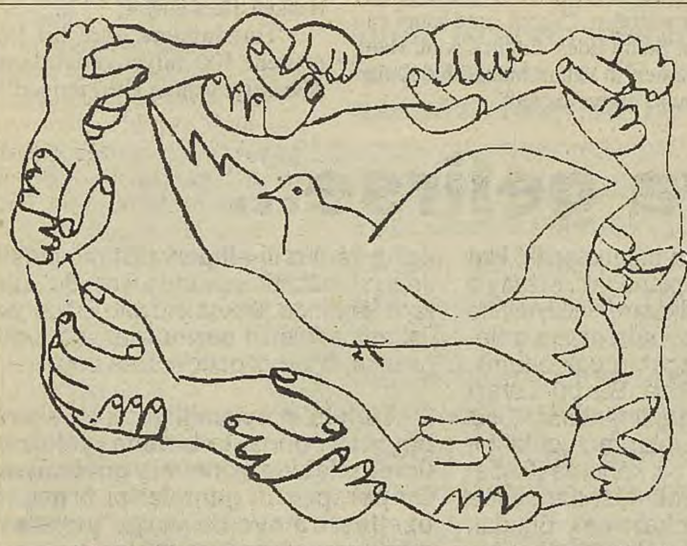
Duyarsızlığa başka bir örnek daha vereyim. Bu örneği Haluk Hoca'nın tavrıyla da karşılaştırabilirsiniz. 1991'de Terörle Mücadele Yasası'nın arkasına katılan infaz düzenlemesi ile, 125. maddeden yargılanan Kürt arkadaşlar bırakılmazken, diğer tüm sol siyasi tutuklular serbest bırakılmış, topyekün savaş adına, "batı cephesi" rahatlatılmıştı. O dönemde biz, birkaç kişi, cezaevlerini dolaşıp, infaz yasasından yararlanacak arkadaşlardan "protesto" için bir gün olsun cezaevinde kalarak, bir dayanışma sergilemelerini istemiştik, "İnfazımız yanar" diye kabul etmediler. Ve arkasından önce Bodrum'a, sonra Burdur'a gittiler...

Ayşe Nur Zarakolu'nun yargılandığı kitaplar:

1–) "CHF Programı ve Kürt Sorunu. İsmail Beşikçi (6 ay hapis ve 50 milyon para cezası. Ceza infaz edildi) 2–) Gündem Yazıları. Yaşar Kaya. (6 ay hapis, 50 milyon para cezası. Yayınevine 1 ay kapatma.Yargıtayda onandı. Dört ay erteleme.) 3–) Bekaa (Yaratılan Toprak) Hasan Bildirici. (6ay hapis, 50 milyon para cezası. Onaylandı) 4–) Birakuji. Faysal Dağlı. (6 ay hapis, 50 milyon para cezası. Yargıtay'da.) 5–) Zağroslar (6 ay hapis, 50 milyon para cezası. Yargıtay'da.) 6–) Evina Dila Min. Mehti Zana. (Dava sürüyor.) 7–) Ferhat Tepe; Abdülkadir Konuk. (Dava sürüyor, Ceylan Ofset Matbaası'nın kapatılması isteniyor.) 8–) Jenosid. V.N. Dadrian. (Dava sürüyor.) 9–) Ermeni Tabusu. Yves Ternon.(18 Ekim 1995'te A çıklanacak) 10–) Karakış Grubu. Sadrettin Aydınlık. (Dava sürüyor.) 11–) Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri. V.I.Lenin. (Dava açıldı.)

Sizin hiç şehriniz vuruldu mu?

BARIŞ AÇISI

Neşe YAŞIN

Sizin hiç şehriniz bölündü mü? Bu sorunun boğazıma attığı düğüm ve damarlarımda dolaştırdığı isyan kimbilir daha kaç yıl sürecek?

Yüksek bir binaya çıkıp şehrin öteki yarısına baktığımızda, öfkeli duvarlar, içi kum dolu variller ve dikenli tellerin üzerinden uçarak geçeceğimi hayal ederim.

Bu herhangi bir şehir değildir benim için. Bulunduğum yerden yabancıların turistik merakını ve benimkine hiç benzemeyen bir kederle yazıklanmalarını gözleyebiliyorum.

İşte orada, o dar sokakta ben! Beyaz kundaklara sarılmış bir bebek olarak doğumevinden çıkmaktayım annemle... Ve Sarayönü'nde küçük bir kız yürüyor ipekli elbisesi ve hasır şapkasıyla... Bu şehir benim için bir hayat hikayesi!

Sizin şehrin öteki yarısında sevdikleriniz var mı? Hani bağırsanız sesinizi işiteceklerdir, ama görüşmeniz yasaktır onlarla. Aranızda askerler ve sayısız bayraklar durur. Aranızda düşmanlıklar, söylenceler, tarih yorumları durur.

Şehrin iki yarısı hep aynı saatte uyanır. Güneş aynı saatte doğar; gün başlar... Ama bir yarı "günaydın" diyemez ötekine, konuşmak ve dokunmak yasaklanmıştır.

Benimkisi başka, bambaşka bir duygudur. Bu şehir benim ve gövdem ikiye ayrılmıştır. Ben bölünmüş bir sokağım, kötürüm bacaklarımla hiçbir yere gidemem.

Şehirde bir bebek doğar; bir cenaze kalkar. Gazetede ölüm ve doğum ilanları... Sınırda askerler nöbet değişir...

Şehrin bir yarısı öteki yarısını kurşunlarken yorganın altında ölümü bekleyen bir çocuk vardı. Büyümenin acılarını çeken yeniyetme bir kız; geceyarısı sokakta ürkerek yürüyen bir kadın...

Onların hepsi bendim ve bu şehir beni iyi bilir. İnsanları işitmese de taşları işitmiştir sesimi.

Şehrin yasak yarısı beni çağırır. Bu sesi rüzgarlar getirir bana. Bulutlara binip ulaşsam bu kez öteki yarısı yasak olur ve yine beni çağırır. İşte böyle çılgın bir şehirdir burası!

İki yarının birbirine gizlice dokunduğu yerlerde, bir sokağın yarısını, bir ağacın köklerini yitirdiği yerlerde; şehrin kesik damarları kanar. Yalnızca onu sevenlerin hissettiği bir iç kanamadır bu.

Bazıları şehrin öteki yarısını unutmuş gibidir. Bir duyguyla küçülür şehir; renksizleşir. Şehrin içi sıkılır... Geceleri öteki yarısı ışıklarını gösterip göz kırpar. Şehrin bir yarısı havai fişeklerle şenlik yapar öteki yarısı yas tutar... Şehrin bir yarısı öteki yarısını yok edecek silahlarla resmigeçit yapar, öteki yarıda yarıya inmiş bayraklar.

Keşke bu şehrin masalı "evvel zaman içinde" olsaydı. Ama kötüler hep kazanmakta ve uzun zaman onlar erecek muradına.

Yıl 1995. Aylardan Eylül. Şehr–i Lefkoşa'nın bir yarısı giyinmiş kuşanmış Avrupa Kültür Haftası'nı kutluyor. Sergiler, şehir gezileri, konferanslar, film gösterileri... Öteki yarısı yüzyıllık uykuda...

Bugün kitabın tanıtımı yapılacak... Toplantının yapılacağı 500 kişilik salon hıncahınç dolu.

Şehrin bir yarısı öteki yarısını kurşunlarken, yorganın altında ölümü bekleyen bir çocuk var. Büyümenin acılarını çeken yeniyetme bir kız, geceyarısı sokakta ürkerek yürüyen bir kadın...

Bu şehir beni iyi bilir, insanları işitmese de taşları işitmiştir.

Kapının önünde bekleşiyorlar.

Ben şehrin öteki yarısındayım. Kitabın yazarlarından biriyim ve barikatta oturmuş hiçbir zaman gelmeyecek bir izni bekliyorum. Dikenli tellerin ardından beni bekleyenler saatlerine bakıp duruyorlar... Ve nefretin gongu vuruyor.

"Geçiş izni yok!"

"Neden?"

"Uygun görülmedi".

Kara bıyıklarıyla bazı adamlar beni izliyor.

"Beklemeyin artık. İzin yok!"

Koşmaya başlıyorum. Ardımdan ateş ediyorlar.

Sizin hiç şehriniz vuruldu mu?

GÜLCEMAL VAPURU

Gülcemal vapuru nerelidir?

Sezai SARIOĞLU

Bu da nereden çıktı demeyin... Gücenir; gönül koyarım... Gülcemal vapuru, "vapur kavramı"ndan öteye, gitmeleri çağrıştıran, ötekine ulaşmayı amaçlayan bir hareketi imliyor: Yola çıkmak, varmak ve tekrar yola koyulmak... Denizin ötesine de gidilebilen bir yolculuk hali bu.

Çocukluğum... KaraAkdeniz'li olmadan önceki haşarı hayatım. Karadeniz'de bir kasaba; Ünye... İstanbul–Hopa arasında seyrüsefer yapan bir vapur. Her hafta belli günlerde büyük ve küçük limanların bazılarına uğrayan ve yeşillenmiş, mavileşmiş halkı şenlik havasına döndüren bir tanıdık...

Kışlık ya da yazlık sinemada seyredilen "iki film birden. kaçırmayınız" gibi bir şey... Kasabaya uğrayan kumpanyalar, çadır tiyatroları gibi aklımızı başımızdan alan, denizden gelen ve denize giden bir seyyah...

Bataryalı radyoda dinlenen ajans havadisleri ya da taş plaklar çalan gramofonun sesini bastıran düdük sesi...

Uğradığı kasabaların o gününü "Gülcemal Günü" haline getiren vapur...

Şimdi nerededir? Uzaklarda mıdır? Anıların hangi köşesindedir....

"Gitmeler, uzaklıklar, aslı astarı olan arkadaşlıklar ve aşklar nerelidir" der gibidir Gülcemal Vapuru...

Tarih ve güncellik içinden geçerek insandan insana özgür bir yolculuk...

Bu vapurda tüm halklar seyirde... Bazen kavramlar, bazen gerçekler, bazen düşler, bazen muhtelif muhalifler vapurun konuğu. Sarışın bir zenciye de, çekik gözlü bir laza da rastlayabilirsiniz Gülcemal'in güvertesinde... Uğramayacağı yer yok Gülcemal Vapuru'nun...

Tarih kimseyi gitmelerden, aslı astarı olan arkadaşlıklardan ve aşklardan mahrum etmesin...

Gülcemal Vapuru; çocukluğumun takma adı...

Aşklarım ve düşlerim gibi meşrudur...

'Onda sevdiğim şey, kültürü...'

'Bizi keşfettiren Kürtlere teşekkürler'

Yahudi bir kadın deftere böyle yazmış. Anlamlı ve güzel yazmış...

Geceden aklımda kalan bu küçük not ve şarkılar oldu desem anıları incitmiş mi olurum? Hatıraların tadı damağımızda...

İHD İstanbul Şubesi bünyesinde geçen yıl kurulan Azınlık Hakları İzleme Komisyonu'nun düzenlediği bir yemek daha tarih oldu...

Geceye Yahudi, Ermeni, Rum, Süryani, Gürcü, Laz, Alevi azınlıklardan insanlar katıldı. Sevgili Eren Keskin'in geçen yıl deftere düştüğü "Kürtler neden yok" şeklindeki dilnota karşın, tek tek Kürtler dışında Kürt kurumlarını temsilen kimsecikler yoktu yemekte. Kürt yanımız eksikti... Koşan yanımız yoktu... Şaşırtıcıydı... Azınlıkları keşfettiren Kürtlerin olmayışı bir ironiydi sanki...

Geçen yıl katılanlardan ve albümde fotoğrafı olanlardan Madam Anahit, Muammer Ketençoğlu, Kıbrıslı Türk şair Mehmet Yaşın yoktular. Eren Keskin "kısıtlıdır, yaralıdır, tutukludur, bir manisi vardır" dizelerindeki imgelerin gerçeğini yaşadığı için gelememişti. Komisyon üyelerinden Osman Köker arkadaşımız geçen yıla gönderme yapan notunu okudu. Hem içimizden, hem de dışımızdan duygulandık. Nevizade Sokak'taki eğlencelere dadanan, müslüman iktidarın milislerinden rahatsız olan Madam Anahit'in akardeonunun moralinin bozuk olduğunu duymuştuk. Soramadık... Atatürk'ün sevmediği şarkıları derleyen görmez arkadaşımız Muammer'e "Yediğin içtiğin senin olsun, gördüklerini anlat" diye Mağosa festivalinin izlenimlerini soracaktık. Şarkılarını ve özgün konuşmalarını anımsadık... Şarkıları konuğumuz oldu, içimizden meşk ettik...

Yemekte her nedense Kıbrıslılar yoktu. "Barış Zinciri"nde ve "Barış Şenliği"nde olmadıkları gibi, burada da yoktular. Bölünmüş bir ülkenin insanları, neredeyse barış imgesine dönüşen Kıbrıslılar neden yoktular?

Yelda, Yahudi kadın şair Estreya Seval'den "Hayat Hikayesi"ni, Zahrad isimli Ermeni şairin "Test" ve Kıbrıslı şair Neşe Yaşın'ın, Rum tarafından bestelenerek alternatif istiklal marşı haline getirilen, "Hangi Yarısını Sevmeli İnsan" şiirlerini okudu...

Janet ve Jak Esim ikilisi de aramızdaydı. Uzaktan bakışarak tanıştık. Janet iki tane güzelötesi şarkı okudu. Yüzündeki ifade de kaldı aklım. Resmetmek isterdim...

Başkan Ercan Kanar, ilk kez yıldızlı pekiyi güzel ve şiirsel konuştu: "Gökler nasıl bütün kuşlarınsa, denizler nasıl bütün balıklarınsa, toprak da o coğrafyada yaşayan bütün halklarındır. 'Türkiye Türklerindir' lafı, 'Yunanistan Yunanlılarındır' lafı kadar saçmadır."

Sabetaycı, sözcükleri ışımış bir genç, "nüfus cüzdanında din hanesi olmamalıdır, İHD mücadele etmelidir" derken heyecanlıydı.

Ahmet Kaya, son dizeleri Süryanice olan bir Diyarbakır şarkısı söyledi. Özel olarak çağrılmadığı halde, böyle bir yemeğin düzenlendiğini duyarak oraya gelen Kaya'nın varlığının sıkıntı yarattığı ayan–beyan ortadaydı. Birkaç ay önce polis balosuna bir polis şefinin konuğu olarak katılan Kaya'nın o hali ile bu hali arasında çelişki vardı. Sinirlenenler oldu... Neyse dendi... neyse...

Bir Ermeni kadın Sason Ermenicesiyle iki şarkı söyledi... Bir erkek ise Diyarbakır Ermenicesi ile içimizi bi hoş yapan iki türkü okudu. Şair Mehmet Çetin de, Zazaca bir şiirle katıldı muhabbete. İçinde öteki ve oraların hayatlarını dillendirdi diye düşündüm.

Herkesin bir hissesi vardı bu özelgüzel muhabbette...

Geceden aklımda, deftere yazılan o güzel not ve şarkılar kaldı...

Salondan çıkarken garsonlar masaları topluyordu...

Geriye dönüp baktık... O da ne?

Bütün masalarda şarkı kırıntıları...

Kuş Fobisi

"Son elveda" nedir bilir misiniz? Fransızların adieu'sü gibi bir şey... Sonbahardasınız, kaçamak güneşle karşılaşıyorsunuz ve "sonbaharın son günü, son elveda" diyorsunuz. Derken birkaç hafta sonra manzara tekrar ediyor: "Gelsin son elveda" kavramının oluşturduğu hayatlar. Geçtiğimiz günlerde böyle bir "son elveda"da Hafız Burhan'dan söz açıldı. Hafız'ın, Atatürk'ün huzuruna "kuş sesleri yayılır ovalara dağlara" okul şarkısı ile çıkışı üzerine konuşuldu. Derken söz dönüp dolaşıp, SÖZ'de bir dayanışma ve protesto ilanında geçen "Kırk yıllık Kâni olur mu Yâni" tümcesine geldi... "Son elveda ile, Hafız Burhan'ın kuşlu şarkısı arasında ne alaka var demeyin... Var, hem de çok var; diyalektik bir alaka bu. Dönüp dolaşıp "kuş fobisi"ne gelmek kaçınılmazlık. Kendi hemcinsi ile somut bir dayak olayında duyarlılık gösterip dayanışma yaparken, 'öteki'ni aşağılayan bir sloganın devreye sokulması "alışkanlıkların negatif gücü" değil midir? Kuş fobisi yani; ötekini tarih dışı saymak... Anında unutmak... Elmayı teorik olarak yemek yani... Ve gerçeği ıskalamak...

"Kuş fobisi" gündelik yaşamdaki "muhalif ve muhtelif halleri" açıklamak için anahtar bir kavram. Kavramın özünde, öteye varamamak, ötekini anlamamak, karşı kıyıya geçememek inadı yatıyor... Bir de nezaketsizlik ve sevgisizlik... Sahi sevgisizlik sizce nerelidir?

Mehmet Yaşın; son zamanlarda oldukça popüler olan Kıbrıslı bir şair. Kuş fobisi kavramını ilk kez onun bir yazısında okumuştum: "Prof. Namık Volkan. Kıbrıslı Türkler hakkında psikolojik çözümlemeler yaptığı 'Cyprus, War and Adaptation' adlı kitabında "Kuş Fobisi"nden söz eder. Kıbrıslı Türkler arasında yaygın olan kafeste kuş besleme alışkanlığını da, bu fobiye, kendilerini kafes içindeki kuşlar olarak görmelerine bağlar: 'İnsanlar hergün robot gibi kahveye gidip, adeta orada oturup kalmak zorundalarmış gibi saatlerce oturuyorlar. Kıbrıslılar hemen her evde kafes içinde kuşlar besliyorlar. Tıpkı enklavlarda (kapalı bölge) yaşayan ve kahvelerde oturan insanlar gibi uçabilecekleri halde uçamayan kuşlar.' Volkan, 1968 yılında Kıbrıslı Rumlar sınırları açtığı halde Kıbrıslı Türklerin kendi enklavlarından çıkıp öbür tarafa neden geçmedikleri sorusuna yanıt arıyor."

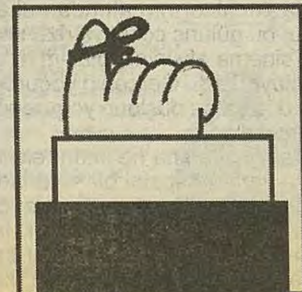
Yaşın ödüllü bir şair. Adam Sanat'ta ve diğerlerinde yazdığı "sanat ve şiir üzerine" yazılmış gibi duran yazılar bana kendisinin de kullandığı "kuş fobisi"ni ve daha da önemlisi sevgisizliği anımsattı... Bazı iktidar odaklarından ve medyadaki mikro iktidar odaklarından 'çoğunluk aferini almak' için yazılan, olguları yanlış seçilmiş ve soyutlamaları yanlış adreslere yönelmiş sevgisiz yazıları anımsattı. Bir tür "kuş fobisi" yani. Kendini ve kafesini merkez alan, öteye bir türlü geçemeyen egosantrik sevgisizlik... Tek kişilik entelektüel bir devlet; fosmodern bir birey... Kendi kafesinde kendi kuşunu besleyen, "uçtu uçtu medya uçtu" halleri... Yazıklardan Beşparmak dağları... Başparmak tiryakiliği: İlktidar: "Çare bulunmaz bilirim yareme..."

Öbür tarafa geçemiyor Yaşın, kendi doğrularını bile yanlış yaşıyor... Bu, tipik bir "onanma mekanizması" değilse nedir? Parçalanmış toplumlardaki yaralanmış bireyin/muhalifin, iktidar alanında yer açmak için geliştirdiği entek–lektüel mekanizma. Kendine ve ötekine yabancılaşmayı baştan taammüd haline getiren "kuş fobisi"... Tarih ne yazık ki, "karşı çıkılan şeyin kendisi olmak" şeklinde tecelli ediyor...

Kıbrıs'ta gazi olmakla sıkça öğünen ve bunu değişik dersler içinde sıkça zikreden Yalçın Küçük'te de kuş fobisi yok mudur?... İddia ediyorum birinci dereceden "kuş fobisi"ne yakalanmıştır zart–ı muhterem kendileri. "Hassasiyetim için özür dilerim", ama şimdiye dek, "1974 Savaş Harekatı" için Kıbrıs Türk ve Rum halkından ve kendi halklarından "gazilik" mertebesi için zinhar özür dilemeyen biri nasıl olur da Kürtlere ait bir kürsüden Kürtbazlık yapabilir. Bu bir tez konusudur. Bu türler olsa olsa tarihin marangoz hatasıdır ve her beş–on yılda bir nasihat–ı musibet olarak zuhur ederler... Nicelik şımarması...

Tuhaflıkların arsız bir yanlışlık olarak geliştiği bir dönemde Kürt kardeşlerimize hüzün ve sitem hakkımızdır...

Sevdanın özü birdir...

Öteki mi? Aklımda

SAHAF GÜNCESİ — Oğuz ÖZDEM

Sarışın şiir siyah beyaz çıkar antolojilerde

(Birinci Bölüm)

Nesne adları uzun bir süreç sonrası oluşurlar. Biz bilemeyiz o adı o nesneye kimin ilk yakıştırdığını; ama kullanırız onu. Buysa iletişimimizi kolaylaştırır.

Bizlerin de ad bırakmak zorunda kaldığımız durumlar olur.

Doğacak çocuklara ad bırakılması düşünülen adlar gibi... doğum sonrası panik yaşatır.

Bir yazının başlığı gibi... Tam da bitirmenin rehaveti çökmüşken...

Bir şiirin başlığı gibi... (ayrı bir imge değeri yoksa şiirdeki başlığın gereksizleşmesi de sözkonusu.)

Süreli yayınlardaki köşe adları da böyle...

Köşe adları; yazının benzerlerinden ayrılmasını sağlar, konusunu işaret eder; ama yazısının kapsamını daraltabilir de.

"Sahaf Güncesi" ilk başta "Sahaf Güncesi ya da Kalem Darbeleri" şeklinde düşünülmüştü. Sahaflık belli bir içeriği işaret ederken, "Kalem Darbeleri" bir genişlemeyi öngörüyordu. Sonuçta "Sahaf Güncesi" olarak kaldı. Sahaflık benim asıl benimsediğim kimliğim; fakat "Atika Sahaf" aynı zamanda bir dergi mutfağı; Atika Şiir'in... beraberinde benim şair ve öğretmen kimliğim. Böyle olunca da genişleyen bir ilişkiler ağı sözkonusu. Kısaca bu köşe, giderek "Sahaf Güncesi"yle kalmayıp, dergiye de uğrayan yazar ve şairlerden oluşan bir albüm oluşturmayı da amaçlıyor; gene günün birinde bir sahafın tozlu raflarında da yer alabileceği düşüncesiyle....

Bu sayıdaki "sahaf dergi" konuğumsa Mustafa Köz...

M. Köz için şu bilgiler verilmiş "Salıdan Önceki Pazartesi" adlı kitabında: "1959 yılında Niğde'de doğdu. Aynı yıl ailesiyle İstanbul'a göçtü. Bir süre işletme, gazetecilik, hukuk okudu. Yasalara inancını yitirdi, hukuk öğrenimini bıraktı. Yankı ve Yeni Gündem dergilerinde gazetecilik yaptı. Cumhuriyet ve Aydınlık gazetelerinde yazıları yayımlandı. Mavi Yaka ve Edebiyat Seçki dergilerini yönetti."

Şairler ilk başta şiirleri tanıştırır; bir şiirle tanışırken aynı zamanda şairleriyle de tanışırsınız, bu tanışma bir dostluğu oluşturacağı gibi, bir uzaklaşmayı da oluşturabilir; çünkü şiir şairin kendisidir. Mustafa'nın şiirlerini dergi sayfalarında okuduktan sonra günün birinde karşılaşacağımızı ve dost olabileceğimizi sezinlemiştim, yanılmamışım....

İlk kez Fırat Kitabevi'nde karşılaşmıştık. Buna karşılaşma da denilemezdi; çünkü sadece ben görmüştüm onu. Kitaplarının arkasında fotoğraflarının çağrışımıyla bu Köz olmalı diye düşünmüştüm.

Sonradan nerede tanıştık, bunu anımsayamıyorum, ama sonuçta sıkı bir dostluğumuz oluştu. Sanırım bu yazıda da en çok kullanacağım sözcük "dostluk" olacak. Dostluk soyut bir kavram; fakat Mustafa için söylersek somutlaşır.*

Onunla dost olun, göreceksiniz, yanında yüksek sesle düşünebilirsiniz; bu sömürülmez. Hapse düşebilirsiniz: "neruda gibi bir yoldaş bulayım/ hiç durmaz ölürüm"ü uygular...

Ve onunla dost olmuşsanız erken ölümü denemeyin:

"Altı mart doksan üçtü,/ Bedri* öldü kardeşim benim/ içini çeker gibi gülen/ bir şinik buğday, oltutaşı./

İncelen yüzümden anladın,/ boğulan sesimden/ acı dolu bir kış geçirdim."

Soysal Ekinci için:

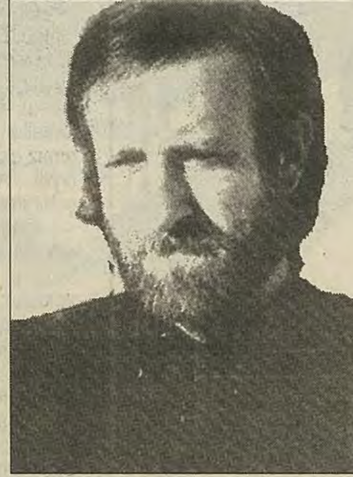
"Yalnızlık, birikmedik diyorduk bütün yaz/ bu yüzden güz, arkamızdan vurdu bizi."

Suskunluk... Halkımızın en büyük özelliği; kutsamış onu "söz gümüşse sükut altındır" demiş. Sözün gücüne mi inanmamış, susturulmuş mu, korkmuş mu, "içe atmak" deyimini benimsemiş. İçe atmak... belki de şairler üretilmiştir; belki de konuşamamanın dilidir... Belki de: "ah ece sustukça kalabalık bu çocuklar/ konuştukça kuş uçmaz kervan geçmez yol."

susmak–sükut– nerede altındır?

(...)

"çığlıkla çelikle giriyorlar etime/ demirle bakırla giriyorlar kanıma/ ve ben ne bir adım ileri/ ne bir adım gerisine/ düşüyorum gecenin/ –tam ortasındayım–/ öylesine susuyorum ki/ dilimi boğazıma akıtıp öylecene/ paslı bir ondörtlü dayıyorlar şakağıma/ bir ondörtlü/pas/pis/ ve kir/ duvara diyorum duvara/ ilk kez konuşuyorum/ ilk kez heceleyen bir çocuk gibi/ müthiş şaşarak nesneye/ du–va–ra/ duvara götürün beni/ bize ölmek anca orda güzeldir."

Ökselerden, kalburlardan anlıyoruz güz bitti / bata çıka koşturduğumuz o kırçıl ovada, / yükselen ya da alçalan sularla belki.

Yükselen ya da alçalan sularla belki / kağşayan bir kamışın hüznüdür günlerimiz / uzun ama upuzun nehirler gibi şimdi.

Evet. Suskunluğu Mustafa'ya yakıştırmak istiyorum. Çok konuşmaz; neye üzüldüğünü, neye sevindiğini uzun süre sonra öğrenebilirsiniz. Ama "hayatı yorumsuz sevmem" diyen Köz'ün susması mümkün mü? Susmak onun şiirlerinde bir imgeyse hayatında bir ilkedir. "Benden başka şair yoktur" edasıyla oluşturulan şiir kaosu ortamında da: "Şiir arıyorlar şimdi her yanımda/ türk şiirini tağyir tebdil ve ilgadan sanığım on yıldır ve on yıldır tek kelime kaçırmadım ağzımdan işkencede şiire dair/

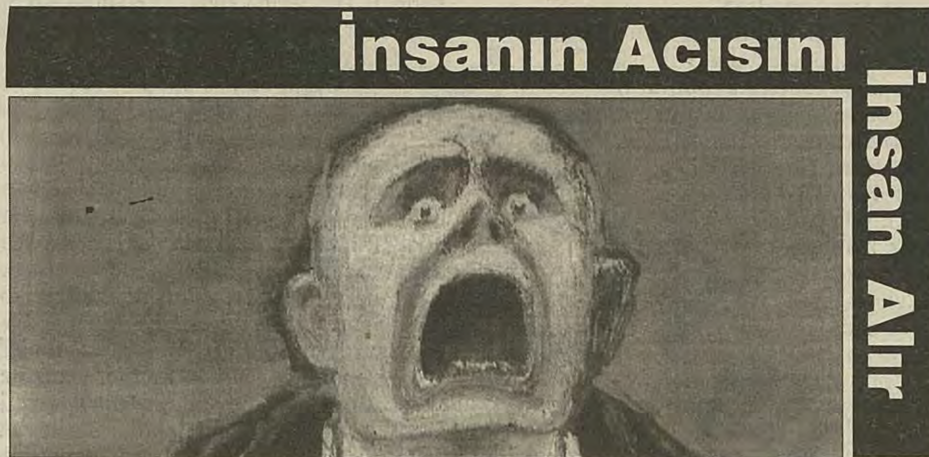
ama onlar arıyorlar
arasınlar
ekmek kırıntılarıyla yürürdüm sokaklarda"

(...)

Mustafa, bir kitabını bana "Bizim sonumuz ne olacak yahu!!" sorulu ithafıyla imzalamış.. Bu "yahu" ikimizin hallerini birbirine çakan "çivi" oluyor birden. Bir düşünün, akşam olunca "döneceğimiz bir yer var mı"yı düşünmezdik hiç. Bilmem kaçıncı "artık kapanıyoruz" sözünü duyduktan sonra anlardık sokakta kaldığımızı. Kitap ve şiir dolu çantamız, yastığımız olurdu çoğu zaman. Bir kezinde Taksim'in orta yerinde, duvar dibinde sızıp kalmışız. Yağmurla uyandığımızda öğlen olmuştu. En güzeli kimse rahatsız etmemişti; kimse merak etmemişti; bunlar kim diye. Ülkem, bazen özgürlükler (!) ülkesi...

Mustafa...
kendisi sarışın şiir
ama
siyah beyaz çıkar
antolojilerde...

İnsanın Acısını İnsan Alır

Ş ü k r ü E R B A Ş

ACI SU ya da KÜÇÜK NOKTALAR

Çocukluktan gençliğe geçilen o rüzgarlı ve korunaksız köprülerdeydiler. İnsanın giydikleri beğeni düzeyini ve yaşadığı gerçeği, giderek düşlerini ve kişiliğini birazcık yansıtıyorsa, düşkün bir hayatları olmalıydı. Bedenleri, her yanı sünmüş giysilerinin solgunluğuyla acıklı bir uyum içindeydi. Zayıftılar. Kapıların, duvarların ve çatıların tüm gizlenmesine karşın, evlerin dışavurmuş bozgunuydular. Nem ve küf kokusu kendilerinden önce varıyordu gittikleri yere. Gittikleri yerse ancak halk otobüsleriyle gidilebilen yerlerdi. Birazcık düşgücü olan herkes, babalarının ses tonundan, annelerinin saç teline, kardeşlerinin gözbebeklerindeki ağrıdan, hiçbir hayali barındırmayan yatak şiltelerine kadar, sınıfsal konumlarına ilişkin her türlü imi görebilirdi duruşlarında. Saçları bir güldürünün vazgeçilmez dekoru gibi, ünlü bir pop şarkıcısının saç modeline göre kesilmişti. Tırnaklarının dibinde yuvalanmış yağ ve kir, taşkınlıklarının altından akan bir acı suydu, bu gülünç coşkuya üzünçler ekleyen. Bir sinema afişinin çıplaklığını ve uzaklığını soluyorlardı. Gerçeğin yoğurduğu birer ağır düş ya da düşlerin yoğurduğu birer katı gerçektiler.

Yaşama sevinci adına ne kadar eksikleri, özlemleri varsa, hepsini bir seferinde yaşayacak ilk ve son olanağı bulmuşlar gibi saldırgan bir sarhoşluk içindeydiler. İnsanın yaşamında karşılığı olan hiçbir sevinç bu kadar pervasız ve doyumsuz olamazdı. Bir katkılarının olmadığı ve olamayacağı, bulutlar kadar herkese ait ve kimseye ait olmayan bir başarıyı sahiplenmenin emeksiz ve abartılı kibiriyle doyuruyorlardı hiçlik duygularını. Bir şeyi bilmek ve anlamaktan çok, sonuçlarına katılarak varlıklarına anlam buluyorlardı. Başka zaman kıyısından geçemeyecekleri ışıklı bir dünyanın eşiklerinden geçiyorlardı, sorgusuz yargısız. Herkesin eşitlendiği bir garip silinme içindeydiler. Sevinçten çok hınca benziyordu. Bir maçın sonuçlarıyla, kurt başına benzettikleri yumrukları arasındaki ilişkiyi kimsenin anlama olanağı yoktu ve sırtlarına geçirdikleri üç hilalli bayraklarla toplumsal narcissus'un merceğinde adam büyüklüğü kazanmış birer küçük noktaydılar. Zor doğruya, güçsüzlük üstünlüğe, bilisizlik genel bir ahlaka dönüyordu kişiliklerinde. Herkesin içinden hayır dediği yerde acımasız bir biçimde çoğalıyorlardı.

Adam, soluğu boğazına kement olmuş bir tıkanmışlıkla durdu yol kenarında. Kızının elinden tuttu. Kalbi aklına mı, aklı kalbine mi zehir akıtıyordu, yoksa kirpikleri mi batıyordu gözlerine, gördüklerini seçemedi. Topuklarından boğazına doğru bir türkü yükseliyordu. Korna sesleri, ulumalar ve balkonların uçurum sessizliği içinde ancak kendinin duyacağı bir acıyla inledi:

"Padişahlar katlime ferman eylese/ Gene geçmem ala gözlü pir senden/ Cellatlar karşımda satır bilese/ Gene geçmem ala gözlü pir senden."

Akşam katlanarak büyüyordu. Adam ve türkü bu uğultu içinde bir hava kabarcığı kadar korunaksız, ince ve güzeldiler. Yankısı giderek azalan bir uzaklığa dönüşüyorlardı. Banaz'dan Karadeniz'e, Gemerek'ten Kızıldere'ye kadar ulaşan ses, bir ayrıcalık, bir onur imgesi gibi düşüyordu caddenin lekesiz yerlerine: "Ol yedi yerimden vursalar yare/ Cerrahlar derdime kılmasa çare/ Kemend ü bend ile çekseler dare/ Gene geçmem ala gözlü pir senden."

Bir çocuk ay ışığı gibi gülümsedi genişleyen geceye karşı. Adam yerini bulmuş bir içtenlikle ışıdı. "Gözleriyle tükürен" kimliksiz güruh, o gürültü, kin ve yanlışlık azalarak uzaklaşıyordu.

'Hiçbir mizah dergisini evime sokmuyorum'

Sarkis Paçacı yıllarca Gırgır, Hıbır, Limon ve Yeni Gündem'de karikatürler çizdi. Sonra birdenbire kayboldu ortalıktan; artık o çok yalın ve çarpıcı espriler içeren çizgileri göremez olduk. Yaklaşık iki yıl önce bir çizgi–roman dükkanı açtığını öğrenince soluğu yanında alıp uzunca bir röportaj yaptım. O konuşmada küskünlüğünü ve değişimini tüm içtenliğiyle anlattı. Avrupa marksistliğiyle başlayıp İsa Mesih'in öğretilerini iyice sindirmeye çalışan bir kimlik vardı o zaman karşımda. Şimdiki halini merak ettim. Sarkis'in İstiklal Caddesi Sakızağacı Sokak'taki "Naregatsi Comicsh Shop" adlı mağazasındayız. Keyfimizce söyleşmeye başladık.

Mizah camiasına olan kırgınlığın hala devam ediyor; bu belli. İsa, Mesih, Hıriştiyanlık, bunlar neler kattı yaşamına. Bir değişiklik var mı?

Din her zaman için benim yaşamıma, ruhuma ve sanatıma katkıda bulunmuştur. Son dönemlerdeki eğilimimi ise ekonomiyle ilişkilendiriyorum. Yoksullaştık. Bu, dine daha çok sarılmada bir faktördür. Türkiye'deki Refah'ın durumu gibi; çünkü din kültürel bir öge, davranış biçimlerinin toplamı olmasının yanı sıra yoksulluğu karşılama biçimidir de... Yaşamdaki paniği önler.

Geçen röportajımızda Avrupa marksizmi, sonra anarşizm, daha sonra da Stalin'e ilgi duyduğunu söylemiştin. Din yine bu kadar ön planda mıydı? O zaman yaşamında panik yok muydu?

Sosyalizm her zaman vardır aslında. Yoksulların geliştirdiği bir düşünce biçimidir. Sistem niçin daha doğru olmasın ki! Ama bu daha çok düşünce biçimidir, yani bence artık sosyalizm sadece muhalefette etkilidir. İktidar olduğu zaman kendi kendini yok eder.

Peki ideolojiyle sanatın hiç mi ilgisi yok? Eskiden daha komik, daha çarpıcı şeyler çizdiğini düşünüyorum. Sanki daha yaratıcıydın.

Nereye gelmeye çalıştığını biliyorum. Yok öyle şey. Şimdi de yaratıcıyım. Komik de çizebilirim. Ama yayınlamıyorlar.

Niçin?

Temel nedenini tam olarak ben de bilemiyorum, İstemiyorlar. Mizah camiası bana karşı. Bizim gibi insanlar kendilerini varetmeyi düşünürken önce düşmanlarımızı düşünmeye başladık, şunu yaparlar mı, bunu yaparlar mı diye. Çizdiklerim hoşlarına gitmiyor, ama ben de kendimi satamam ki!..

Üstü kapalı konuşuyormuşsun gibi... Ben de nedense burada azınlıkları, durumlarını ve sorunlarını sormak istiyorum.

Ben ve ailem azınlık değil, yabancıyız. İnsana hem buralısın, hem de azınlıksın de, böyle şey olur mu? Bu ülkede 50–60 bin ruh hastası gruba azınlık sıfatı yapıştırılmış.

Niçin hasta ruhları?

Korkuyorlar. Hepsi çok korkuyor. Mevcut statüyle yetiniyorlar. Bu statü ancak korktukları zaman tuvalete yetişmeye yetiyor. Azınlık statüsü sakinleştirici bir ilaçtan başka bir şey değildir. Aslında azınlıkların bir arada ele alınması da yanlış. Türkler ve Ermenilerin durumu diğerlerinden farklı. Tarihsel olarak önemli gelişmeleri birlikte yapmışlardır. Ancak daha sonra bazı olayların kapatılması için azınlık statüsü icat edilmiştir.

Zarolara gelelim istersen. Doğu ve Güneydoğu insanına çok ironik bir yaklaşımın vardı o karikatürlerde. Şimdi nasıl? Yine benzer şeyleri mi çizersin?

Farklı... Zaro daha çok doğayla bağlantılıydı. Teknoloji dışı bir yaşam biçimi vardı orada. Oralara hiç gitmememe rağmen, çıplak bir kara parçası üzerinde öylece yaşayan insanları çizmek kolaydı. Şimdi çizmeye kalksam Zarolar farklı çıkar. Teknoloji hakimiyeti var biraz. Bir de sosyal kimlikleri başlangıçta yoktu. Şimdi var. Orijinalitelerini de kaybettiler elbette. Tıpkı gecekondu, kenar mahalle, yoksulluk gibi... Bugün çok iyi eğitim almış bir insan da yoksul olabiliyor. Yoksulluğun da tadı tuzu kalmadı. Bu mizahi yaklaşımı engelliyor. Bir de şu var. Zaroların Türkiye basınında yer almaması ciddi bir kayıptır. Türkiye'deki bir realiteyi yansıtıyordu. Zarolara –simge olarak kullanıyorum– hakkını vererek bakamadıkları için Çetin Altan okumak zorunda kaldı insanlar, ya da Zülfü Livaneli'nin tuzağına düştüler. Bunları beceremeyenler ise oturup televizyondaki saçma sapan programları izler hale geldi. Zaroların medyada yer almaması politik bir açmazdır.

Şimdiyse bir Bedo var. Bedo Şaşmazyan! Nasıl bir kişilik bu Bedo?

Bedo hasta bir insan, geleceğin insanı... Çok kısa bir zaman sonra insanlar dille değil, şekillerle iletişim kuracaklar. Bunu anlatmaya çalıştık. Ancak anlamayı reddettiler. Oysa biz Bedo'yu nostaljik bir tip olarak da ortaya çıkarabilirdik. Belki yine anlaşılamazdı. Ancak şurası da bir gerçek. İnsanlar geçmişlerini geleceklerinden daha çok önemsiyorlar. Bir tutsaklık var, toplama kampı psikolojisi... Kendi geleceklerine hep başkaları karar veriyor.

Ülkemizde mizah nereye varacak? Geçmiştekiyle bir kıyaslamasını yapabilir misin?

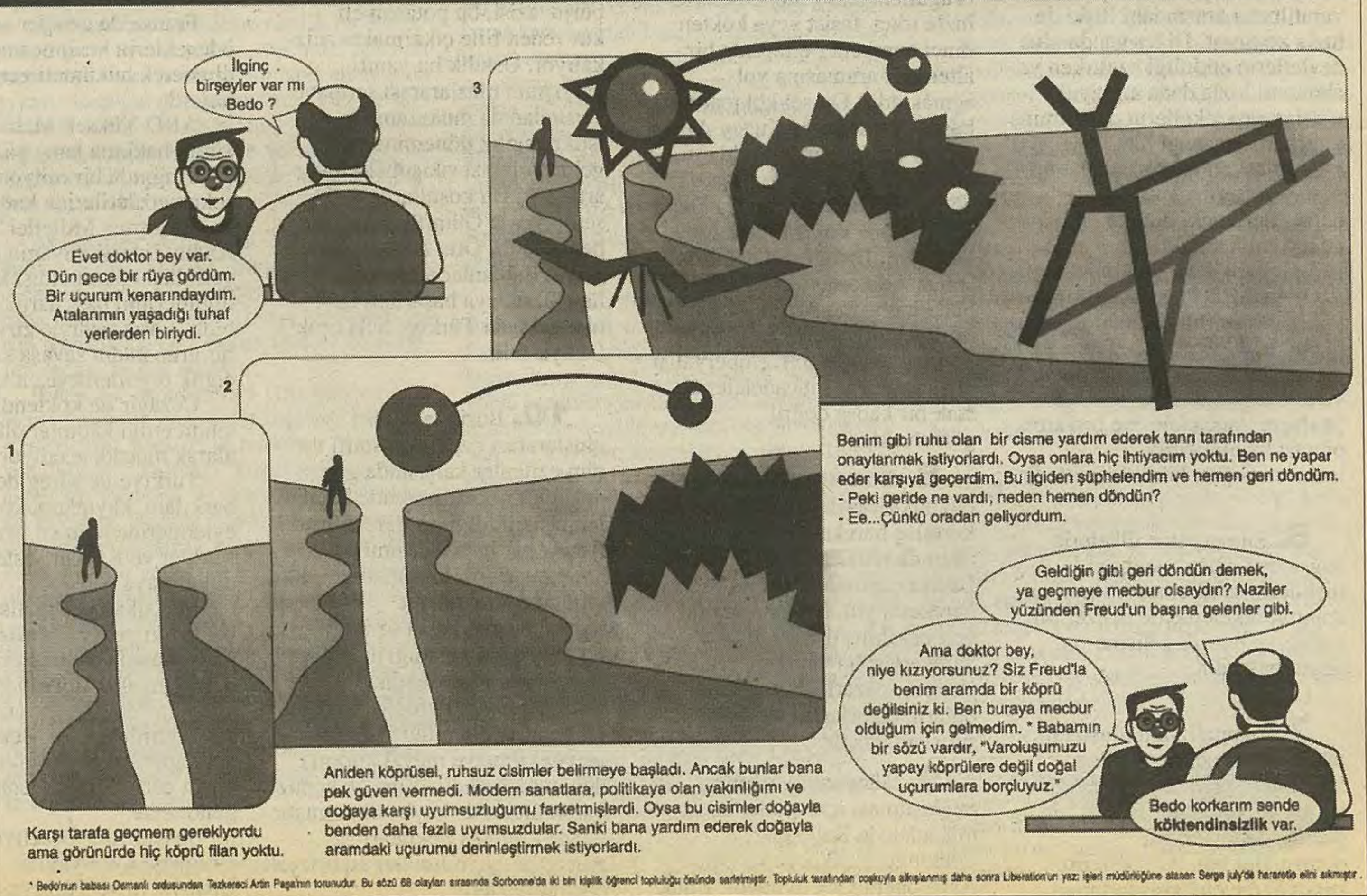
Geçmişte bir örgütlülük vardı yine de. Örgütlülük homo sapienslerin bu gezegendeki beklentilerini karşılıyordu. İnsanları disipline ediyordu. Din gibi... Şimdi hiçbir şey yok. Leman dergisi kültürel kimliklere bir doyuruculuk sağlıyormuş gibi davranıyor sadece. Kalıcılık kaygısı yok. Geçmişten ne kaldı ki! Oğuz Aral'ın Hürriyet'e kapağı atması bir kalıcılıktır sadece... Bugün hiçbir mizah dergisini evime sokmuyorum. Çocuklarıma da okumalarını yasaklayacağım.

Senin bir de modern sanat tutkun var. Nedir modern sanat?

Avrupa sanatı modern sanattır. Bunun sanatçının yetenekli olup olmamasıyla ilgisi yok. Kültürel geçmiş lazım. Örneğin çizgi roman... Avrupa'dan Warnauts–Raives ikilisi, Ted Benoit, Mattoti hemen aklıma gelirken Türkiye'den olmuyor. Çünkü toplum reddediyor.

Daldan dala atlamadık herhalde. Güzel bir sohbet oldu. Teşekkür ederim Sarkis...

Uluslararası durum ve güç dengeleri

BSP Tebliği*

1. İçinde bulunduğumuz dönem, dünya kapitalizminin içinde bulunduğu uzun durgunluk dalgasıyla belirlenmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan uzun genişleme dalgası, yerini '70'lerin başında gözlenen bu gerilemeye bırakmıştır. Savaş sonrası dönemi belirleyen refah devleti, kitlesel üretim ve kitlesel tüketime dayalı zor denge üçlemesi sermayenin aşırı birikmesi, kâr oranlarının düşmesi, emperyalistler arası bir hegemonya kirizinin belirmesi ve borçlar ekonomisinin sürdürülemez hale gelmesi sonucu çökmüştür. Bu dönem sınıflar arasındaki güç ilişkilerinde emekçiler aleyhine radikal bir değişikliği de beraberinde getirmiştir. Buna ek olarak, eski Sovyet ve Doğu Avrupa rejimlerinin kapitalist dünyaya entegrasyon sürecine girmesi ise, bu değişim sürecinin ikinci temel belirleyicisi olmuştur.

2. Bununla birlikte kapitalizm temel iki sınırını aşamamaktadır. Birincisi bilgi ve üretim kapasitesi bütün insanlığın maddi, kültürel ve toplumsal ihtiyaçlarının tatminini mümkün hale getirdiği halde, kapitalizm giderek daha büyük bir çoğunluğu bu gelişmenin yarattığı olanakların dışına atmakta, çoğunluğun en temel ihtiyaçları dahi karşılanamaz hale gelmektedir. İkincisi, kapitalizmin dünya çapındaki mutlak hegemonyasına rağmen, istikrarlı bir dünya düzeni yaratmasının mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır.

3. Bazı emperyalist ülkelerde sanayi ve hizmet üretiminde önemli bir canlanma görülmekteyse de, kısa ve orta vadede kapitalizmin durgun uzun dalgadan kendi olağan dinamiklerine dayanarak yumuşak bir çıkışı olanaklı görülmemekte. Artan kârlılık yatırımları ve dolayısıyla büyümeyi giderek daha az harekete geçirir oldu. Üstelik ekonomik büyüme ile iş alanı yaratılması arasındaki ilişki de hızla kopuyor. Diğer yanda ulus devletlerin etkinliği azalırken ve ekonomi hızla daha az sayıda uluslararası tekellerin denetimine girerken, herhangi bir koordinasyon ve düzenlemenin olmayışı, sermaye hareketlerindeki hız ve değişkenlik sürekli bir istikrarsızlık kaynağı olmaktadır. Sarsılan ABD hegemonyasının yerini emperyalist güçler içinde, özellikle de Almanya, Japonya ve ABD arasındaki iç çelişkilere ve dünya pazarlarını yeniden paylaşım mücadelesine bırakmış olması kapitalizmin istikrarsızlığını körüklemektedir.

(...)

6. Emperyalist ülkelerin bağrında Güney'i andıran ilişkilerin şekillenmesi sürerken, bağımlı ülkelerde de benzer bir eşitsiz ve bileşik gelişme yaşanmaktadır.

(...)

7. Kapitalizmin uluslararası düzeyde yol açtığı talan ve felaketlere rağmen, eski Doğu Bloku ve Sovyetler Birliği'nin geçmiş deneylerinin olumsuzlukları, bu ülkelerin kapitalizme entegrasyonunun yarattığı ideolojik ve politik ortamla da birleşince alternatif bir toplum projesi olarak sosyalizmin ciddi bir inandırıcılık krizine girmesine yol açtı. Bunun yarattığı boşluğun yerini '80'lerin başında liberalizm, bireycilik, mistisizm, "büyük proje"nin iflasını ilan eden post-modernizm gibi, günümüz kapitalizminin ideolojik yansımaları doldurmuştur. Kapitalizmin kendi iç dengelerinin bozulması sonucu toplumsal kapsayıcılığının çökmesi, ulus devletlerin krizinin yarattığı boşluk ve tepkiselci milliyetçilik de bu gelişmelerde belirleyici olmuştur. Diğer yanda geleceğe dair umutsuzluğun örügütlenmesi geniş kitlelerin hızla ırkçı, faşist veya kökten dinci hareketler etrafında bir alternatif aramasına yol açmaktadır. Dinsel köktencilik başta Ortadoğu ve Kuzey Afrika olmak üzere, Hindistan'dan İsrail'e, ABD'den Avrupa'ya kadar güç kazanmaktadır. Doğu Bloku'nun, Yugoslavya'nın ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucunda ortaya çıkan uluslar, halklar arasındaki savaşlar milliyetçiliği körüklemiştir ve bölgeyi uzun süreli, emperyalist güçlerin çıkar mücadelelerine açık bir kaosa doğru götürmektedir.

8. Dünya kapitalizminin bugünkü yapılanmasında ulusal kurtuluş hareketlerinin hareket alanı da oldukça daralmıştır. Dünya çapında sosyalist hareketin yok olmamışsa bile geri çekilmiş olması, ulusal hareketleri büyük emperyalist güçlerle pazarlığa oturmakla ve onların çıkarlarına bağlanmakla sınırlamaktadır.

9. Dünyanın yeniden paylaşımı için şiddetlenen mücadelede Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya önemli rol oynuyor. Etnik ve dinsel çatışma bölge halklarının geleceğini tehdit ediyor. Bu geniş ve istikrarsız bölgede Türkiye nüfuz alanı yaratmaya ve buraya yönelik sermaye hareketine taşeronluk yapmaya çalışıyor. Bu anlamda Türk burjuvazisi hem Avrupa'yı, hem de ABD'yi gözeten politikalar izlemeyi ihmal etmiyor. NATO, IMF, Avrupa Konseyi gibi emperyalist güçlerin denetimindeki örgütlerin içinde yer alan, Avrupa Birliği'ne entegre olmayı hayal eden Türkiye, bu bölgede önemli bir güç olma potansiyeline sahip. Bununla birlikte siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısındaki krize geçici çözümlerin ötesinde yanıtlar üretemeyen ülke burjuvazisi, bu potansiyeli kuvveden fiile çıkarmakta aciz kalıyor. Üstelik bu yanıt arayışının uluslararası sermaye açısından da muazzam bir istikrarsızlık dönemine denk gelmiş olması sıkışmışlığını artırıyor. Bu koşullarda, sermayenin Gümrük Birliği, petrol hattı, Orta Doğu, Orta Asya, Balkanlar açısından hayalleri veya başarıları ne olursa olsun Türkiye hala tipik 3. Dünya'lıdır.

(...)

10. Burjuvazinin uluslararası çapta işçi sınıfı ve tüm ezilenler karşısında güç dengelerini ciddi şekilde kendi lehine çevirdiği bir gerçektir. Ancak bu, hala işçi sınıfı hareketlerinin, sosyalistlerin, tüm toplumsal muhalefet hareketlerinin kesin ve tarihsel bir yenilgiye uğradığı anlamına gelmemektedir. Sendikalar, kadın hareketi, ekolojist hareket bir saldırı döneminden çok bir geri çekilme ve mevzi koruma dönemi içindedir. Yine de henüz bütün mevziler kaybedilmemiştir ve yeni direniş noktaları ve mücadele biçimleri her an ortaya çıkabilmektedir.

Almanya'da Bavyera metal işçileri 35 saatlik iş gününü artan ücretlerle elde ettiler. Avrupa'nın birçok yerinde işçiler sendika bürokrasilerini aşan, taban inisiyatifine dayalı sendikal birimler oluşturuyor. Amerika'da bağımsız bir sınıf partisi ihtiyacı sendikacıları bir araya getiriyor.

Avrupa ülkelerinde ırkçılığın yükselmesi karşısında pek çok gencin de yer aldığı ırkçılık karşıtı ve anti faşist hareketler hızla genişliyor.

İngiltere işçileri yıllar önce Tuzla işçilerinin kendi grevlerine yolladıkları dayanışma yardımını unutmadı. Abluka altındaki Tuzla'ya, birincisi 1993'te giden 'İşçilerin Bosna'ya Yardım Konvoyu', bu yıl uluslararası katılımla 8. kez yola çıkıyor.

Fransa'da gençler sosyal ödeneklerin kesilmesine karşı direnerek hükümeti geriletmeyi başardı.

ABD Yüksek Mahkemesi kürtaj hakkına karşı yasa çıkardığında bir milyon kadın sokak gösterilerine katıldı.

Birleşmiş Milletler'in 4. Kadın Zirvesi düyanın her yerinden hükümetdışı kadın örgütlerinin baskılarına da tanık oldu. Barış treniyle zirveye giden bir grup kadın savaşa karşı bir çığlık örgütlemeye çalışıyor.

Cezayir'de köktendinciliğin tehdit ettiği kadınlar ölümü göze alarak mücadele ediyor.

Türkiye'de süregiden baskılara, kayıplara, kontrgerilla eylemlerine rağmen barış isteyen Türkler ve Kürtler seslerini duyurmaya çalışıyor.

Meksika'da Zapatistlerin başlattığı yeni radikalizasyon ülke çapında emekçilerin desteğini aldı, liberalizmin talanına "dur" deme umudunu canlandırdı. Şimdi Meksika'da antikapitalist muhalefeti bir araya getirecek bir cephe gündemde.

Sosyalistler Brezilya'dan Uruguay'a, İtalya'dan İspanya'ya ve Türkiye'ye kadar birleşik partiler aracılığıyla güçlerini birleştirmenin, yeniden yapılanmanın, sosyalizmi yeniden inandırıcı bir toplum seçeneği olarak tanımlamanın yollarını aralıyor.

Kaçınılmaz reçete olarak ilan edilen özelleştirmeye karşı Uruguay'lı sosyalistler (Geniş Cephe) yüzde 76 ret oyu çıkartıyor. Aynı partinin seçimlerde aldığı oy yüzde 33.

Nükleer enerji karşıtı gösteriler dünyanın dört bir yanında kitleleri birleştiriyor.

Ve en önemlisi emekçiler, ezilenler, sosyalistler kapitalizmin artan uluslararası örgütlülüğünün ve saldırısının karşısında ancak uluslararası bir örgütlülükle direnebileceklerini giderek daha çok kavrıyor. Devrimci, sosyalist örgütlerin, Avrupa Birliği'ne karşı Alternatif Avrupa toplantıları, Meksika'dan Avrupa'ya kadar uluslararası bir boyut kazanan "3. Dünya"nın Dış Borçlarının İptali İçin Girişim ve Bretton Woods kuruluşlarının 50. yılının ardından gelen protesto kampanyası, 65 örgütün katılımıyla beşincisi yapılan Latin Amerika Sol Örgütleri Toplantısı (Sao Paulo Forumu) bu bilincin somut sonuçları.

Günümüz dünyasında temel sorun sosyalizmi kapitalizme karşı yeniden gerçek bir alternatif haline getirme ve emekçilerin, ezilenlerin, sosyalistlerin her düzeyde ve mutlaka uluslararası örgütlenmesini yaratma sorunudur. Bu sorun örneğin uluslararası tekellerin çalışanlarının ortak sendikalar örgütleyerek ve ortak haklar için mücadele ederek emperyalizme somut bir yanıt vermesi sorunudur. Bu, en çok sosyal güvenceye sahip işçilerle, bütün çalışanları ve işsizleri ortak sınıf politikaları ve dayanışma için seferber etme sorunudur. Bu, emeğin sömürüsüne, cinsiyetçiliğe, doğanın talanına, ırkçılığa karşı mücadeleyi bütünlüklü antikapitalist bir zeminde buluşturma sorunudur. Ezilenlerin parçalanmışlığının bütünlüklü bir kurtuluş projesi etrafında toplanması ise, en genel anlamda emekçilerin, işçi sınıfının eseri olacaktır.

Avrupa'dan Orta Asya'ya, kimi zaman girişimci, kimi zaman ucuz emek pazarı, kimi zaman da büyük bir pazar olarak emperyalizme eklemlenen Türkiye'de de bizler için sorun sermayenin saldırısına karşı verdiğimiz her yanıtla sosyalizmi emekçilerin bilincinde somutlaştırmak ve Gümrük Birliği'nden savaşa kadar her türlü tehdit karşısında uluslararası emekçi dayanışması üzerine bir gelecek kurmaktır.

* Birleşik Sosyalist Parti ve Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'nin birlikte düzenlediği tartışmaların 7 Ekim tarihli ilk oturumu için, BSP Merkez Yürütme Kurulu tarafından görevlendirilen komisyonca hazırlandı, **Özlem Onaran** tarafından sunuldu. Özetleyerek yayınlıyoruz.

Uluslararası durum ve politika önerileri

Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi*

1. Dünyada hızlı bir politik ve ekonomik geçiş süreci yaşanıyor. Bu sürecin politik ayağı Yeni Dünya Düzeni, ekonomik ayağı da globalleşme kavramlarıyla somutlanıyor. Yeni Dünya Düzeni, soğuk savaşın bitmesiyle birlikte liberal demokrasinin sosyalizm karşısında "tarihin sonu" şeklinde ifade edilen zaferini vurgulamak için kullanılıyor. Globalleşme ise, sermayenin önündeki tüm engellerin kalkması, ister yabancı sermaye yatırımı, ister spekülatif sermaye biçiminde olsun, sermayenin en yüksek kâr gördüğü alanlara akabilmesi anlamını vurguluyor. Tüm bu "yeni" kavramlara rağmen, günümüzde askeri ve ekonomik güç kullanımının belirleyiciliği, bu güçlerin büyük devletler elinde merkezileşmiş ve yoğunlaşmış olarak toplanması olgusu, kısaca emperyalizm damgasını vurmaya devam ediyor. Globalleşmenin emek karşıtı ideolojik bir kavram olduğu ortaya çıkıyor.

2. Ekonomik, askeri, teknolojik tüm alanlarda başı çeken tek ülke olmasına karşın, ABD'nin hegemonik gücünde bir gerileme gözleniyor. Kapitalizmler arası rekabet hem ülkeler bazında, hem de AB, NAFTA, APEC benzeri birbiri içine geçmiş ekonomik nüfuz bölgeleri arasında yoğunlaşıyor. ABD dolarının uluslararası piyasalardaki hegemonik gücü ve ABD'nin IMF, DB, G-7 gibi örgütlerdeki göreceli ağırlığı azalıyor.

ABD'nin NATO'yu kullanarak hegemonik gücünü pekiştirme, Orta ve Doğu Avrupa'ya doğru genişleme planına, eski gücüne ulaşma çabası içindeki Rusya izin vermiyor. Bölgedeki şimdilik bıçak sırtındaki güçler dengesini büyük ölçüde Rusya'daki seçimler sonrası yenilenecek iktidar ve Rusya'nın ekonomik krizi aşma yolunda atacağı adımlar belirleyecek.

Dünyanın yakın geleceğinin eşitsiz gelişme yasası ve güç kullanımı doğrultusunda şekilleneceği anlaşılıyor. Tarihsel deneyimin, emperyalistler arası çelişkilerin her zaman şiddet kullanımına dönüşebileceğine işaret ettiği hatırlanırsa, barış sembolü gibi sunulan Yeni Dünya Düzeni'nin inandırıcı bir temeli olmadığı görülür. Kuveyt, Balkanlar, Kafkaslar, Somali, Ruanda deneyimleri de bu öngörüyü doğrular şekilde emperyalizmin nüfuz alanı, kâr ve çıkar dışında bir perspektifi olamayacağını doğruladı.

3. Çin ve Hindistan'da yaşanan hızlı büyüme bu ülkelerin yakında dünyanın en büyük ekonomileri arasına girebileceğine işaret ederken, Asya Kaplanları'nın başını çektiği bazı Asya ülkelerinin ekonomik yükselişi sarsıntılarla da olsa sürüyor. Özellikle yeni kurulan Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumsal yapılar aracılığıyla, dünya ticaretinin liberalleşmesi, kamu destekli sanayileşme politikalarının önünün kesilmesi azgelişmiş ülkeler açısından Asya deneylerinin tekrarını imkansızlaştırıyor. Bu kalkınma deneylerinin yoğun sömürünün hüküm sürdüğü sosyal haklar ve işgücü güvenliğinin bulunmadığı koşullarda gerçekleştiğini unutmamak gerekiyor. Bu nedenle, önüne demokratik katılımcı bir ekonomik kalkınma projesi koyanlar açısından benimsenmesi de olanaksız görülüyor.

II. Dünya Savaşı'nı izleyen 30 yıl süresince, kapitalizme tam istihdam ve hızlı büyüme hedefleri, genişleyen bir kamu sektörü ve refah devleti zemini üzerinde gelişmeyi amaçlayan bir ekonomi perspektifi hakim olmuştu. Kendi mücadelesinin ürünü de olsa yerel sanayi ürünlerinin müşterisi olan işgücünün gelir ve sosyal haklarındaki artışlar sistem için tehlike kabul edilmemişti.

70'lerde merkez ülkelerinde durgunluk nedeniyle yatırım olanaklarının sınırlanması, mali sermayenin gelişmekte olan ülkelere yönelmesini getirdi. Bu kaynakların keyfi ve verimsiz kullanımı sonucu doğan Dünya Borç Krizi sonrası, çoğunlukla IMF dayatmalarıyla, ekonomi politikaları, borç ödeme yeteneğini artırabilmek için döviz kazandırıcı faaliyetlere endekslendi. Bu politikalarda kitlelerin alımgücü önem taşımadığı için, gelir kayıpları, işsizlik, sosyal haklarda gerilemeler sermayenin tercihi oldu. Günümüzde ise sermayenin azgelişmiş ülkelerden talebi, özelleştirme yoluyla ulusal kalkınmacı dönemden kalan sanayi yatırımlarına el koymak ve sabit döviz politikalarıyla kısa süreli spekülatif sermayeye güven sağlamaktır.

Sanayileşmiş ülkelerde de 80 sonrası yıllara; büyümeden öte pastanın paylaşımında kar, faiz, rant gelirlerinin payını artırmayı amaçlayan politikalar damgasını vurdu. (...)

Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimcileri ile BSP, barış etkinliklerini birlikte düzenledi.

4. Eski SSCB ve Doğu Avrupa'da yaşananlar planlı ekonomi fikrinin de yıpranmasına neden oldu. Bu, piyasa ideolojisine uygun bir ortam hazırladı. Uluslararası sermayenin gündemine uygun olarak, liberalleşme, özelleştirme, devletin küçülmesi etiketleriyle kamunun ekonomide etkinliğinin azaltılması politikaları önplana geçti.

Sivil toplumcu anlayışın mutlak bir devletsivil toplum ayrımı yapma, toplumsal talepleri medeni ve siyasi haklarla sınırlama anlayışı da piyasa düzenine güç kazandırdı. Mal ve hizmetlerin üretim ve dağıtımını tamamen sivil topluma, dolayısıyla bireye ve sermayeye indirgeyen anlayış sol kesimde de kafa bulanıklığına neden oldu.

5. Kuzey Afrika'dan başlayıp Ortadoğu'dan geçen; Türkiye, İran, Pakistan, Afganistan ve Türki Cumhuriyetleri de içine alan, hatta Malezya'ya kadar uzanan bir alanda İslam iktidarda da olsa muhalefette de olsa etkisini önemli ölçüde artırıyor.

Kapitalist ekonomilerin yoksulluk ve eşitsizliği gidermek konusunda başarısız kaldıkları, modernist, popülist ve reformcu Arap milliyetçiliğinin gerilediği koşullarda sosyalist akımların ideolojik ve örgütsel yetersizlikleri de eklenirse boşluğu neden İslamcıların doldurduklarını anlamak kolaylaşır. İslami hareketlerin baskı ve sömürüye karşı bir korunak oluşturma iddiaları objektif bir temel bulur.

Soldan gelen bir mücadele perspektifi yükselen değerlere sarılmakla değil, İslamın yörüngesine giren kilelere haksızlıklara karşı aktif bir mücadele ufku çizebildiği, solun eşitlik, kardeşlik, dayanışma temel değerlerinin yaşam pratiğinde ispatlanması üzerinde yükseldiği, dünyayı değiştirme ideali inandırıcı kılınabildiği ölçüde etkili olur.

(...)

7. Globalleşme olgusunu açıklarken, "Uluslararası Şirket Stratejisi" diye kavramlandırabileceğimiz olguya da değinmek gerekiyor. Bu stratejinin bir ayağı, düşen kâr oranlarına karşı üretim maliyetlerini ucuzlatmak, diğer bir ayağı ise, sermayenin dolaşım hızını artırarak en kârlı üretim ve spekülasyon seçeneklerini kovalamasını kolaylaştırmaktır.

Sermaye, böylelikle farklı ülkelerin işçi ve emekçilerinin taleplerini karşıt gösterebilme olanağını bulmakta, vergi düzenlemeleri, sosyal programlar, çevre ve iş güvenliği standartlarına karşı kendini koruyabilmektedir. Globalleşme, sermayenin kendi işçilerine karşı bir sopa olarak kullandığı bir araç niteliği de taşımakta, böylelikle emperyalizmin ülkelere değil, egemen sınıflara ait bir olgu olduğu bu tarihsel dönemde de görülmektedir. Çokuluslu şirketlerin pazarlık gücü karşısında hükümetlerin göreceli özerkliği de erozyona uğramakta, sermaye uluslarüstü bir güç olma niteliğini perçinlemektedir.

8. Büyük firma-standart ürün-kafa/kol ayrımına dayalı örgüt yapısıyla belirginleşen fordist üretim, birçok sektörde esnek uzmanlaşma ile yer değiştirmeye başladı. İşçilerin çok yönlü beceriler geliştirebilmesi, üretim sürecini daha iyi kavrayabilmesi gibi olumluluklar taşıyan esnek üretim sisteminin emek-sermaye çelişkisine dayalı temel egemenlik biçimini ve sosyal ilişkiyi değiştirmediğini de unutmamak gerek.

Yeni teknolojilerin getirdiği emek sermaye akışkanlığı, desantralize organizasyon yapıları ile egemenliğini pekiştiriyor. İhtiyaç duyulan "vasıflı" emek sistem içinde yer alırken; taşeronlaştırma, eve iş verme, kısmi zamanlı çalıştırma gibi uygulamalarla işgücünün önemli bölümü marjinalleşiyor.

Daha vahimi, sermayenin yeni stratejileri bireyler, bölgeler, ülkeler, hatta Afrika gibi kıtalar için dışlanma ile sonuçlanan acımasız bir süreç yaratıyor. (...)

9. Yaşanan politik, ekonomik ve kültürel sorunlara emeğiyle geçinen kesimler cephesinden cevap arayan, emek eksenli bir toplum projesi yaratmak büyük önem taşıyor. Ekonomi de dahil politik, toplumsal örgütlenmenin her aşamasında kararların alınması ve uygulanmasının yaşamı bu kararlarla belirlenenlerin inisiyatifine bırakıldığı ve sorumluluğunda bulunduğu bir toplum biçimini "uygulanabilir" kılmanın yolları üzerinde düşünmek görevi önümüzde.

İnsanların özgürlüklerine, özel yaşamlarına, demokratik, ekonomik taleplerine müdahale eden devlete karşı olmak gerekiyor. Kapitalizmin yarattığı dışlanma sürecinde, özel mülkiyetin korunması, güç dengelerinin devam ettirilmesi önceliği genellikle demokratik hak ve özgürlüklerin artırılmasını değil, aksine kısıtlanmasını getiriyor. Sermaye sözcülerinin iddialarının aksine, işyerinin demokratikleşmesi çoğulcu bir toplum yaratılması, ancak kolektif ve toplumcu mülkiyet biçimlerinde olanaklıdır. Bu bütünlük içinde özel çıkarın karşısına kamusal çıkar çıkarılabilir; kitle inisiyatifi geliştirilebilir, örgütlü bir toplum yaratılabilir.

Emek ekseninde örgütlenen özlenen toplum biçiminde de, kadın, çevre, savaş karşıtı vb. sistem karşıtı hareketlerin özerkliklerini korumaları; kolektif bir nitelik taşısa da üretim sürecindeki konuma indirgenmemeleri toplumsal dinamizm ve demokratik toplum ideali açısından kaçınılmazdır.

10. Şimdiye kadarki sosyalizm adı verilen uygulamaların tüketici tercihlerinden kopuk, üretim eksenli olması, insan gereksinimlerinin onlar adına bir üst otorite tarafından belirlenmesini getirdi. Bu yetki devri bilindiği gibi hem etkinlikten, hem demokrasiden uzak bir yapıya yol açtı. Bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler hem politik, hem ekonomik süreçlerde doğrudan katılım sistemlerini olanaklı kılıyor. Bu alanlardaki insanlığın kolektif ürünü olan gelişmelerin, büyük kâr kapıları oluşturması, bilginin metalaşmasına neden olması, insanların özel yaşamlarını denetleyen baskı aygıtlarına payanda teşkil etmesi yapısal değil, konjonktürel bir olgu. Dönüşüm, teknoloji üzerindeki sermaye kontrolünün kalkmasıyla, bu araçların kullanımının demokratikleşmesiyle olanaklı kılınabilir. İnsanlığın tarih boyunca yarattığı bilgi ve teknolojik birikimden demokratik, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması için yararlanabilir.

11. Bugünkü dünyada özgür, yeni bir toplum projesi evrenselliği merkezine almalıdır. Ulusal sermayenin ürettiği mal ve hizmetlere yönelik talebin büyük ölçüde ülke içindeki emekçilerden geldiği bir ekonomide, emeğin yaşam standardını, sosyal haklarını yükseltici koşullar yaratmak mümkündü. Sermayenin sınırsız bir özgürlükle dünyayı arşınladığı, yerli egemenlerin emperyalist sisteme bütünleşmeyi hedeflediği koşullarda emek cephesi de evrensel dayanışmaya sarılmak zorundadır.

Emek cephesi tabii ki bir yandan ulusal ekonomideki kazanımlarını korumaya çalışmalı, kamunun ekonomik ve toplumsal fonksiyonlarının tasfiye planına karşı çıkmalıdır. Diğer yandan ulusal sınır içine kapanmış bir ekonominin gerçekçi olmadığını akıldan çıkarmamalı, uzun süreli stratejilerini evrensel dayanışma eksenli bir dünya ekonomisi ufkuyla şekillendirmelidir.

Bu çerçevede, dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen, dinamik mukayeseli üstünlük çerçevesinde sanayiin rekabet gücünü artırmayı amaçlayan, insan kaynaklarını geliştirmeye öncelik veren bir anlayış benimsenmelidir. Böylelikle yüksek teknoloji, yüksek katma değer yaratan bir sanayi yapısına kavuşulabilir.

(...)

14. Liberal demokraside siyasal haklar çoğunlukla kağıt üzerinde kalmaktadır. Kapitalizmde, paranın, gücün, medyayla, sermayeyle ilişkilerin politik etkinlikte ağırlığı çok fazladır. Emek eksenli demokrasi, vatandaş haklarıyla yetinmeyip, "politik etkinlik için eşit fırsat" yaratmayı esas alır. Politik etkinlik için eşit gayret ve özveriyi gösteren insanlara tıkalı kanalları açmak arzulanır.

(...)

* BSP ile birlikte düzenledikleri tartışma toplantılarının 7 Ekim tarihli ilk oturumu için Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi adına **Hayri Kozanoğlu**'nun hazırlayıp sunduğu tebliği özetleyerek yayınlıyoruz.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Yalçın Küçük'ten mektup var

"Bir yiğit gurbete gitse
Gör başına neler gelir"
Abdullah Öcalan

Sevgili Hazım,

Mektubun geçen ay elime geçti. Büyük bir yoğunluk yaşıyorum. Bu yüzden biraz geç cevaplıyorum. Burada hemen bir parantez açıyorum. Mektubun sonunda "sepet sepet yumurta, sakın beni unutma" diye yazmışsın. Buraya takılıyorum. Takılmak insanı coşkulandırıyor. Bunu hissediyorum. Parantezi kapatıyorum. Sonra, söyleyeceklerimin bitmemiş olduğunu görüp tekrar açıyorum. Mektupların artık sepetle filan bitmemesi gerektiğini düşünüyorum. Sepetin kırsalı çağrıştırdığını, Mahmut Makal ve köy romancılığı ruhunu hortlattığını seziyorum. "Poşet poşet yumurta, sakın beni unutma"; tüm mektuplar böyle bitmeli. Bunun daha çağdaş ve modern bir laf olduğunu iddia ediyorum. Sanayiötesi lafı gibi geliyor bana. Bunu öneriyorum ve parantezi kapatıyorum.

Fransa'da mutluyum. Mutlu olduğuma şaşırıyorum. Şaşırmak bilimin öncülüdür. Bilim devrime götürür. Bu yüzden en çok şaşırmayı seviyorum. Karikatürlerde en çok başının üstüne ünlem işareti konan tiplerden hoşlanıyorum. Hoşlanmak yetmiyor. Anlamaya çalışıyorum.

Oralarda benim için "Sol paparazzi" ya da "Sol'un Emin Çölaşan'ı" gibi yakıştırmalar yapıyorlar. Üzülüyorum. Büzülüyorum. Sonra da öfkeleniyorum. Öfkede şiddet olmalı. Kalkıp masaya bir tekme atıyorum. Böylece Yalçın eşittir hırçın sözünü bir kez daha hayata geçirmiş oluyorum. Sonra odanın içinde bir tur atıp aynaya bakıyorum. Orada kendimi görüyorum. Bunun kaçınılmaz bir şey olduğunu farkediyorum. Eminim Lenin de aynaya baktığında aynı şey oluyordu. Bunu hissediyorum!. Sezgilerimle davranıyorum. Lenin'in sakalının benimkine ne kadar benzediğini düşünüyorum. Hem yoldaş, hem sakaldaş olmanın keyfini yaşıyorum.

Kartlarla çalışıyorum. Her şeyi kartlara işliyorum. Sabahattin Ali'yi MİT öldürtüyor. Kemal Tahir'e solcuların sahip çıkması lazım. III. Selim'i beğeniyorum. Ermeni rahiple durup dururken mektuplaşıyorum. Kemal'in Çanakkale savaşı fasarya. Latife Tekin, Ahmet Altan! İkisi de Eylülist! Ekimist yazarlara gereksinim var. Bunu hissediyorum. Eski TİP milletvekili Çetin Altan şimdi fıkra yazıyor. Ona Nasrettin Hoca ve İncili Çavuş fıkraları yazmasını öğütlüyorum. Fatih Sultan Mehmet'i seviyorum. Aydemir Akbaş'tan hoşlanmıyorum. Kazım Kartal'ın gücünden çok şey kaybetmiş olduğunu görüyorum. Sezen Aksu iyi şarkı söylüyor. Deniz ölüme gitmeden önce Rodrigo'yu dinlemiş; bunu önemsiyorum. Ben de uyumadan önce Kahtalı Mıçe'yi dinliyorum. Parantez açıyorum. Mıçe Mustafa'nın kısaltılmışı. Doğu'da, Güneydoğu'da her şeyi kısaltıyorlar. Apo da Abdullah Öcalan'ın kısaltılmış halidir. Bunu herkese duyuruyorum. Parantezi açıp açmadığımı farkedemiyorum. Neyse önemli değil diyorum. Devam ediyorum. Yedi-sekiz Hasan Paşa'yı keşfediyorum. Bir isyan sırasında kafasına yediği bir süpürge darbesiyle ölüyor. Bunu ironik buluyorum. Bir taraftan da bütün solcuları süpürge başına davet ediyorum. Otomatik süpürgenin daha verimli olabileceğini hissediyorum. Herkesin makine başına geçmesini salık veriyorum.

Bizim aydınımızın tembel olduğunu öne sürüyorum. Bu yüzden dipnotları Rusça veriyorum ve gizli gizli Sankskritçe çalışıyorum. Herkesi duman etmek için yoğun bir çaba içine giriyorum. Bu yaştan sonra devrimciliğimin sıcak etkisiyle Kürtçe de öğrenmeye başlıyorum. İlk öğrendiğim şey "Serok"! Başkan anlamına geliyor ve sevgili Apo kardeşim için kullanılıyor. Çok melodik bir kelime. Benim de bir zamanlar sınıf başkanı olduğum aklıma geliyor. Hüzünleniyorum. Bir de bir özdeyiş öğreniyorum. "Dıms-i pekmez, farketmez." Burada dıms, Kürtçe pekmez anlamına geliyor. Yani "ha dıms, ha pekmez, farketmez." Her şeyi olduğu gibi bunu da açıklıyorum. Tarihi tersyüz etme misyonumun bir parçası bu, yani herhalde böyle! Sonra kalkıp bu özdeyişi tükenmez kalemle bir kartona yazıp çalışma odamın duvarına asıyorum. Ara sıra anlamlı anlamlı bakıp gülüyorum.

Kartlarla çalışıyorum. Kaslarım ağrıyor. Ağrıyan kaslarımı tutuyorum. İnönü savaşlarının uyduruk olduğunu ispata çalışıyorum. Açıkçası pireleniyorum. Pirelerle ilgili bir teze başlıyorum. Bir yandan da tatlı tatlı kaşınıyorum. 30 santimlik bir cetvelle sırtımı kaşıyorum. Cetvelin üzerinde 1'den 30'a kadar rakamlar var. Bunu önemli buluyorum ve her devrimciye tavsiye ediyorum. Kaşınırken bile ölçü olmalı, diyorum.

Sonra çişim geliyor. Bunu doğal karşılıyorum. Tuvalete gidiyorum "şırrr" diye bir ses geliyor. Bu sesi ciddiye alıyorum. Müzikal yapısını düşünüyorum. Bunu tez konusu yapıyorum. Bir de "ne kadar sallarsan salla, donuna düşer son damla" lafına takılıyorum. Bu bir teori. Ama pratikte de aynen oluyor. Şaşırıyorum ve bu pratiği seviyorum. Damlıyor ve bu eylem oluyor. Üç damla da ben damlatıyorum fazladan. Damlaları kutsuyorum. Bizim solcularımızın pratiği yeterince önemsemediklerini sanıyorum. Aklıma M. Ali Clay'in bir sözü geliyor. "Kelebek gibi uçar, arı gibi sokarım". Bu lafın artık bir devrimci şiarı olmasını öneriyorum. Sertlik ve narinlik aynı anda. Ne çok güzel! Bunun sadece devrimcilere yakıştığını sanıyorum. Artık Muhammed Ali Clay solculuğunun başlamasını istiyorum. Ama bunun sadece bir temenni olduğunu biliyorum.

Bizim solcularımızın kör oldukları gerçeğini hatırlıyorum. Hatta bir kısmında da renk körlüğü var. Kırmızı atkımı bile görmüyorlar, yeşil kravat taktığımı zannediyorlar. Yazık!

Fransa'da MED TV'de çalışıyorum. Açık oturumlar yönetiyorum. Oradaki arkadaşların ara ara "yahu bu adam da her şeye maydanoz oluyor ha!" sitemlerini duymazdan geliyorum. Kürt kardeşlerimi seviyorum. Onlar da beni seviyorlar. Bu o kadar öyle ki, ara sıra mikrofonu kaybetmeme ya da kamerayı devirmeme bile kızmıyorlar. Devrim ve kolektivizm ruhu budur işte! Seviniyorum.

Türklerle Kürtler arasında bir köprü olduğumu düşünüyorum. Köprüyü geçene kadar herkese dayı demiyorum. Amca lafı daha hoşuma gidiyor; amca diyorum. Teyze de diyebilirim ama demiyorum. Teyze annenin yarısıdır. Yarım şeylerden hoşlanmıyorum. Bana içki sohbetlerinde küfredip de "kuyrukçu" sıfatını yakıştıranların bilinçaltını deşiyorum. Bunların ruhuna işlenmiş bir "kuyruklu Kürt" kavramı var. Bunu oraya bağlıyorum. Bizim solcularımızı çağrışımlarla yaşamaya çalışan ampirik tatlısu balıkları olarak görüyorum.

İsmet İnönü'ye takılıyorum. Tezlerimi yazmaya başlıyorum:

Tez 1- 1946 seçimlerine kadar İsmet İnönü Milli Şef'tir.

Tez 2- Milli olmak hüner değildir. Önemli olan gol atabilmektir. Spor ruhun gıdasıdır. Ben de Galatasaray'ı tutuyorum ve aynen Serok Apo gibi düşünüyorum. Hakan'ı Torino'ya satmayacaklardı abi.

Tez 3- TC'nin tüm kasabalarında kaymakamlar var.

Tez 4- Kavak kavaktan uzundur, dibinde bir tiyek üzümdür.

Tez 5- Bir de Uzun Hasan var. Zonguldaklı. Kömürün sembolü. Proleter bir kardeş.

Tez 6- Şimdi millet yakacak kömür bulamıyor.

Tez 7- Burjuva kömürümüzü yağmalamıştır.

Tez 8- Devlet içinde devlet var. Bunu ıspatlıyorum. Ziyadesiyle şaşırıyorum.

Tez 9- Türkiye Cumhuriyeti Devleti tükenmiştir.

Lafı çok uzattığımı biliyorum Hazım. Kısa yazıyorum. Gözlerinden öpüyorum. İstersen başka yerlerinden de öpebilirim. Her şeye kudretimin olduğunu düşünüyorum. Bu mektubun çok özel olduğunu biliyorsun. Yayınlamaya filan kalkarsan seni de tez konusu yapıp telef ederim. Bir parantez açıyorum. Sana şimdiden acıyorum. Parantezi kapatıyorum.

Sevgilerimle
Ord. Prof. Yalçın Küçük.

TARTIŞMA

'20. Yüzyılın sırrı!'

Erdoğan TATLAV

Sevgili Sungur Savran, hala gösterimde olan "Ülke ve Özgürlük" filmine 20. yüzyılın sırrını yüklemiş! Bununla yetinmemiş, "gidin 'Ülke ve Özgürlük' filmini görün ve hayatınız değişsin" diye yazmış. Hayatın ve değişmenin bu kadar basite indirgenemeyeceğini ve bu kadar kolay değişen hayatların aynı kolaylıkla değişmeye devam edeceğini çoğumuzdan iyi bilmek durumunda oysa... "İspanya İç Savaşı"nın 18 yaşım, "Kapetanios"un ise 25 yaşım üzerinde yarattığı sarsıntıyı anımsadım elbet. Ama yine de belirtmeliyim, böylesi uç yaklaşımlar öznelliği beslemekten başka işe yaramaz diye düşünüyorum.

Savran'ın geçen hafta Söz'de yayınlanan yazısını okurken; "Stalinist bürokrasi" nitelemesiyle savaş açtığı şeyin, gerçekte emperyalist abluka, dünya savaşı, Avrupa devrimiyle desteklenmemiş olan Sovyet Devrimi'ni ayakta tutma kaygısının gerginliği, köylü bir toplumu zamanla yarışırcasına sanayileştirmenin yaşamsallığı ve tüm bunların demokratik bir eğitimden geçmemiş bir Doğu toplumunun despotik kültürel mirası koşullarında gerçekleştirilmesinin nesnel sonucu olduğunu görmesini engelleyen şeyin ne olduğunu düşündüm hep.

"Yüzkızartıcı diktatörlük" dediği süreç, kendisi de dahil devrimci kalabilenlerimizin ortak tarihi oysa. Bir daha yinelememek için tüm ayrıntılarında sorgulamamız, eleştirmemiz, ders çıkartmamız gereken, ama yine de bize ait, sosyalizmin o nesnel koşullar ve o teorik ufkun ürünü olduğunu unutmamamız gereken bizim ortak tarihimiz...

İradenin rolüne ilişkin vurguları artırıp, olumsuzlukları öznelerin zaaflarıyla açıklamaya çalıştıkça, tarihin materyalist yorumundan ve iradenin marksist devrimci anlamından uzaklaşarak öznel idealizme sapıyoruz diye düşünüyorum.

Gelinen noktada artık ne tek başına İspanya Devrimi ve yenilgisi, ne Rus Devrimi ve tıkanışı, ne Alman Devrimi'nin yenilgisi, ne de diğerleri kendi içlerinde bütünsel sorgulama ve sonuçlar sunamıyorlar bize. 1990'lar dünyası, dünya devrim sürecinin 150 yıllık evrensel tarihi üzerinden çok daha bütünsel, ağaçlara takılıp kalmamayı gerektiren derslerini koyuyor önümüze. 150 yıllık ve evrensel düzeydeki bu tarihi her ayrıntısında kahramanlık destanları ve zaafları temelinde kavramaya kalkmak, tarihsel materyalizmin değil, öznel idealizmin işi olabilir ancak; bu yoldan kendimizi daha "devrimci" kılarız kuşkusuz, ancak tarihi dönüştürebilme irademizi zaafa uğratmaktan başka bir sonuç elde edemeyeceğimiz açık. "...Ulaşsaydı", "...sıçrasaydı", "...yapsaydı"larla tarih yazılamaz; bu noktada artık ancak nesnelliği esas alan bir yerden yazılabilir tarih.

Başta "Ülke ve Özgürlük"ün izleyiciyi sarsan öyküsü olmak üzere, tüm benzerlerini tarihimizin ortak trajedileri olarak yerli yerine oturtmak ve toplamından yinelenmemesi gereken ortak dersler çıkarmak yerine, onlardan tarihsel hiziplerin tarih tezlerine silah üretmek, yapanları dahil hepimizi vurmaktan başka anlam taşımaz görünüyor bana. Böylece, teori diye propaganda ve koşullandırma metinlerinden ötesini yazamayanlardan nitelik ayrıma sahip Sungur Savran gibi arkadaşlarımızdan, "kaçkın", "karşı devrimci", "gasp", "ihanet", "felaket", "yüzkızartıcı" sözcükleriyle dolu ak ve karalardan ibaret yazılar okumak durumunda da kalmazdık.

Yazısını okurken beni böyle düşündüren şeyin asla Sungur'un teorik birikimini küçümsemek olmadığını, aksine bu yanıyla çok önemsediğim devrimci yazarlardan biri olduğunu özellikle belirtmeliyim.

Koskoca bir sosyalizm tarihini, giderek Stalin'in adında odaklanan bir bürokrasinin iradesine indirgemek, tarihsel materyalizmin neresine sığdırılabilir bilemiyorum. Naçizane bana öyle görünüyor ki, tarihe "Stalinist" ve de tabii "Troçkist" geçmişimizin bugün artık o çok dar kalan penceresinden dışarı çıkarak bakmak zorundayız; bugün artık asla tekrarlamamak durumunda olduğumuz tarihimizin hakkını verip, kirli olmayan bir yarın adına ondan gereken dersleri çıkarabilmek için bir zorunluluk bu... Üstelik üzerimize çöken bu tarihe bugünden bakıldığında Troçki'nin de Stalin'in de teorik perspektif düzeyinde temel sorunlarda esasen aynı yerde durduklarını, aralarındaki farkın ise, birincinin iktidardan ve "sosyalizmi" inşa sürecinin sorumluluğundan uzak kalarak "mazlum" ve "temiz" kalmasına karşı, ikincinin iktidarda ve "sosyalizmi" inşa sürecinin sorumlusu olarak "zalim" ve "kirli" hale gelmesinden ibaret olduğu görülecektir. İradeye aşırı vurgu, sosyalizmin o koşullarda kurulabilirliğinden yana güven ve merkeziyetçiliğin gereğinden yana, ikisi de birbirinden farksız bu iki devrim önderinin yer değiştirmesi de, tarihe Stalinist veya Troçkist gözlüklerle bakanların sandığından çok daha ince bir ayrıntı olduğu da bu arada belirtilmelidir.

Sevgili Sungur'a tarihi ve tarihi materyalizmi öğretmeye soyunmayı boyumdan büyük iş gördüğümü, ama yazısının bana, tarihe öznel idealizmden biraz daha arınmış, daha determinist bir yerden bakmanın zorunluluğunu bir kez daha anımsattığını belirtmeden geçemeyeceğim.

Adalı ve Boran mezarları başında anıldı

Haber Merkezi- 8 Ekim 1980'de 12 Eylül cuntası tarafından idam edilen ilk devrimci Necdet Adalı ve 10 Ekim1987'de yurtdışında ölen TİP Genel Başkanı Behice Boran Birleşik Sosyalist Parti tarafından mezarları başında düzenlenen toplantılar ve gösterilerle anıldı.

BSP Ankara il örgütünün çağrısıyla Necdet Adalı'nın Karşıyaka mezarlığındaki mezarının başında toplanılmasından sonra Adalı'nın yaşamını ve mücadelesini anlatan konuşmalar yapıldı ve şiirler okundu. Adalı'nın yanısıra Bahçelievler'de katledilen 7 TİP üyesi ve Che Guevara da anıldı. Yeni Meydan Sahnesi oyuncuları, idam ve katliamları lanetleyen bir oyun sergilediler. Daha sonra otobüslerle Adalı'nın yaşadığı ve mücadele ettiği Ankara'nın Altındağ semtine gidilerek BSP Altındağ ilçe binasında marşlar, türküler söylendi ve oyunlar ve şiirlerle toplantı sona erdi.

İstanbul'da Behice Boran'ın Zincirlikuyu mezarlığındaki mezarı başında düzenlenen toplantıya ise eski TİP yönetici ve üyelerinin yanı sıra BSP'liler katıldı. Avukat Nermin Aksın'ın Boran'ın yaşamını anlatmasından sonra BSP Genel Başkanı Sadun Aren de bir konuşma yaptı. Boran'ın Türkiye sosyalist hareketinde önemli bir isim ve bir kilometre taşı olduğunu vurgulayan Aren, "Boran'la birlikte 12 Eylül'ün idam ettiği Necdet Adalı'yı ve katledilen 7 TİP'li kardeşimizi de anıyoruz' dedi.

Kıvılcımlı 93 yaşında!

Haber Merkezi- Türkiye sosyalist hareketinin en önemli isimlerinden, militan bir politik mücadeleyi bilimsel çalışmalarla birlikte sürdürmesini bilen Doktor Hikmet Kıvılcımlı 1902 yılında Yugoslavya'da Priştine'de doğmuştu. 12 Mart darbesinden sonra yurtdışına çıkmak zorunda kalan Kıvılcımlı yakalandığı kanserden kurtulamayarak 11 Ekim 1971'de yine Yugoslavya'da Belgrat'ta öldü.

Balkan Savaşı'ndan sonra ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç eden Kıvılcımlı'nın mücadelesi Kurtuluş Savaşı'na katılmasıyla başladı. Ege'deki Kuvayı Milliye direnişlerinde yer alan Kıvılcımlı daha sonra İstanbul'a giderek tıp fakültesinde okudu ve doktor oldu. Öğrencilik yıllarından itibaren sol hareketle tanışan ve hemen sivrilen Kıvılcımlı Türkiye Komünist Partisi'ne girdi ve gençlik örgütünün başına getirildi. 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu ile başlayan baskı rejiminin kurbanlarından biri de 10 yıl hapis cezasına çarptırılan Kıvılcımlı idi. Ve ondan sonraki yaşamında Kıvılcımlı bir yandan hapishaneleri ve sürgünleri dolaşırken, öte yandan da siyasal ve örgütsel çalışmalarının yanı sıra bilimsel çalışmalarını da aksatmadan sürdürdü.

Doktor Hikmet Kıvılcımlı Türkiye sosyalist hareketinin ilk kuşak veya 'eski tüfek' denen önderlerinden biri olarak kendine özgü yanları olan bir devrimcidir. Ölümüne yakın bir tarihe kadar ülkeyi terketmeyen ve sürekli olarak siyasi mücadelenin içinde yer alan 'Doktor', TKP içerisindeki kavgaların ve iç çatışmaların da taraflarından biridir. O dönemin sosyalist kadrolarından en uzun süre hapiste kalanların başında gelen 'Doktor' 1929'da İzmir'de 4,5 yıla mahkum edildiğinde hakime şöyle demişti: "4,5 sene kızıl bir profesör olmak için yeterlidir." Doktor, bu sözlerine uygun yaşadı ve mücadele etti. O dönemin önde gelen sosyalistleri arasında onun kadar teorik alanda çalışma yapmış ve eser üretmiş bir ikinci isim yoktur. Türkiye'nin özgün yanlarını araştırmaya, Marksist tezleri yaşadığı toplumun tarihinin süzgecinden geçirmeye çaba harcamıştır. Yayınlanan onlarca eseri arasında, Tarih, Devrim, Sosyalizm; Tarih Tezi; Osmanlı Tarihinin Maddesi; Emperyalizm: Geberen Kapitalizm; Toplum Biçimlerinin Gelişimi ilk akla gelenler arasındadır.

Kemal Tahir (solda), Hikmet Kıvılcımlı

Türkiye'de sosyalist hareketin oluşumunda inkar edilemez bir yeri, toplumsal mücadelenin çimentosunda dikkate değer bir harcı olan Doktor'un mücadelesi ve eserleri bugünkü kuşakların değerlendireceği ve besleneceği zengin bir kaynak olmaya devam ediyor.

Sewuşen nam-ı diğer Divanecan...

Barış OZA

Heykeli dikilmeden önce de, ama en çok da heykeli dikildikten sonra "canım yok, bedenim yok öldürmeyin beni", der gibiymiş... Çünkü en çok ölümlere tanık olmuş divane ömründe...

Onu bilen azmış. Ama, gecegündüzün nöbetçi divanesi olarak o, kentte yaşananları bilirmiş. Ama anlatamazmış... Anlatır gibi yaparmış... Aslında kendisi bir işaretmiş de anlayan anlarmış...

Bildiğimiz konuşmalar gibi konuştuğu görülmemiş. Kürtçe mırınkırın edermiş yalnızca. Hiç okula gitmemiş. Ana Mektebi'nde öğrendiği dilini hiç terketmemiş. Kuş diliyle Kürtçe konuşurmuş. Söylenceye göre hergün dağlardan kente inen bir düşkuşu dudağına birkaç kuşharfi koyup gitmiş. Bu nedenle dudaklarında kuş sürüleri ile gezermiş kentin sokaklarını.

Özgürlüğün diline kulak verip, büyük ses uyumuna göre yaşarmış. Yasaklanmış sesine tepkiymiş dağlara yasadışı replik verir gibi konuşması... Dersim'de bir simgeymiş. Anonim insanıymış.

Yönsüz bir kırlangıç gibiymiş, ama her sabah kentin hükümet konağına sırtını dönüp, yönünü dağlara dönermiş... Hergün kendine bir kez yön tayin edermiş...

Arada bir "akıllı zamanlarda" kendini divane eden öyküsü aklına gelirmiş. Öykü içinden sadece birkaç sözcük söylermiş. Özellikle 12 Eylül'den sonra iyice simge olmuş. Çünkü, o oraya ait olanı ve terketmeyeni simgeliyormuş. Fotoğrafçılarda en çok onun fotoğrafı varmış. Otobüslerde ve herkesin göreceği yerlerde en çok onun imzasız fotoğrafları asılıymış. Herkes onda kaybettiklerini, saklı kalanı buluyormuş... Aslında o, saklanan bir tarih sandığıymış...

Diğer divaneler gibi o da anlatamazmış öyküsünü... Tek korkusu askere alınmak olan Fatin'i ve sırtlarında onca yük sokak ortasında kendi hallerini konuşan iki taşıyıcıdan birisi İhsan'ı kentte herkescikler tanırmış. Bu kentin divanelerini tanımak hayat bilgisi'nin önemli bir işaretiymiş. Divane aşık gibi gayrıresmi bir dünyada neden dolaştıklarını bilmek gerekirmiş... Foterli'yi, İskelet'i ve Delican'ı tanımak gerekirmiş... Neden ve niçin her masalın kıssadan hissesiymiş...

O da diğerleri gibi anlatamazmış kendi öyküsünü. Uzunca bir zaman –yüz zaman mı desem, bin zaman mı desem– uzunca bir çağ, başkalarının öyküleri okutulmuş, yazdırılmış anlattırılmış. Anlatsa bile kimse dinlemezmiş... Çünkü o, resmi söylencelere göre dışımızdan biriymiş... Hem Kürt hem de Alevi; Öteki'nin ötekisi'ymiş... O bir işaretmiş. İşaret parmağındaki serçe sürülerinin dostuymuş... Onun öyküsünü anlamak için işareti yorumlamak gerekirmiş...

Şimdi, muhalif tarihin elifbası renkli Kürtçe bu düşü de yorumlamakmış.

O, aslında, dağlara alt yazıymış da kimsecikler anlamazmış...

Hiç kimsenin bilebileceği bir ömür değilmiş ömrü. Bu nedenle hem onu, hem de neler yaşadığını, nelere tanık olduğunu bilen azmış.

Aslında o hiç uyumazmış. Çünkü onun ülkesinde suyun da uyuduğu dönemler yaşanmış. Dağların dallarına su yürüyünceye kadar, "su uyur, devlet uyumazmış." O, hiç mi hiç uyumazmış. Gördüklerinin fotoğraflarını yüreğinin karanlık odasında tıpkıbasım tabeder, iadeli taahhütlü kuşlarla gönderirmiş ismi ve cismi lazım olanlara. Öldüğünde, yüreğinde karakutu bulunmuş. İçinde, şimdiki gelecek zamanın ve şimdiki geçmiş zamanın aşkları varmış. Dağları tutuşturmak için gerekliymiş... Bu nedenle;

"Kar, delican'ın sağına soluna yağarmış da üzerine yağmazmış, hiç..."(asmin)

Divaneler muhaliftir ve devletle küstürler her zaman...

Günün birinde sokakta kimsecikler olmadığını görmüş. Sokak sanki bin yıllık hüzzam bir yalnızlıkmış. Bir tuhaflık kokusu almış. Hiç düşünmeden ve sektirmeden, yalınayak seke–söylene doğruca karakola gitmiş. Karakol kumandanına Kürtçe; "Siz benim milletimi, siz benim halkımı/insanı ne yaptınız?" diye sormuş. Söylenceyle sabit; korkmadan sormuş...

Nasıl öldüğü önemli değilmiş. Rivayet muhtelifmiş. Ölümün tek tip olduğu bir zamanda yaşamış ve ölmüş. Onun kentülkesinde alelacele öldürülmeler kuralmış. Eceliyle ölenlerin teninde ve tininde bile devletin haki tuğrası bulunuyormuş. Bir gece ansızın, kendi haberi bile olmadan esascıktan ölmüşmüş. Bu, faili meşhur bir ölümmüş. Bir tek kuşlar tanıkmış...

Öldüğünde TBMM başkan yardımcısı Kamer Genç telgraf çekmiş: "Tunceli halkının başı sağolsun, bir büyüğünü yitirmiştir kentimiz" demeye getirmiş. Söylence odur ki, bu yalancı telgrafı kimse okumamış. Çünkü telgrafın sözlerinde kuşlar yokmuş... Kamer Genç yine de işini iyi bilen bir zatmış. Çünkü onu her kim yediriyor, içiriyor ve giydiriyorsa yörede "iyi" diye anılırmış. Kim kötü davranırsa "kötü"ymüş. İyilik ve kötülük onunla temasa göre tanımlanırmış.

"Niye çıldırdığını bilen azdır..."

Ömrünü, mülksüz, tabusuz tüketmiş biriymiş. Anonim yaşayan bir düşyalıymış da herkes onu dünyalı zannedermiş. Bütün giderleri Dersim'liler tarafından karşılanan bir simgeymiş. Anonim bir düşmüş...

Yaz kış dışarıda yaşıyormuş. Dört mevsimini ondan daha iyi bilen yokmuş. Gündoğumu tabircisiymiş... Çocuklar mevsim şeridi diye ona bakarmış.

Kentin dışına çıkarıldığında ya da akıl hastanesine kapatıldığında her seferinde yönünü dağlara doğrultup, kentine dönermiş..

Geçtiğimiz günlerde Dersim'e belediyenin bahçesine heykeli dikilmiş. Ve heykelinin çevresinde yeni bir hayat oluşmaya başlamış. Kenti terkedenler, "Tunceli Hatırası" fotoğraflarını heykelinin önünde çektiriyorlamış. Kasabanın yaşlı ve bilge Xece kadın, askerlerin kendine bıraktığı tek çuval buğdayı hergün dağın–taşın hayrına kuşlara serpiyormuş. Kürt aşıklar, randevularını heykelinin önünde vermeye başlamışlar bile...

Bir rivayete göre Atatürk heykeli onu kıskanıyormuş... Çünkü O ve diğerleri, öteki coğrafyanın öteki halkıymış. O da, Atatürk'ün sevmediği şarkılardanmış...

Kimden mi söz ettim, kimi öyküledim, kimi yüreğinize konuk ettim bilir misiniz ey insan kardeşler?..

Dersim'in ünlü Delican'ı Sewuşen'den... Geçen hafta CHP Tunceli milletvekili Kamer Genç ve devlet ricali tarafından üç metrelik heykeli dikilen Delican'dan... Tarihin ironisinden... Resmi, yarı resmi komikliklerden... Söz ettim yalnızca...

Televizyon spikerinin karamizah yaparcasına "artık o da Türk büyükleri arasında yerini aldı" diye tanımladığı delican mertebesinden söz ettim...

Masallardan, renklerden değiştirilmeye başlanan bir dünya... Tüm resmi kötülüklere karşın aşk ile yaşayan divane bir bulut; delican... Ora'dan ve oralı bir divaneden söz ettim...

Dersim'in orta yeri devlet... Dersim'in düşyerinde sigarasını tüttüren divane bir heykel...

Her sabah yanından geçen ilk hemşehrisine şiir okuyan Seywuşe:

"aşktan geriye ne kalmıştır aşık;
kıssadan hisse;
kıssa da , hisse de, aşk da şarkta kalmıştır..."

Sewuşen diye biri... Delican... Divane bir bulut...

Omuzlarına koyduğu dağların lambalarını yanık unutmuş bir düşyalı. Bize göre, sıraiçi, içimizden biri yani. Devlete göre ise öteki, yani dışımızdan biri... Yalancının iki gözü, devlet olsun mu?

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● Sahibi: Olgu Ltd. Şti. ● Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER
● Yazı İşleri: Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● İdare: Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● Sorumlu Müdür: Hüseyin AYIK
● Ankara Büro: Mustafa ERDOĞAN, Ayla UNCU, Tarık DEMİR
● Ankara Tel: (0312) 418 41 98 Fax: (0312) 418 22 63

Avrupa Temsilcilikleri

● Almanya: Engin ERKİNER Tel: 0049.69.7075714 Fax: 0049.69.625645
● Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN Tel: 0033148572114 Fax: : 0033148571691
● İsviçre: Süleyman ÖZGÜR Tel: 004113415213
● İngiltere: Ahmet SAYER Tel: 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul Tel: (0212) 244 30 67 - 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: BBD